

OSNOVE ELEKTROTEHNIKE I

zapiski predavanj

Šolsko leto   2007 / 2008
Izvajalec   Anton Rafael Sinigoj

Avtor dokumenta   Žiga Bezjak
Sodelavci

UREJANJE DOKUMENTA

VERZIJA   01   REVIZIJA   01
DATUM   15. 8. 2009

ZADNJI POPRAVLJAL   Blaž Potočnik
PREGLEDAL

OPOMBE

Zapiski so uporabni za sledenje pri predavanjih in ponovitev pred izpitom. Za razumevanje obravnavane tematike bo potrebno prebrati še kaj več.

POPRAVKI

LORENTZOVA ELEKTROMAGNETNA SILA (1895) 3.10.2007 OE I

Hertz 1888-oscilator

To sila je ena pomembnejših za življenje elektromagnetiki so pomembni 3 pojavi, vsi govorijo o sili na naboje

- Coulombova električna sila (sila med naboji)
- sila med tokovi (gilajotimi se delci)
- Faradayeva induktivna sila

Sila bo tista, okoli katere se bo vse vrtele. je osnova za vse mehanizme. Lorentz je vpeljal tudi transformatorke močle. Ni sledili enačbi ni imel nič, skupaj je zaračunal 2 sili (električno in magnetno)

$$\vec{F}_L = \delta Q (\vec{E} + \vec{v} \times \vec{B})$$

δQ : delta, tudi si, sila, δ , majhna količina to množilnica
 $\vec{E}$: električno polje, jakost $E(T, t)$ v V/m
 $\vec{v}$: hitrost delca
 $\vec{B}$: magnetno polje, densiteta funkcija tava in jakosti $\vec{E}, \vec{v}$
 $\vec{v} \times \vec{B}$: vektorski produkt

Za majhne delce rabimo čim manjša količine, zato enačbo uporabimo le pri majhnih nabojih delcih. Za poravnane delce pa δ/s delci δm - $\delta m \cdot c$ diferencial

$$d\vec{F}_L = dQ (\vec{E} + \vec{v} \times \vec{B})$$

- $\vec{E}$ - jakost el. polja (V/m)
- $\vec{v}$ - hitrost delca v nabojem (m/s)
- F_L - Lor. sila (N)
- Q - naboj (C)
- $\vec{B}$ - mag. polje (jakost v enotah T) v elektromotorično od $1,5 T$

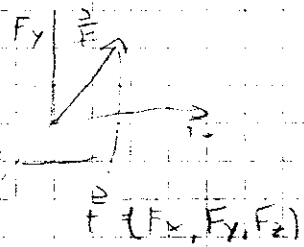
gačelo v 1721 je $2 T$ v pravo kufjara delcih, ki so super polje in magab

Poljska jakost po zici je okoli $10 mV/m$, razpon v katerih so jakosti in poljska na 0 , pri mag. polje od $1,5 T$ kar dol.

Lorentzova sila nastane iz 2 enačb

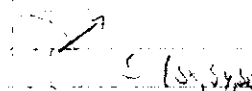
$$\vec{F}_L = \delta Q \vec{E} + \delta Q \vec{v} \times \vec{B}$$

$\vec{F}_e$ $\vec{F}_m$ vektorski produkt

Mikrovalovka rukurisja polarnost vode in s hitrim obračanjem polja ($2,7 \cdot 10^{10}$ rad/s) ruino molekule zadržati line ob drugo zaradi tenzora (F_x) vs F_{em} se ustvari toplota (W/m)

Tak, plošča ma avy jakost in vici naye komponente

$$|\vec{B}| = \sqrt{B_x^2 + B_y^2 + B_z^2}$$

$\vec{B} = (B_x, B_y, B_z)$
 $\vec{v} = (v_x, v_y, v_z)$

Značilnosti električne in magnetne sile

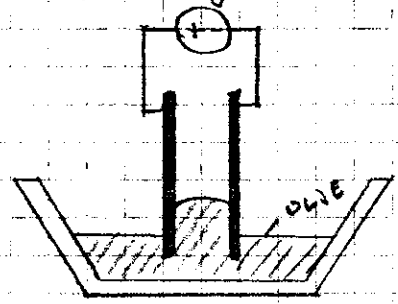
vrste - električna sila učinkov

- sila na delce elektroferera - vsi delci
- sila na dipol
- sila na objekt
- navor na dipol
- kot nastaja odziva snovi na polje

magnetna sila

- sila na delce
- navor na tokovno ravnko
- Hallova sonda (merilnik, ki poveže napetost s magy poljem)
- kot nastaja odziva snovi (magnetika) na Polje

Drugače se da silo na objekt razprati tudi s pomočjo energije, gibalni moment, in ne samo s Coulombovimi formulo. Tako lahko govorimo tudi o učinkih na ne-die diekte kot je npr. olje (v kond. s kapljica razpršeno)

Koristna snov je porozni cement. včasih deliti rano s testiranjem na močnem svetlu, - sama vrzimo model, razdelitev.

PORAZDELITEV FUNKCIJE EL. NABOJA (ELEKTRINE)

Pri porazdelitvi električne hitrosti s voljo vira in masa pa s prostornostjo

Elektrina je drugo ime za el. naboj. Opredeljena je predjem or elektrodinamiki. Enako velja za kapaciteto dielektrozija, ki ji pravimo kapacitivnost.

Velikost porazdelitve:

prostorska: imamo oblak nabitih delcev - ρ prostorninski gostoti govorimo kot so naboji v prostoru.

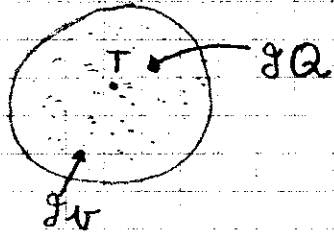
gostota vode s krajino, izvorna funkcija

$$\rho = \lim_{\Delta V \rightarrow 0} \frac{\Delta Q}{\Delta V}$$

ta gostota s spreminja od točke do točke, zato mora biti vedno zelo majhen. Vselej enake, s majhno količino celotna tudi volumenska gostota

$\rho(T, t)$ - funkcija -

v - volumen
 T - kraj

Zgled:

Vzamimo baker (Cu), ki v periodnem sistemu leži na 29 mestu, kar pomeni, da ima en prost elektron. Število elektronov je $n \approx 2,4 \cdot 10^{28}$ el/m³, elektron pa ima naboj $q_e = -1,601 \cdot 10^{-19}$ C. Kakšna je gostota prostih elektronov?

$$n \approx 8,4 \cdot 10^{28} \text{ el/m}^3$$

$$e = -1,601 \cdot 10^{-19} \text{ C}$$

$$\rho = -e \cdot n$$

$$\rho = -1,34 \cdot 10^{10} \text{ C/m}^3$$

Kom V nevtraln oblaku je ρ dosti manjša in strla drugače nima veliko W

samo 1. vzamemo, ker je samo 1 prost, če bi bila 2, bi to množili z 2.

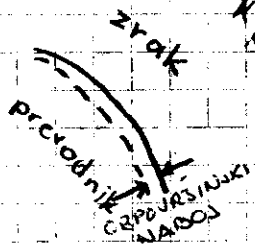
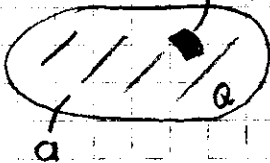
ploskovna porazdelitev: govorimo o naboju na telesu, npr.

$$\sigma = \lim_{\Delta Q \rightarrow 0} \frac{\Delta Q}{\Delta a}$$

sigma "ΔQ → 0"

kompinjru. Govorimo, da so naboji na površini. Dejansko se naboj nahaja v globinskem pasu amfitem $\sim \lambda = 10^{-10}$ m. To je - bistvo površinski naboj, samo kakšen atom je dejansko na površini.

$\sigma(T, t)$ - površinska gostota

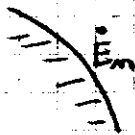

Na kondenzatorju nima harmonično z frekvenco 50 Hz. Naboj se spreminja plošč ves čas nenacuje - je enak. Površni naboj (τ ali σ) pa se spreminja na površini in od tega je odvisno, kateri naboj bo v prihodnosti.

Primer:

Poljska jakost od površini je $E \approx 1 \text{ MV/m}$

POLJSKA JAKOST V PREVOODNIKIH JE 0 RAZEN ČE NE TEČE TOK, VENČAR JE TAKRAT NA ZANEMARLJIVA

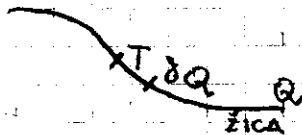

$$G = \epsilon_0 \cdot E_n$$

$$G = \frac{10^{-9}}{36\pi} \frac{\text{As}}{\text{Vm}} \cdot 1 \text{ MV/m}$$

$$C = 8,85 \text{ nC/m}^2$$

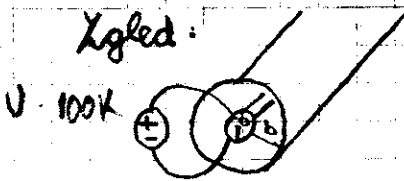
linijska porazdelitev: spomne mas na žico, porazdelitev naboja v neki črti.

$$g = \lim_{\Delta l \rightarrow 0} \frac{\Delta Q}{\Delta l}$$

$g(T, t)$

Zgled:

$$C = \frac{2\pi\epsilon_0}{\ln 0,14}$$

$$g = C U$$

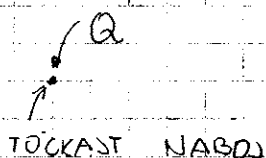
$$(g_{-}) = C U$$

Najbolj električen je ta kabel, ko je $U = 100 \text{ V}$
 $g = C U = 100 \text{ V}$
 $g = 0,055 \cdot 10^{-4} \text{ C/m}$
 $g = 5,5 \text{ nC/m}$

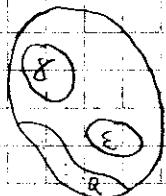
točkast naboje: drugače točka brez mase.

Ko so delci glede na ostalo tako majhni, jih jemljemo kot točka. Skupno se točkastemu naboju približa elektron.

Točkaste naboje ne smemo dobesedno jemati kot točka, ker nam lahko nekatere fizikalne količine podirjajo.

Prostorska porazdelitev je najbolj pogosta in najprejval se obravnavamo. Če je sklenjena je ploskovni naboj, če to pustimo sklenem odprto (miskro, ... itd.) Nardena porazdelitev je zgolj prostorska.

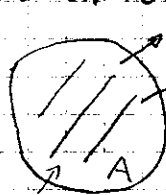

$$Q = \int (P \, da)$$

ELEKTRIČNI TOK (PRETOK NABOJA, OZ. ELEKTRINI)

Naboji & tudi gibljejo in zato uporabljamo novo količino: elektrini tok. Količina toka & pojavlja večkrat (murni, vodni, energijski, denarni)

Tri toki so definirani na enak način: imamo ploskev, skri katero mas zanima, koliko gre nekaterih elementov. Veliko in koliko skozi kaj (orientirane ploskve).

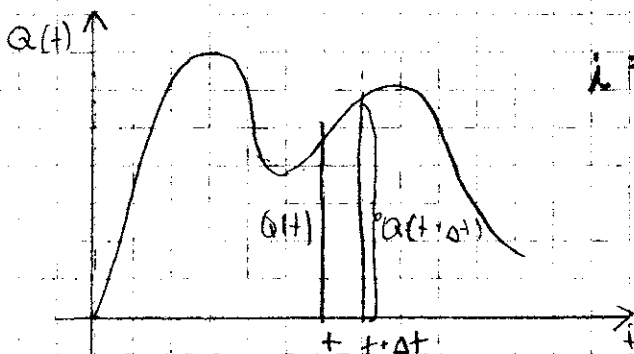
PLOSKEV

$$i = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \text{elektrini tok}$$

$$i = \frac{\int Q, \text{ ki gre skozi } A \text{ v času } \Delta t}{\Delta t}$$

Bodi ali naj bo $Q(t)$ množina naboja, ki je ploskve A v izbrani smeri prestopila od časa $t=0$ do časa t .

funkcija, ki govori o pretoku naboja skozi orient ploskev.

$$i = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{Q(t+\Delta t) - Q(t)}{\Delta t} = \frac{dQ}{dt} = Q'$$

Ugled: Iok je harmonična funkcija:

$$i = I_m \cos(\omega t + \alpha)$$

amplituda
temenska
vrednost

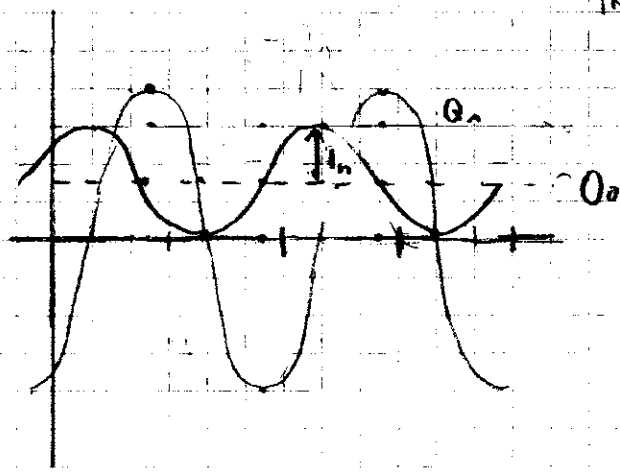
kršene hitost,
kršene frekvence

začetna kot

$$\sin x = \cos(x - \frac{\pi}{2})$$

konstanta

$$i = \frac{dq}{dt} \Rightarrow q(t) = \underbrace{\frac{I_m \cdot \sin(\omega t + \alpha)}{\omega}}_{\text{INTEGRAL}} + q_0$$

$$\omega = 2\pi \cdot f$$

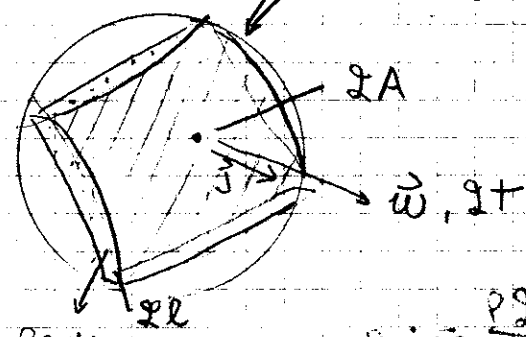
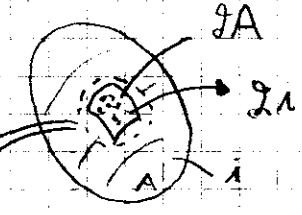
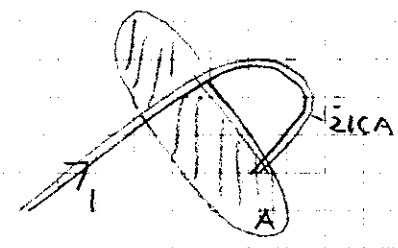
poslednji model

$$I_m = 6 \text{ A}, \quad f = 50 \text{ Hz}, \quad \omega = 100 \pi \text{ s}^{-1}$$

$$Q_m = \frac{I_m}{\omega} = \frac{6 \text{ A}}{100 \pi \text{ s}^{-1}} = 0.018 \text{ As} = 18 \text{ mC}$$

GOSTOTA EL TOKA

Iok skozi ploščo je Q . Tendar to me pomeni, da se nekaj me pretaka.

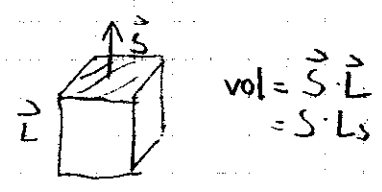

V linstu dolim namizljen volumen, ki bo edaj edaj prekal ploščo

$$Q = \int \mathbf{j} \cdot d\mathbf{A}$$

$$Q = \frac{\rho \cdot V}{\omega} = \frac{\rho \cdot a \cdot \omega \cdot l}{\omega} = \rho \cdot a \cdot l$$

ploščina

$$\mathbf{j} = \frac{Q}{V \cdot \omega}$$

gostota
hitrost naboja

$$\mathbf{j} = \frac{Q}{V \cdot \omega} = \frac{\rho \cdot a \cdot l}{\omega \cdot a \cdot l} = \rho$$

hitrost
volumen

Primer: Baker in gostota prostih elektronov v njem.

$$\rho_{Cu} \approx 1,34 \cdot 10^{10} \text{ C/m}^3$$

$$|\vec{J}| \sim 4 \text{ A/mm}^2 = 4 \text{ MA/m}^2$$

so se anomsne meje gostote

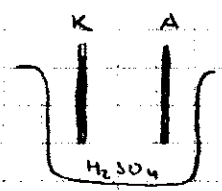
10 A/m² je rednja meja če vlyno hlajenje, se ne li se vodnik pregreva
Znosne gostote

$$|\vec{J}| = J = |\rho| |\vec{v}| = |\rho| \cdot v$$

$$v = \frac{J}{|\rho|} = \frac{4 \cdot 10^6 \frac{\text{MA}}{\text{m}^2}}{1,34 \cdot 10^{10}} = 300 \text{ nm/s}$$

Elektrina in magnetna polja pa podujeta s podobno hitrostjo in medva nosita energijo

Drugeje imamo vi nosilcev naloja. $\vec{J} = \rho_+ \vec{w}_+ + \rho_- \vec{w}_-$

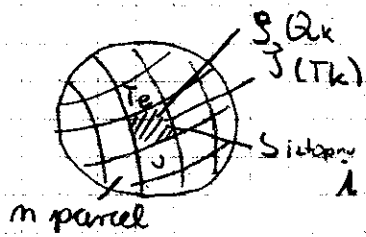

$$\vec{J} = \rho_+ \vec{w}_+ + \rho_- \vec{w}_-$$

$$\rho_- = -\rho_+$$

$$w_- = w_+$$

J in w sta si vzporedna

$$q_i = \vec{J}(T_k) \cdot \vec{S} \cdot \vec{a}_k$$

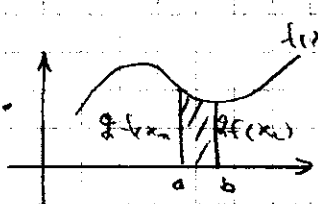
$$i = \sum_{k=1}^m q_{ik} = \sum_{k=1}^m \vec{J}(T_k) \cdot \vec{a}_k$$

ploscina

$$\vec{J} = \rho \cdot \vec{v}$$

gostota h. tosti

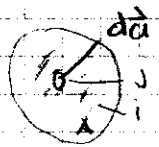
vektor gostote elektricnega polja

$$\lim_{m \rightarrow \infty} \sum_{k=1}^m f(x_k) \Delta x_k = \int_a^b f(x) dx$$

$$i = \lim_{m \rightarrow \infty} \sum_{k=1}^m \vec{J}(T_k) \Delta a_k = \int_A \vec{J}(\vec{a}) da$$

ploscina

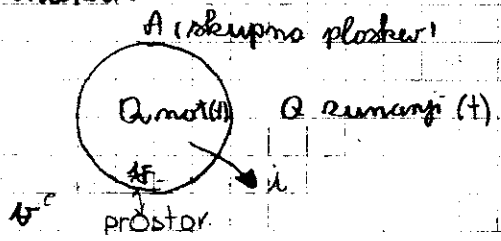

$$i = \int \vec{J} \cdot d\vec{a} - \text{ploscina manjega dela}$$

ZAKON O OHRANITVI NABOJA ALI ELEKTRINE IN KONTINUITETNA ENAČBA

Naboj ne dobi defekta. Imamo nabojne je tudi po separaciji enaka.

velja

Naboji se lahko selijo noter ven v tem prostoru (zgodaj dogovor da je prostor)
 Naboj ne nastaja ali izgineja

ob nekem trenutku t : $Q_{notr} + Q_{zun} = konst. (ali 0)$
 $t + \Delta t$: $Q_{notr} + Q_{zun} = C (konst.)$

lim _{$\Delta t \rightarrow 0$} $\frac{Q_{notr}(t+\Delta t) - Q_{notr}(t) + Q_{zun}(t+\Delta t) - Q_{zun}(t)}{\Delta t} = 0$

velja za vsako sklenjeno ploskev

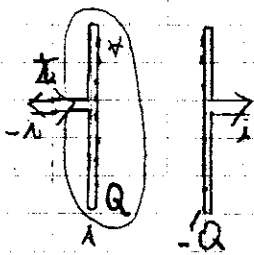
$$\frac{dQ_{notr}}{dt} + \frac{dQ_{zun}}{dt} = 0$$

ehistemni tok $-i = -\frac{dQ_{notranji}}{dt} = \frac{dQ_{zunanji}}{dt} = i$

Hitrost upadanja je enaka hitrosti kovanja nitoma toku

Zgled: Imamo kondenzator (ob toku in U enini tei naloz je ene ploske na drugo) Imamo polniha tokove (ki polniha vz. praznega kond.

OE I
10.10.2007

$$-i = -\frac{dQ}{dt}$$

$$i = \frac{dQ}{dt}$$

$$i = Q'$$

Tok je enak hitrosti narascanja naboja.

$\frac{i}{\frac{C}{d \cdot A}} =$ simbol za kondenzator

$$Q = C \cdot U$$

napetost

$$Q(t_2) = C \cdot U(t_2)$$

$$Q(t_1) = C \cdot U(t_1)$$

$$i = Q' = C \cdot U'$$

$$i = C \cdot U'$$

$$\int_{t_1}^{t_2} du = \int_{t_1}^{t_2} \frac{i}{C} dt$$

$$U(t_2) - U(t_1) = \frac{1}{C} \int_{t_1}^{t_2} i dt$$

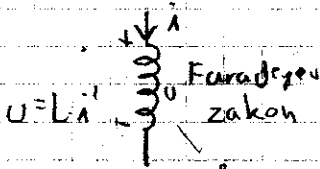
$$U(t_2) - U(t_1) = \frac{1}{C} (Q(t_2) - Q(t_1))$$

enačba kondenzatorja zbuja in zakona o ohraniti naboja, ta pa je tista prava ELEKTR.

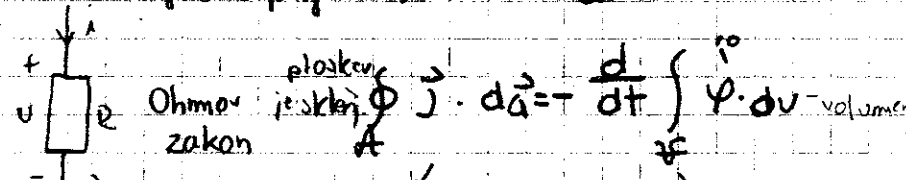
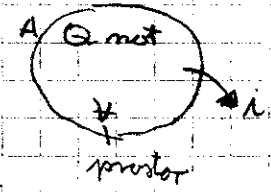
V kondenzatorju skoncentriramo električno polje, zunanaj pa je malo polje

RAZREDI ELEKTROMAGNETNIH POLJ

skupno magnetno polje $I = - \frac{dQ_{\text{mot.}}}{dt}$

$\rho(T, t)$
 krajano-časovna funkcija

skupno tokovno polje
 $U = R I$
 $\frac{df}{dx} = f'(x) = Df$
 $= - \int \frac{\partial \rho}{\partial t} dv$ (masovna gostota, hitrost razmnoževanja, naloga)

$g(x, y, z, t) = \frac{\partial g}{\partial x}$ - parcialni ali delni funkcija nish = g_x odvod

A:) elektrostatično -1 preučevano polje, polje minimiziranih naložb
 $J = 0 \Rightarrow J = 0$, celotna mikrosvetla v listu ni, kond se prazni, ker je izolant
 To je drugače idealizacija, tudi prevoden - vendar slabo vendar ka kvanta izst to odje.

$\Rightarrow \rho(T)$ - zgolj krajovna funkcija
 $0 = - \int \frac{\partial \rho}{\partial t} dv$
 $0 = \text{konstantna}$

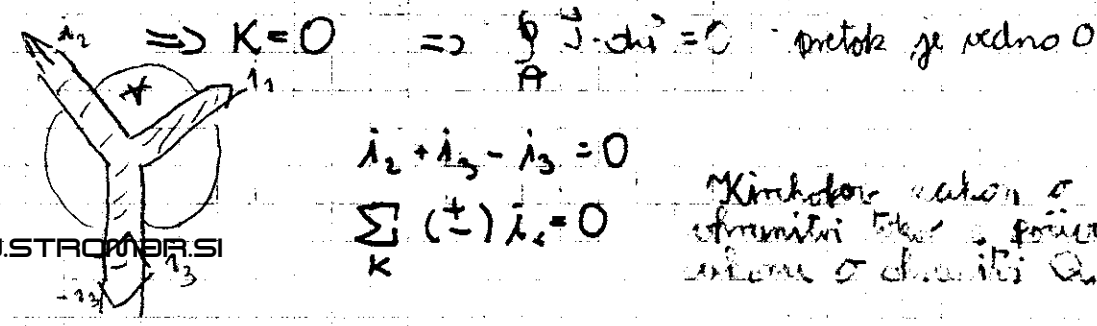
To obdeluje elektrostatika: el. polje, vezja

B:) $J(T)$ - naj bo neodvisno to od časa (enostretna vezja)

$\int_A J \cdot d\vec{a} = \rho$ neka vrednost = konstanta
 $-\frac{d}{dt} \int \rho dv$ - mora biti konstanta - linearna funkcija

enostretni tok - tokovno polje, R-vezja

$\int_A J \cdot d\vec{a} = K = - \frac{d}{dt} Q_{\text{mot.}}$
 $Q_{\text{mot.}} = - Kt + K_0$ - linearna funkcija

$\vec{J}(T) \rightarrow$ magnetostatika (magnetno polje okoli vodnikov),
"magnetna vezja"

c) $\vec{J}(T, t)$ - dinamika
dopustimo, da se spremeni vsaj

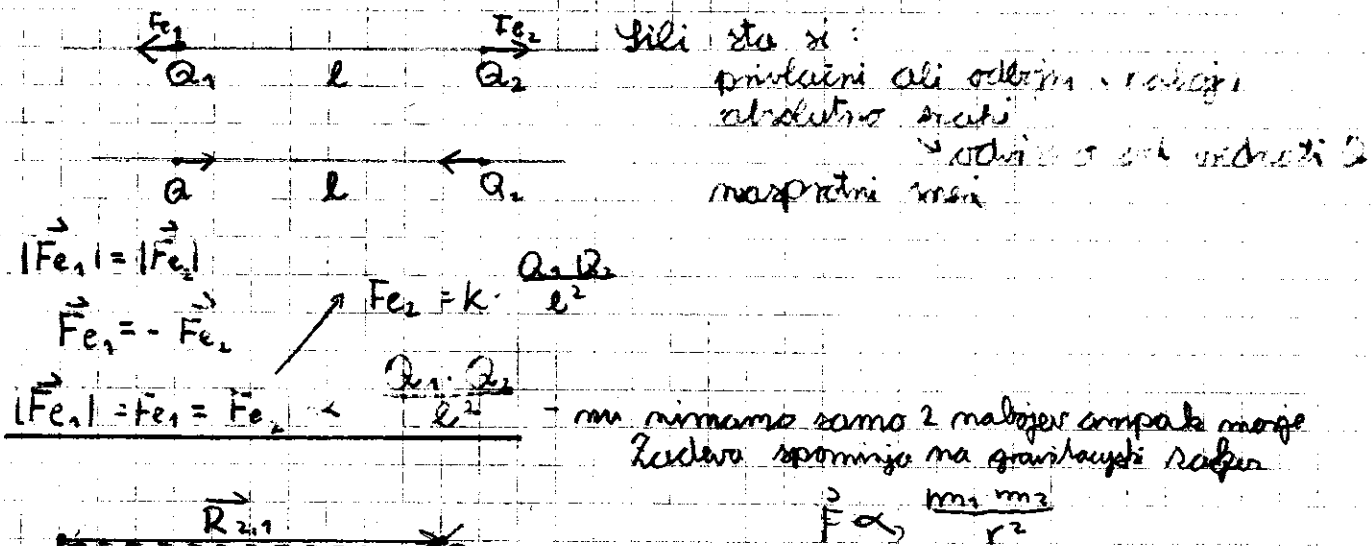
$$\vec{J}(T, t) = \dots ? (T, t)$$

tu L : inducirano električno polje, RLC vezja

CÖLOMBOV ZAKON (1785)

(~~COLORET~~)

Trkaja iz elektrostatike. Je proučevanje električnih sil med majhnimi delci. Izumil je francoski tehničar. Menil je silo med 2 kroglicama, ki so majhna, da jih lahko obravnavamo kot točkasto telo

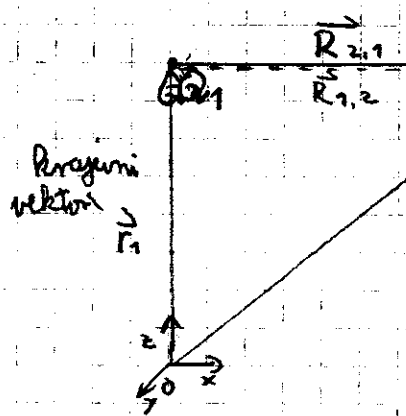

$$|\vec{F}_{e1}| = |\vec{F}_{e2}|$$

$$\vec{F}_{e1} = -\vec{F}_{e2}$$

$$|\vec{F}_{e1}| = F_{e1} = F_{e2} = k \cdot \frac{Q_1 \cdot Q_2}{l^2}$$

mi nimamo samo 2 majhni kompaktni mase
Zakona spominja na gravitacijski zakon
 $F \propto \frac{m_1 m_2}{r^2}$

mejno morata biti 2 (najmanj) za Coulombov zakon

$$\vec{R}_{21} = \vec{r}_2 - \vec{r}_1 = +\vec{R}_{12}$$

$$\vec{r}_1 = (x_1, y_1, z_1) \quad \vec{r}_2 = (x_2, y_2, z_2)$$

$$\vec{R}_{21} = (x_2 - x_1, y_2 - y_1, z_2 - z_1)$$

$$|\vec{R}_{21}| = |\vec{R}_{12}| = R_{12} = R_{21} = \sqrt{(x_2 - x_1)^2 + (y_2 - y_1)^2 + (z_2 - z_1)^2}$$

$$F_{e2}^{(1)} = k \frac{Q_1 \cdot Q_2}{R_{12}^2} \frac{\vec{R}_{21}}{R_{12}}$$

$$F_{e1}^{(2)} = -k \frac{Q_1 \cdot Q_2}{R_{21}^2} \frac{\vec{R}_{21}}{R_{21}}$$

$$= k \frac{Q_1 \cdot Q_2}{R_{12}^2} \frac{\vec{R}_{12}}{R_{12}} \quad \vec{e}_u = \frac{\vec{a}}{|\vec{a}|}$$

V CGS sistema (centimeter, gram, sekunda) je bil $k = 1$ (traja meriti). Sedaj pa imamo metrični sistem SI (tu je sedaj amper), sistem je lepši

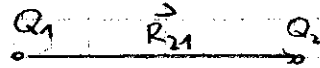
$$k = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \quad \epsilon_0 - \text{influenčna konstanta vakuma, v SI je } 8.85 \cdot 10^{-12} \text{ C}^2 \text{ v CGS so cm}$$

$$\epsilon_0 \mu_0 c_0^2 = 1$$

$$\epsilon_0 = \frac{1}{\mu_0 c_0^2} \approx 8,8542 \cdot 10^{-12} \frac{As}{Vm}$$

$$c_0 \approx 3 \cdot 10^8 \frac{m}{s} \rightarrow \epsilon_0 \approx \frac{10^{-9} As}{36\pi Vm}$$

$$\frac{1}{k} = 9 \cdot 10^9 \dots$$

$$\vec{F}_{e1}^{(2)} = \frac{R_{12} Q_1 Q_2}{4\pi \epsilon_0 R_{12}^3}$$

SILA NA 2

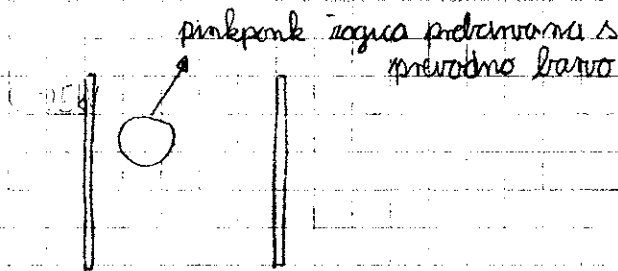
$$\vec{F}_{e1}^{(1)}$$

$$\vec{F}_{e2}^{(1)} = \frac{Q_1 Q_2 \vec{R}_{21}}{4\pi \epsilon_0 R_{21}^3}$$

Elektrostatika se ne more štiti samo z 2 naložema.

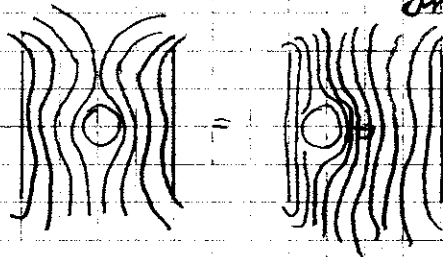
OE I
16.10.2007

Demonstracija Kolombove sile

Ko se krogljica dotakne, prevrta se del te elektrine, slika zato odleže krogljico, ker ima elektrina enak prekrnak. Ko se dotakne druge, ki jo privlači, se situacija ponovi, samo na drugi plošči.

Elektrine imajo tudi neko potencialno energijo (posledica elektrine)

Pole nprasio s² jakosti polja (skoraj)

Če se polja dotikata, lahko pride do preloma. Če

pa vidimo nadalje se ravno obratno (krogljica se uporcunjuje kot je sila tudi se premakne (krogljica vlniruje))

Če imamo prevodno krogljico, ki je polna, je manj strajna. Če se dotaknemo, sele takrat se ravno gibati.

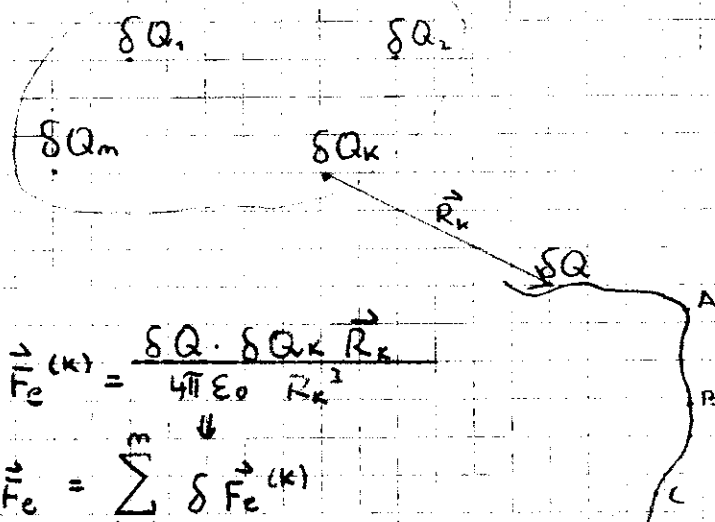
Če imamo krogljico namočeno v slano vodo se ta giba toliko uasa doler se ne ovira.

Do visoke napetosti pridemo s pomojo izolatorja, mes ima doler dielektrika.

V diele katki rdi je niga kondensatorjev, ki se polnijo (prekrijo površi).

iskrada!
voda?

SILA GRUČE NABOJEV NA IZBRAN NABOJ

Princip superpozicije liniarnih razpis delnih sil

$$\delta \vec{F}_e^{(k)} = \frac{\delta Q \cdot \delta Q_k \vec{R}_k}{4\pi \epsilon_0 R_k^2}$$

$$\delta \vec{F}_e = \sum_{k=1}^m \delta \vec{F}_e^{(k)}$$

$$= \sum_{k=1}^m \frac{\delta Q \cdot \delta Q_k \vec{R}_k}{4\pi \epsilon_0 R_k^2} = \frac{\delta Q}{4\pi \epsilon_0} \sum_{k=1}^m \frac{\delta Q_k \vec{R}_k}{R_k}$$

Dobimo množico vektor, ki so drugična od kraja do kraja. Sila je tudi pod močnim vplivom subjekta.

Ve silo razmisli podobno kot enačbo $F = ma$. Sila delimo s subjektom

ELEKTRIČNA POLJSKA JAKOST

$$\frac{\delta F \text{ na } \delta Q \text{ v } T}{\delta Q} = \vec{E}(T)$$

Dobimo bolj univerzalno enoto / količino. Normirano silo delimo s makojem.

enote: $[V/m]$ v zraku je:

$$\Rightarrow E(T) = \frac{1}{4\pi \epsilon_0} \sum_{k=1}^m \frac{\delta Q_k \vec{R}_k}{R_k^2}$$

$$\delta \vec{F}_e = \delta Q \cdot \vec{E}(T)$$

pri Lorentzovi sili $\delta F_L = \delta Q (E + \vec{v} \times B)$ je polje v bistvu normirana Lorentzova sila na mirujoči naboju

$$\vec{E} = \frac{\delta F_L}{\delta Q} \quad v=0$$

Sila nas prisili, da dramaturamo je ostale stvari. Sila je vrsta za vse ostale stvari (tok). Zelo je pomembna dinamika, ne samo statika pri sferičnosti sil.

Zakaj polje? Predlagal Faraday (nj. smatrali kot interakcijo na daljavo). Polje je prostor v kateri, stvari v prostoru. Je prostor, kjer se objekti nahajajo.

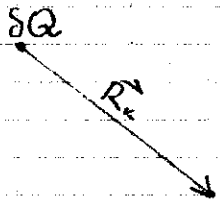
Podoben velja tudi za magnetno polje.

Polje je tudi pokrovitelj energije, ki je v prostoru.

$$\vec{E}(T) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \sum_{k=1}^N \frac{\delta Q_k \cdot \vec{R}_k}{R_k^3} = \sum_{k=1}^N \frac{q_k \cdot \vec{R}_k}{1 - v^2/c^2 \cdot 4\pi\epsilon_0} =$$

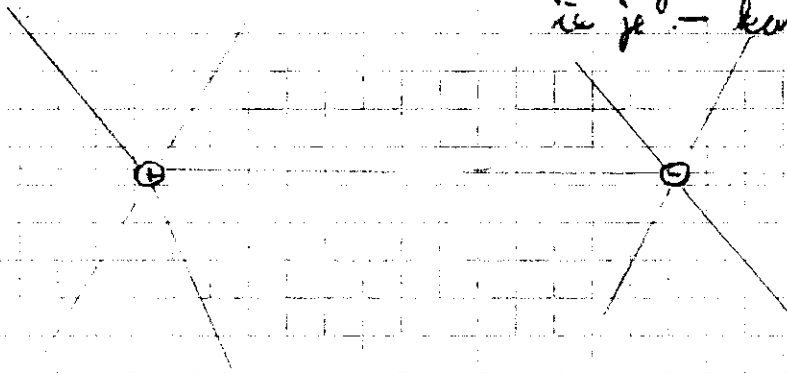
$$= \sum_{k=1}^N \frac{\delta \vec{F}_e^{(k)}}{\delta a} = \sum_{k=1}^N \delta \vec{E}^{(k)}(T)$$

Polja lahko sestavim

$$\delta \vec{E}^{(k)}(T) = \frac{\vec{R}_k \delta Q_k}{4\pi\epsilon_0 R_k^3}$$

Če je naboj + kaže polje v pomočjo vektorja stran od naboja, če je - kaže k naboju.

Absolutna vrednost polja urika k kvadratom odložitosti

$$|\delta \vec{E}^{(k)}(T)| = \frac{|\delta Q_k| \cdot R_k}{4\pi\epsilon_0 R_k^3} = \frac{|\delta Q_k|}{4\pi\epsilon_0 R_k^2}$$

Če opremo počasi k velikim delom nabitih delcev, s prire v infinitesimalno

$$dQ(T) \quad d\vec{E}(T) = \frac{dQ(T) \vec{R}}{4\pi\epsilon_0 R^3}$$

na nekem istovrstnem mestu

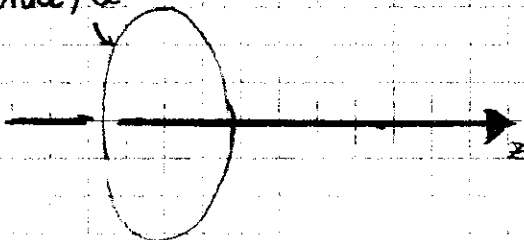
$$\vec{E}(T) = \int \frac{dQ(T) \vec{R}}{4\pi\epsilon_0 R^3}$$

$$\vec{E}(T) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{\vec{R} dQ(T)}{R^3}$$

Če je kolonno polje (mimogrednina)

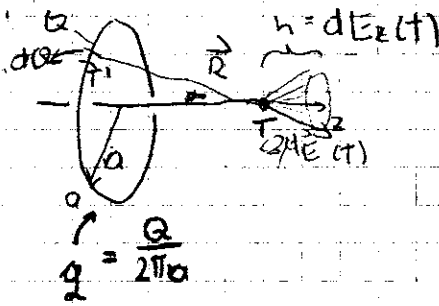
Zajca: $\vec{E}$ v vsi nabelektrenega k močnega ovaja prostora, obrata, zanke) Q

Čeprav so, so k regonjo značilo re problem.

$\vec{E}$ v osi maelektrene kroine sambe

Kisa je tanka (da ne bo povzročila porazdelitve naboja)

$$|d\vec{E}(T)| = \left| \frac{R \, dq}{4\pi\epsilon_0 R^3} \right| = \text{konst.}$$

$$d\vec{E}_z(T) = |d\vec{E}(T)| \cdot \cos \alpha$$

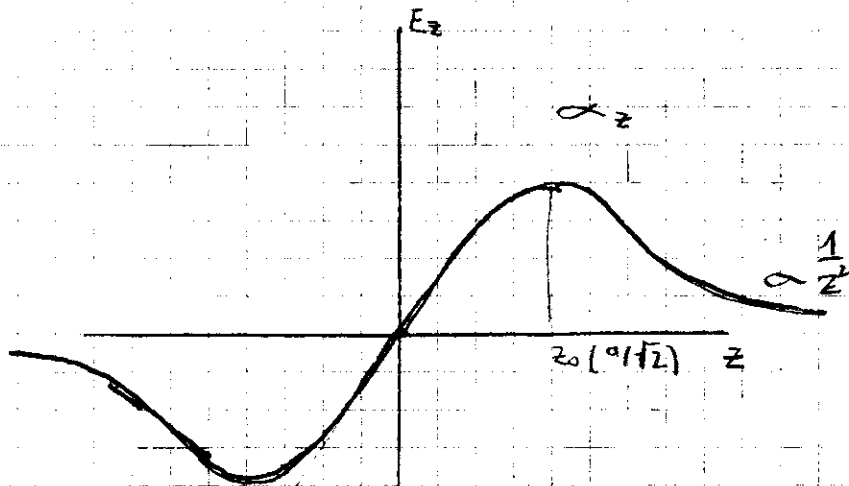
$$= \frac{dq}{4\pi\epsilon_0 R^2} \cdot \frac{z}{R}$$

$$\vec{E}(T) = (0, 0, E_z)$$

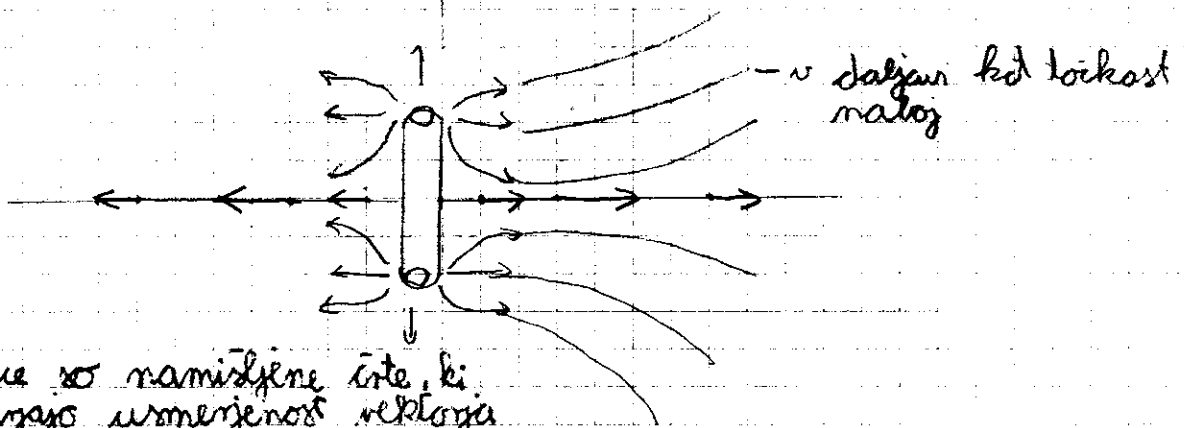
$$E_z(T) = \int dE_z(T) = \int \frac{dq(z)}{4\pi\epsilon_0 R^3} = \frac{Qz}{4\pi\epsilon_0 R^3}$$

(povzrok nabojih(Q))

$$E_z(T) = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \frac{z}{(a^2+z^2)^{3/2}} = E_z(z)$$

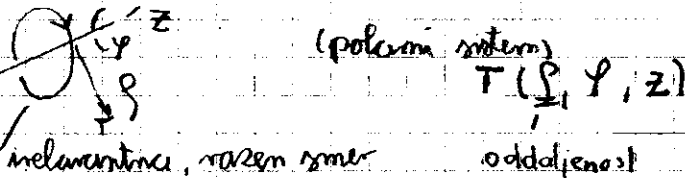

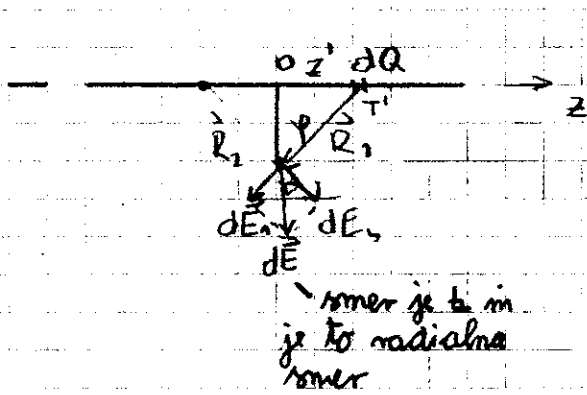
$\vec{v} = \vec{E}$

Piknice so namisljene iste, ki ponavljajo uvrstjenost rekloga v točkah prostora.

Zgled: Dolga ravna žica (velika ravnih struktur v elektrodah) in E ob njej. (maelektrena premica)

$$q > 0$$

$$d\vec{E}_1 = d\vec{E}_2$$

$$d\vec{E} = (dE_z, 0, 0)$$

$$\vec{E} = (E_z, 0, 0)$$

$$dE_z = 2 \cdot \frac{dQ}{4\pi\epsilon_0 R_1^2} \cdot \cos\beta$$

$$dE_z = \frac{dQ}{2\pi\epsilon_0 R_1^2} \cdot \cos\beta = \frac{q dz'}{2\pi\epsilon_0 \frac{y^2}{\cos^2\beta} \cdot \cos\beta}$$

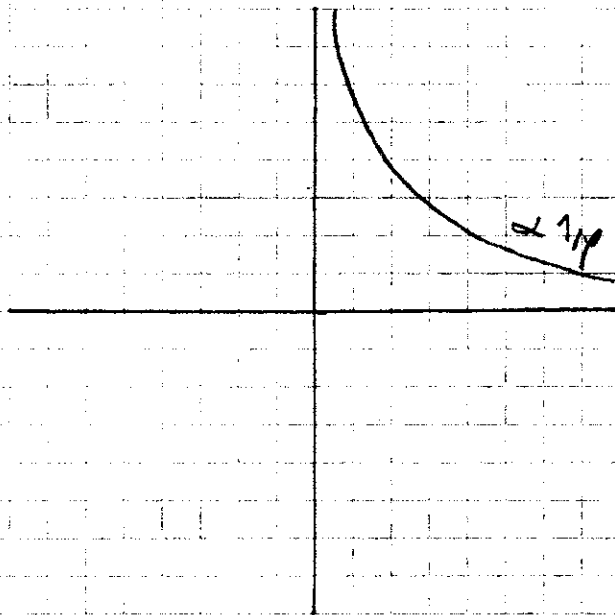
$$z' = R_1 \cdot \sin\beta, \quad dz' = dR_1 \cdot \sin\beta + R_1 \cdot \cos\beta \cdot d\beta = R_1 \cdot \cos\beta \cdot d\beta$$

$$z = y \cdot \tan\beta, \quad dz = \frac{dy}{\cos^2\beta} = \frac{y}{\cos^2\beta} \cdot d\beta$$

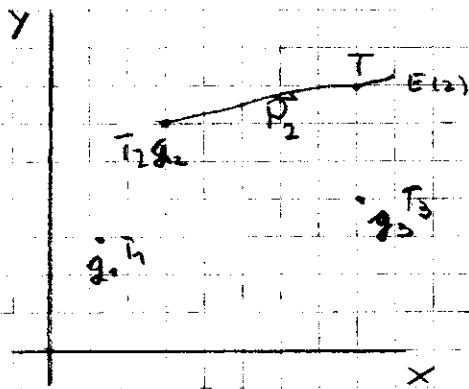
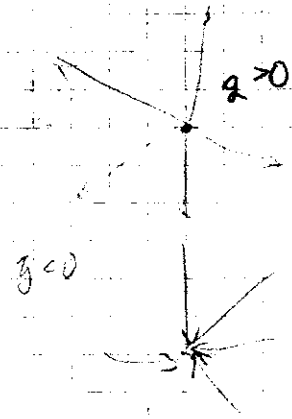
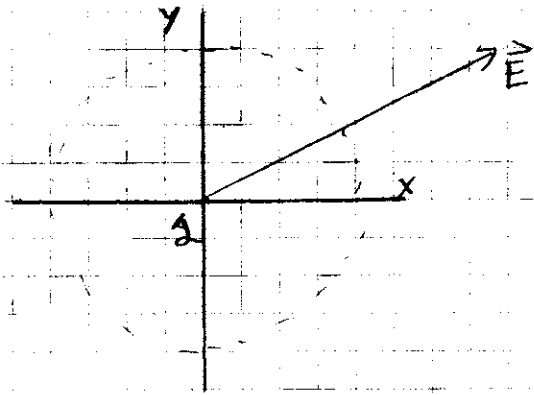
$$R_1 = y / \cos\beta$$

$$dE_z = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \cos\beta \cdot d\beta$$

$$E_z = \int dE_z = \int_0^{\pi/2} \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \cos\beta \cdot d\beta = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \sin\beta \Big|_0^{\pi/2} = \frac{q}{2\pi\epsilon_0 y}$$

Imamo točkast malič pu
je $E = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 r^2}$

$$P_2 = T_2 T$$

$$\vec{E}^{(2)}(T) = \frac{q_2}{2\pi\epsilon_0 P_2} \frac{\vec{P}_2}{P_2}$$

$$\vec{E}^{(3)}(T)$$

$$\vec{E}^{(k)}(T)$$

$$\vec{E}(T) = \sum_{k=1}^n \vec{E}^{(k)}(T) \quad (II)$$

$$E^{(k)}(T) = \frac{1}{2\pi\epsilon_0} \frac{q_k \vec{P}_k}{r_k^2}$$

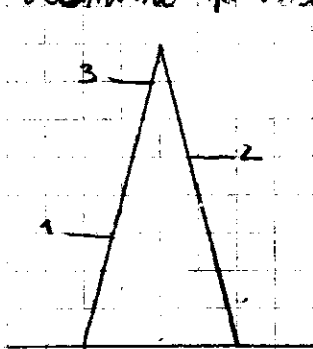
$$\vec{E}^{(k)}(T) = \frac{q_k \vec{P}_k}{4\pi\epsilon_0 r_k^3}$$

Daljnovid

$$q_k = q_{k0} \cos(\omega T + \varphi_k) = q_k(t)$$

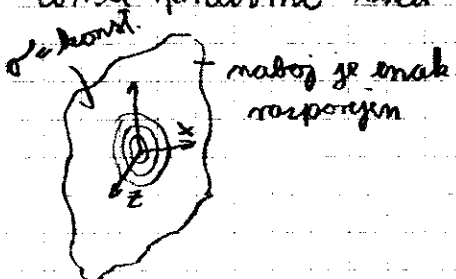
$$\vec{E}^2(T, t) = \frac{q_k^2(t) r_k^2}{4\pi\epsilon_0 r_k^4}$$

vrstimo primer trifaznega sistema

$$E_{eff} = \frac{\sqrt{E^2_{max} + E^2_{min}}}{\sqrt{2}}$$

Naboj dr. naelektrni razsintovani (razsini) plerici. V bistvu temu pravimo tudi naelektrna ravnina.

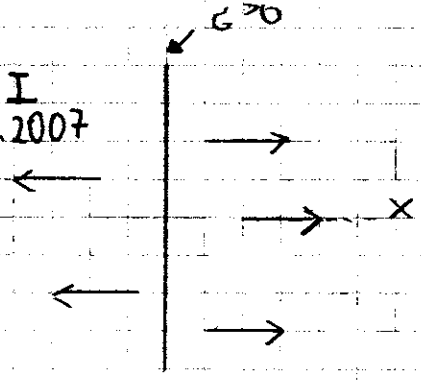
$$\sigma = dy' \cdot d \vec{E}_x = \frac{2G dy'}{2\epsilon_0 P_1} \cos \gamma = \frac{G dy'}{\epsilon_0 P_1^2}$$

$$E_x = \int_{-\infty}^{\infty} \frac{G dy'}{\epsilon_0 (x^2 + y'^2)}$$

$$E_x = \frac{G}{\epsilon_0} \int_0^{\infty} \frac{x dy'}{x^2 + y'^2} = \frac{G}{\epsilon_0} \int_0^{\infty} \frac{dy'}{1 + \frac{y'^2}{x^2}}$$

$$E_x = \frac{G}{2\epsilon_0} \quad x > 0 \quad E_x = -\frac{G}{2\epsilon_0} \quad x < 0$$

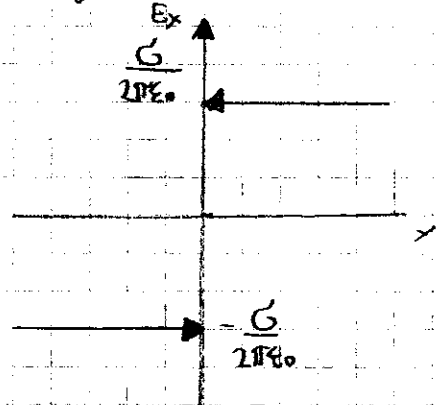
OE I
23.10.2007

Pri plošci je homogeno polje. Ravnina je taka struktura. Homogeno je ko ima povsod enak smer in jakost!

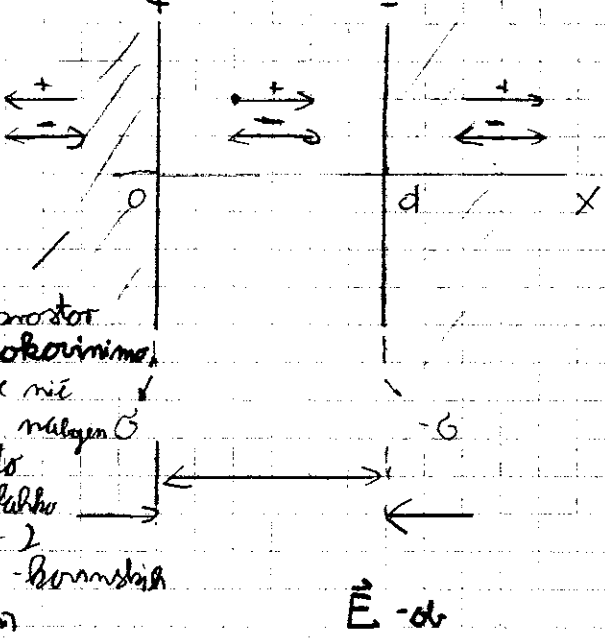
Polje v 1m otraj ravnine nič, ne obstaja.

$$E_x = \begin{cases} -\frac{G}{2\epsilon_0}, & x < 0 \\ 0, & x = 0 \\ \frac{G}{2\epsilon_0}, & x > 0 \end{cases}$$

Po je naša bodoloča plošča kondenzatorja

Zgled: E ob uporednih ravninah s +, - naboje

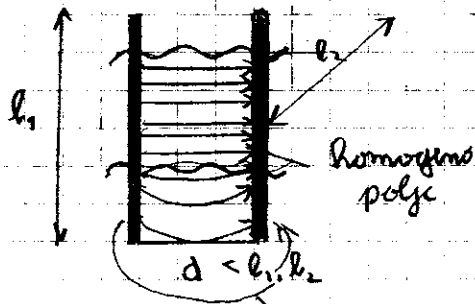

$$E_x = \begin{cases} 0, & x < 0 \\ \frac{G}{2\epsilon_0}, & x = 0 \\ \frac{G}{\epsilon_0}, & 0 < x < d \\ \frac{G}{2\epsilon_0}, & x = d \\ 0, & x > d \end{cases}$$

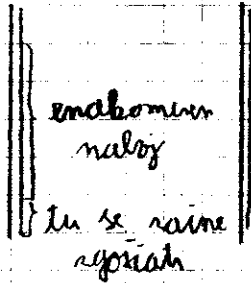
Črna je Divergenca nabojev, jih ne ustranja

ta prostor lahko obravnavamo, ne bo se nič zgodilo z našim G. To zato računamo lahko goroviti G 2 ploščah - homogeno (amstron)

E - ob vzporednih ploščah $\Delta +, -$ naelektřitna

streseno polje, ki pa je lahko tudi 1000x manjše od homogenega polja

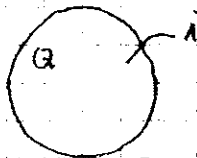

V homogenem polju govorimo o rami, ko imo v sredini in je to enako d -razmaku: trikratno od tega ploše.

IZVORNOST POLJA $\vec{E}$

Pri točkastem naboju vglada kot da li nekaj svitalo, pri pozitivnem delcu. Pri negativnem pa kot da li nekaj priskalo- (peniranje)

Tudi ra svornost rubimo mo matematično formo. so lomo dobili a eno od Maxwellovih enačb.

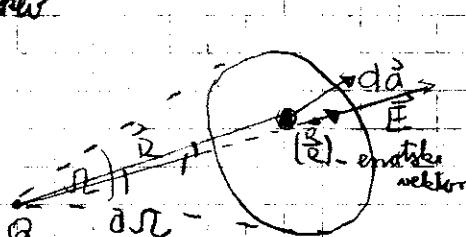

$$i = \oint_V \mathbf{J} \cdot d\vec{a} = - \frac{dQ_{\text{not}}}{dt} \quad \text{je svorna}$$

$\oint_A \vec{E} \cdot d\vec{a} = ?$
polje točkastega naboja
nestabilne plošče

$$\vec{E}(r) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{\vec{r} - dQ(r)}{R^3} \right)$$

ali je to, kolonno polje svorno.

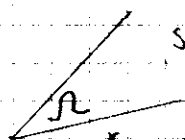
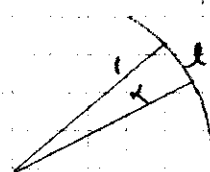

$$\vec{E} = \frac{Q\vec{r}}{4\pi\epsilon_0 R^3}$$

$$d\phi = \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \frac{\vec{r} \cdot d\vec{a}}{R^3} = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \frac{(\frac{R}{r}) \cdot d\vec{a}}{R^2}$$

dobimo projekcijo plošče na R^2

projekcija kot pod katerim vidimo ploščico pod kotom α $d\Omega$

$$\Omega = \pi \alpha^2$$

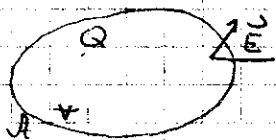
$$\int_A \vec{E} \cdot d\vec{a} = \Phi_E = \int d\Phi_E = \int \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} d\Omega$$

$$= \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \int d\Omega = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \Omega$$

vidimo celo
palatimbo

$$\int_A \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \Omega$$

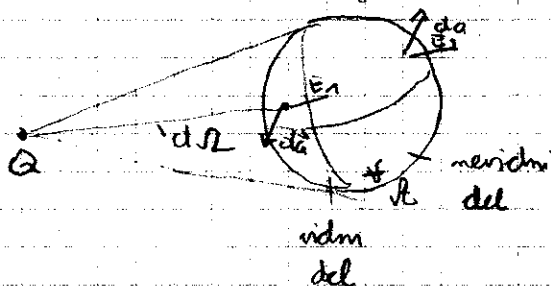
Sklenjena ploskev (z njima, verjeka jo def. θ, φ) - Ene za
redukciem
balon

$$\oint_A \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} 4\pi = \frac{Q}{\epsilon_0}$$

sklenjena ploskev

lahko pa malo bolj ostane rumaj te mreže, balona

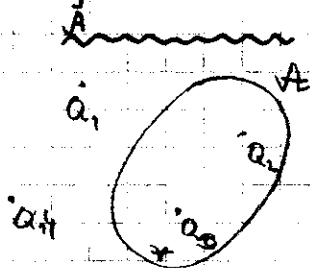

Koliko ga protoka noter,
ga gre tudi ven. Takih
parov je neskončno

$$\vec{E}_1 \cdot d\vec{a}_1 = -\vec{E}_2 \cdot d\vec{a}_2$$

$$\vec{E}_1 \cdot d\vec{a}_1 + \vec{E}_2 \cdot d\vec{a}_2 = 0$$

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{a} = 0$$

le imamo več akterjev

$$\oint_A \vec{E} \cdot d\vec{a} = \oint_A (\vec{E}_1 + \vec{E}_2 + \vec{E}_3 + \vec{E}_n) \cdot d\vec{a}$$

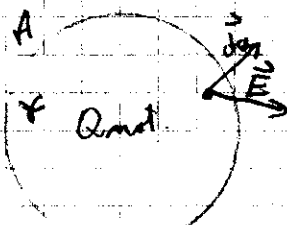
$$= \underbrace{\oint_A \vec{E}_1 \cdot d\vec{a}}_0 + \underbrace{\oint_A \vec{E}_2 \cdot d\vec{a}}_{Q_2/\epsilon_0} + \underbrace{\oint_A \vec{E}_3 \cdot d\vec{a}}_{Q_3/\epsilon_0} + \underbrace{\oint_A \vec{E}_n \cdot d\vec{a}}_0$$

$$= \frac{Q_2 + Q_3}{\epsilon_0} = \frac{Q_{\text{not}}}{\epsilon_0}$$

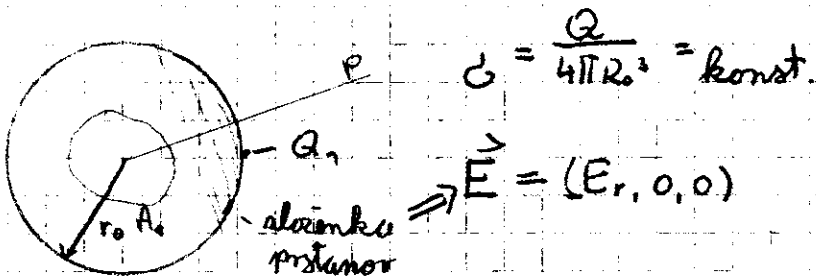
$$\oint_A \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q_{\text{not}}}{\epsilon_0}$$

! Maxwellova
enačba

Elektrino polje je
inomo

gled: Elektrino polje naloja na krogelni lupini

notranjost $r < r_0$
krogla polmera r , koncentrirana k
naelektrini sferi

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{a} = E_r \cdot 4\pi r^2 = 0 \Rightarrow E_r (r < r_0) = 0$$

Runanjost $r > r_0$
krogla polmera r , koncentrirana k
naelektrini sferi

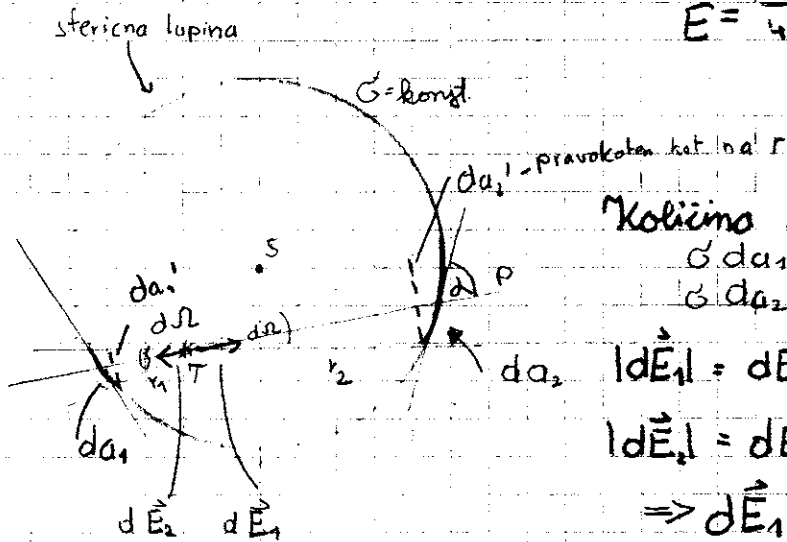
$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{a} \Rightarrow E_r \cdot 4\pi r^2 = \frac{Q}{\epsilon_0}$$

$$E_r (r > r_0) = \frac{Q}{4\pi \epsilon_0 r^2}$$

$$E_r = \begin{cases} 0 & r < r_0 \\ \frac{Q}{4\pi \epsilon_0 r^2} & r > r_0 \end{cases}$$

Znotraj krogle prostor lahko
dovrnimo. Notranji naboj je enak
runanjuemu

$$E = \frac{Q}{4\pi \epsilon_0 r^2}$$

OE I
24.10.2007

Količina naboja:

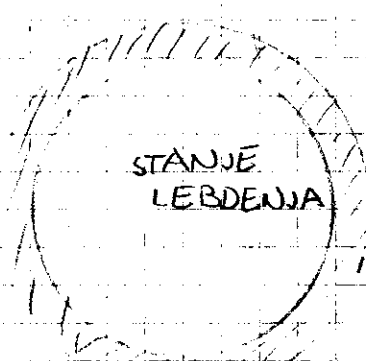
$$\sigma da_1$$

$$\sigma da_2$$

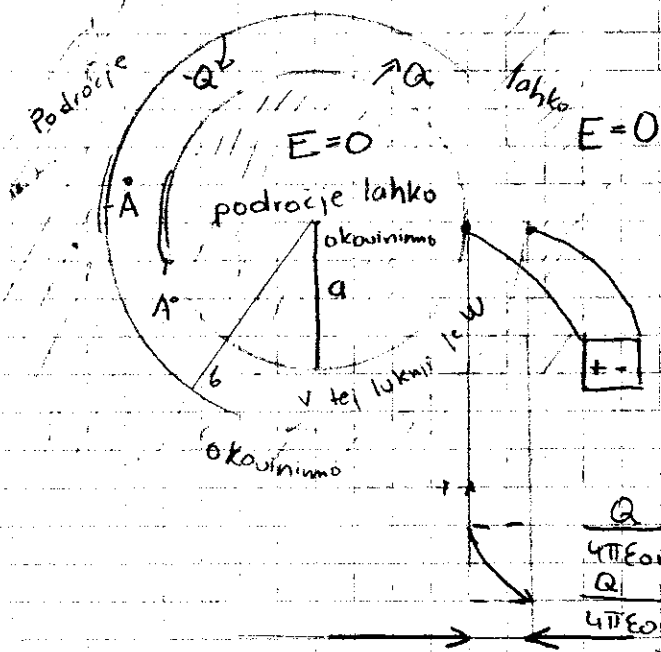
$$|d\vec{E}_1| = dE_1 = \frac{\sigma da_1 \sin \theta}{4\pi \epsilon_0 r_1^2}$$

$$|d\vec{E}_2| = dE_2 = \frac{\sigma da_2 \sin \theta}{4\pi \epsilon_0 r_2^2}$$

$$\Rightarrow d\vec{E}_1 + d\vec{E}_2 = \vec{0}$$

Zgled: Primer sferičnega kondenzatorja

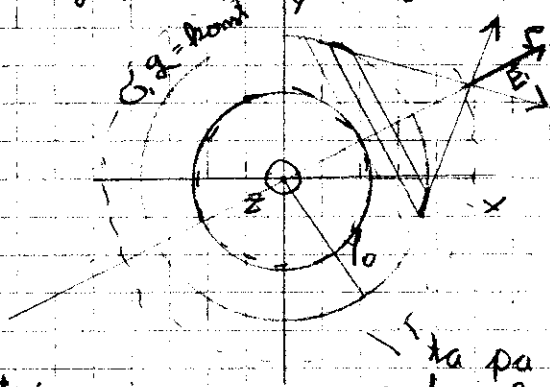
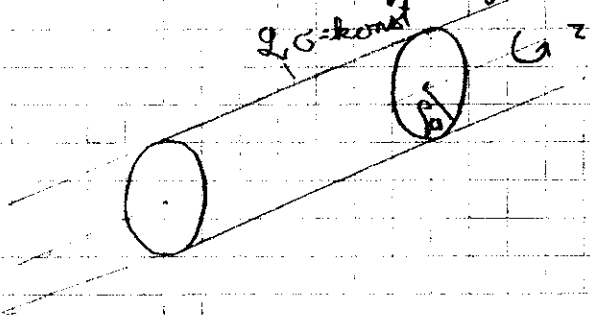

$$E_r = \begin{cases} 0 & ; r < a \\ \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 r^2} & ; a < r < b \\ 0 & ; r > b \end{cases}$$

Imamo snovi, ki ne čutijo vpliva električnega polja

Energija se shranjuje v izolantih (glejmina le-te)

Električna poljska jakost naboja, ki je na valju

Valj lahko razrešim na trakove, ki so pravokotni na premeru

ta pa obzame nekaj naboja

$$\Rightarrow \vec{E} = (E_r, 0, 0)$$

mohrnost: $\rho < \rho_0$

A_1 : plašč valja dolžine l , vzdolž osi z , ki je soosna k nalektrenemu valju

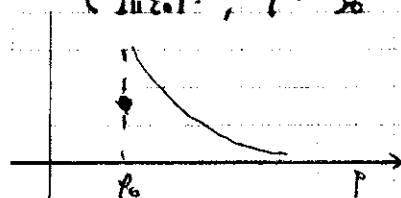
$$\oint_{A_1} \vec{E} \cdot d\vec{a} = \int_{S_1} \vec{E}_1 \cdot d\vec{a} + \int_{S_2} \vec{E}_2 \cdot d\vec{a} + \int_{S_3} \vec{E}_3 \cdot d\vec{a} = 0 / \epsilon_0 \Rightarrow E_r (r < r_0) = 0$$

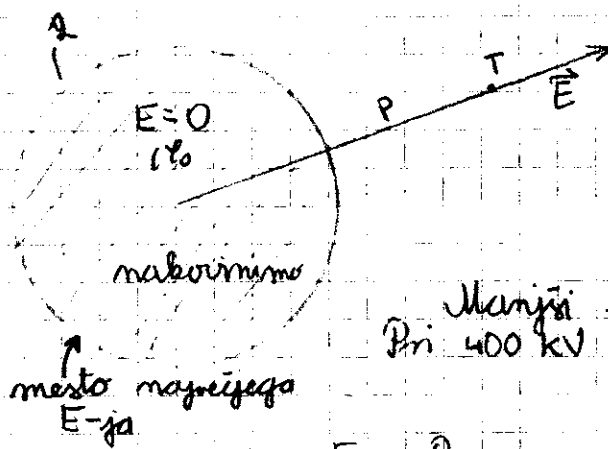
rumanjost: $\rho > \rho_0$

A_2 - plašč polmera ρ , dolžine l , vzdolž osi z , ki je soosna k nalektrenemu valju.

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{a} = E_r 2\pi\rho l = \frac{qL}{\epsilon_0} \Rightarrow E_r (\rho > \rho_0) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0 \rho}$$

$$E_r = \begin{cases} 0, \rho < \rho_0 \\ \frac{q}{2\pi\epsilon_0 \rho}, \rho > \rho_0 \end{cases}$$

$$E(r) = \frac{\rho}{2\pi\epsilon_0 r^2}$$

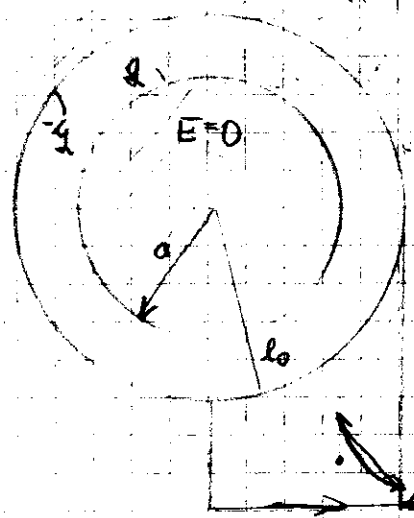
Manjši kot je radij žile, večje je polje okoli.
 Pri 400 kV daljnoročnih so tudi 1 MV/m².

$$E_1 = 0$$

$$E_2 = 0/2\epsilon_0$$

$$E_3 = 0/\epsilon_0$$

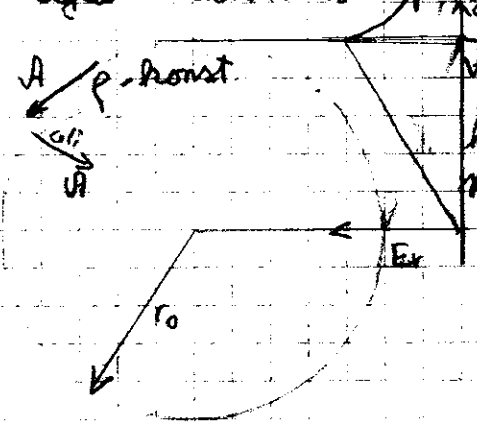
Zgled: Koksialni kabel (koaksialni)
 - najpogostejša povezava med aparaturami

$$E_r = \begin{cases} 0, & r < a \\ \frac{\rho}{4\pi\epsilon_0 r}, & a < r < b \\ 0, & r > b \end{cases}$$

Antensko telo samo uvrstijo, spranja pa seva - dodajamo jim sevne diagrame, inklonška slika - interferenca valovanj, ki interferirajo in tvorijo ničelne minime

Zgled: Elektrino polje kroglnega oblaka

A: naj je kroglja polmera r, ki je koncentrirna k oblaku. Lahko si mislimo kot slovento lupino. Za vsako lupino se polje radialno => tudi za oblak

$$\vec{E} = (E_r, 0, 0)$$

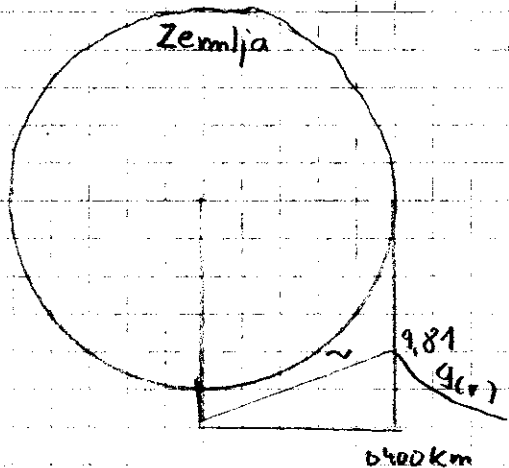
$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{a} = \int_{konst} E_r \cdot da = E_r \cdot 4\pi r^2 =$$

$$= \begin{cases} \frac{\rho \cdot \frac{4}{3}\pi r^3}{\epsilon_0}, & r \leq r_0 \\ \frac{\rho \cdot \frac{4}{3}\pi r_0^3}{\epsilon_0}, & r > r_0 \end{cases}$$

Kakšna obsejna plošina je Gaussova

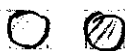
$$E_r = \begin{cases} \frac{\rho r}{3\epsilon_0} & r \leq r_0 \\ \frac{\rho r_0^3}{3\epsilon_0 r^2} & r > r_0 \end{cases}$$

VEB tem si lahko mislimo to krogo kot planet, npr. zemlja.

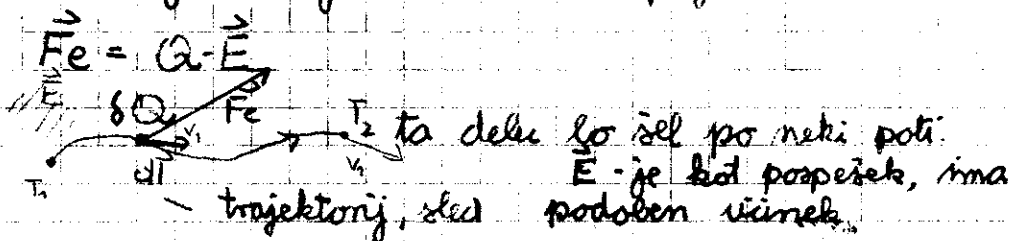
Drugače je to velik akumulator energije.

Pomembno so elektrotehniška št. 2 rici in s tem razvijem o tem se ne moremo govoriti.

Delo el. sil, potencialna energija, potencial, napetost, neurtinčnost, II. KIRCHHOFFOV ZAKON

Elektrinska sila je naboj $\times$ elektrinsko polje.

$$d\vec{A}_e = \vec{F}_e \cdot d\vec{l} = Q \cdot \vec{E} \cdot d\vec{l}$$

$$A_{e12} = Q \int_{T_1}^{T_2} \vec{E} \cdot d\vec{l}$$

OE I
30.10.2007

Vektor hitrosti je tangenta

$$\int m \cdot \vec{a} = \int Q \vec{E} = \int \vec{F}_e$$

lahko povemo kot II. Newtonov zakon:

$$\int m \cdot \vec{a} + \int Q \vec{E} = \int \vec{F}_e$$

ustrepačna sila   obmenjena gib. moči   Tu smo veliko neupostavili, npr. magnetna, sila upora ter druge Rumanske sile.

$$(- \int m \vec{a} + \int Q \vec{E} + \int Q \vec{v} \cdot \vec{B} + \int \vec{F}_0 + \int \vec{F}_2 = \vec{0})$$

gibalna enačba   lahko tudi neelektrinska

$$dA_e = \delta \vec{F}_e \cdot d\vec{l} = \delta Q \cdot \vec{E} \cdot d\vec{l} \quad \text{za delo}$$

$$A_e (T_1, T_2) = \delta Q \int_{T_1, T_2} \vec{E} \cdot d\vec{l} = \delta q_m \int_{T_1, T_2} \vec{a} \cdot d\vec{l}$$

po poti

$$\int_{T_1, T_2} \vec{a} \cdot d\vec{l} = \int_{T_1, T_2} \frac{d\vec{v}}{dt} \cdot \vec{v} \cdot dt = \int_{T_1, T_2} \vec{v} \cdot d\vec{v} = \int_{T_1, T_2} (v_x \cdot dv_x + v_y \cdot dv_y + v_z \cdot dv_z)$$

$$f \, df = f(x) \, df(x)$$

$$(f \cdot f') \, dx =$$

$$= \frac{1}{2} f^2 \, dx = \frac{1}{2} \frac{d(f^2)}{dx} \, dx = \frac{1}{2} d(f^2)$$

$$= \int_{T_1, T_2} d(v_x^2 + v_y^2 + v_z^2)$$

$$= \int_{T_1, T_2} d(v^2) = v^2(T_2) - v^2(T_1)$$

$$\delta A_e = \frac{\delta m v_2^2}{2} - \frac{\delta m v_1^2}{2} = \delta W_{k_2} - \delta W_{k_1}$$

razlika kinetičnih energij

1. Delo električne sile $\delta \vec{F}_e$, dajele oziroma odzremale lodo te sile delu kinetično energijo

$$\delta A_e (T_1, T_2) = \delta Q \int_{T_1, T_2} \vec{E} \cdot d\vec{l}$$

$$= \delta Q \int_{T_1, T_2} \left(\frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{dQ(T') \vec{R}}{R^3} \right) \cdot d\vec{l}$$

$$= \frac{\delta Q}{4\pi\epsilon_0} \int_{T_1, T_2} dQ(T') \int \frac{\vec{R} \cdot d\vec{l}}{R^3} = \int_{T_1, T_2} \frac{R \, dl}{R^3}$$

$$= \int_{T_1, T_2} \frac{dl}{R^2}$$

$$= \int_{T_1, T_2} \frac{dR}{R^2} = \left(-\frac{1}{R} \right) \Big|_{T_1}^{T_2} = \frac{1}{R_1} - \frac{1}{R_2}$$

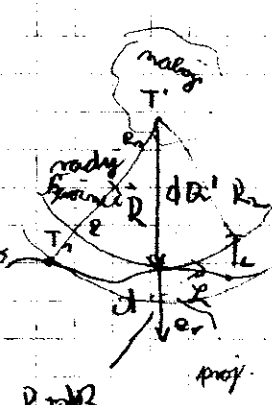
oddaljenost

romo nadaljujemo računanje

$$A_e (T_1, T_2) = \delta A_e (T_1, T_2)$$

in konca

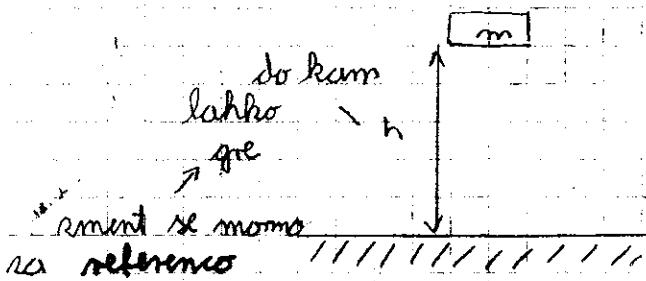
$$= \delta Q \int_{T_1}^{T_2} \vec{E} \cdot d\vec{l} = \frac{\delta Q}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{1}{R_1} - \frac{1}{R_2} \right) dQ(T')$$

Delo je neodvisno od poti, enaka lastnost kot pri gravitacijski sili.

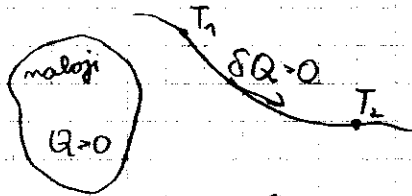

2. Električna potencialna energija

$$W_p = mgh$$

pridobljena W_k do tega kamor lahko gre (lahko prideli toliko W_k)

maloj se lahko giblje do neskončnosti

$$\delta W_{ep} \delta Q v T_1 = \delta A_e(T_1, T_{\infty})$$

sterilsko snaki

$$= \delta Q \int_{T_1}^{T_{\infty}} \vec{E} \cdot d\vec{l}$$

$$= \frac{\delta Q}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{\delta Q(T')}{R_1}$$

$$\delta W_{ep} \delta Q v T = \delta Q \int_T^{T_{\infty}} \vec{E} \cdot d\vec{l} = \frac{\delta Q}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{dQ(T')}{R}$$

3. Električni potencial (V)

W_{ep} se naslavlja na naloji, pri potencialu pa li se radi znebili Q -ja.

$$V(T) = \frac{\delta W_{ep} \delta Q v T}{\delta Q}$$

točka

$$V(T) = \int_T^{T_{\infty}} \vec{E} \cdot d\vec{l} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{dQ(T')}{R}$$

ensicvanje potenciala

T	A	B	C
V(T)	ali V(A)	ali 5V	ali -2V

Uporabi bomo tudi o razpisnih potencialih

Elektripotencialne plošče (imajo enak potencial)

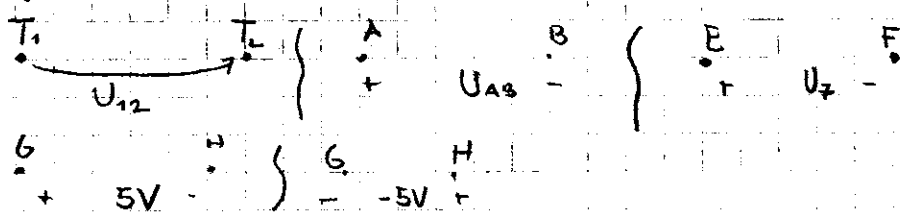
4. Električna napetost

→ je normirano delo.

$$U_{12} = \frac{\delta A_e(T_1, T_2)}{\delta Q} = \frac{\delta W_{ep}(T_1) - \delta W_{ep}(T_2)}{\delta Q}$$

$$= V(T_1) - V(T_2) = \int_{T_2}^{T_1} \vec{E} \cdot d\vec{l}$$

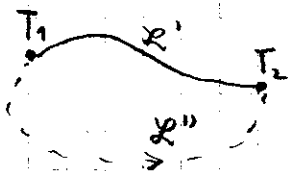
razmerenje napetosti vredno stvar 2 točk

$$U_{AB} = V(A) - \underbrace{V(B)}_0$$

V listinu bi s tem pojem potenciala lahko ukinili.

5. Nevtinčnost

Ac je enako

$$\int_{T_1 X' T_2} \vec{E} \cdot d\vec{l} = \int_{T_1 X'' T_2} \vec{E} \cdot d\vec{l}$$

$$\int_{T_1 X' T_2} \vec{E} \cdot d\vec{l} - \int_{T_1 X'' T_2} \vec{E} \cdot d\vec{l} = 0$$

$$\Rightarrow \int_{T_1 X' T_2} \vec{E} \cdot d\vec{l} + \int_{T_2 X'' T_1} \vec{E} \cdot d\vec{l} = 0$$

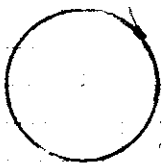
$$\langle E \rangle = 0$$

$$\Rightarrow \oint \vec{E} \cdot d\vec{l} = 0 \quad \text{--- nevtinčnost}$$

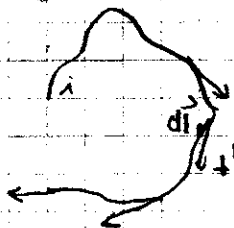
sklenjena pot po katerikoli poti

ra inducirano poljsko jakost to ne velja

Vrtinčnost in izvornost - s tem opišemo inducirane in konzervativne, s tem uveljavljamo določene pojave $\vec{E}$. Pokazemo najprej v različnih. Dolimo sklenjen vrtinca pri slabi mag. polja.

le na krivuljo nismo vektorje imajo tangencialne vektorje

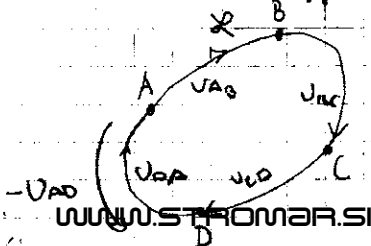

$$\vec{E} \cdot d\vec{l} = E \cdot \vec{t} \, dl = E \, dl$$

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{l} = 0 \quad \text{Potencijska funkcija je potena 0} \Rightarrow \langle \vec{E} \rangle = 0$$

ne nikar ne nobenih komp. Ac.

6. II. Kirchhoffov zakon. Počiva na formuli nevtinčnosti.

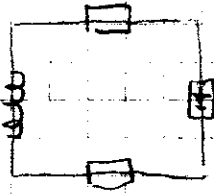

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{l} = \int_A^B \vec{E} \cdot d\vec{l} + \int_B^C \vec{E} \cdot d\vec{l} + \int_C^D \vec{E} \cdot d\vec{l} + \int_D^A \vec{E} \cdot d\vec{l}$$

$$\Rightarrow U_{AB} + U_{BC} + U_{CD} + U_{DA} = 0 \Rightarrow \sum_m (+) U_m = 0$$

1. Kirch: $\sum_k (\pm) I_k = 0$ — isovno nespremenljive oblike pisemo z velikimi, neisovne pa z malo (tiki odgovor)

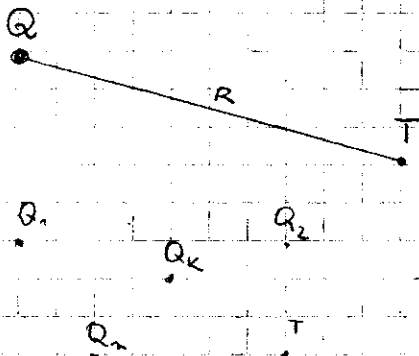
Primer: ramena enaiba

OET I
0.11.2007

ZGLEDI

1. Potencial okoli točkastega naboja

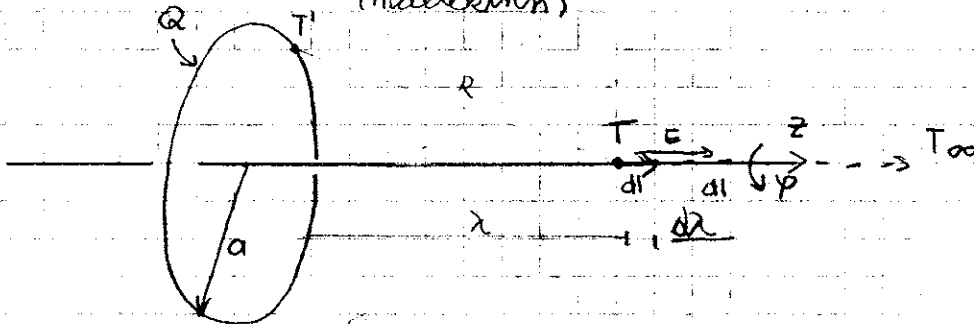

$$E(T) = 4\pi\epsilon_0 \int \frac{dQ(T')}{R^3}$$

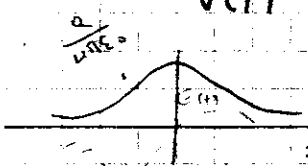
$$V(T) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{dQ(T')}{R} = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 R}$$

$$V(T) = \sum_{k=1}^n V^k(T) = \sum_{k=1}^n \frac{Q_k}{4\pi\epsilon_0 R_k} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \sum_k \frac{Q_k}{R_k}$$

2. Potencial okoli prostane / naboja $\sim$ ozi. (moelektrni)

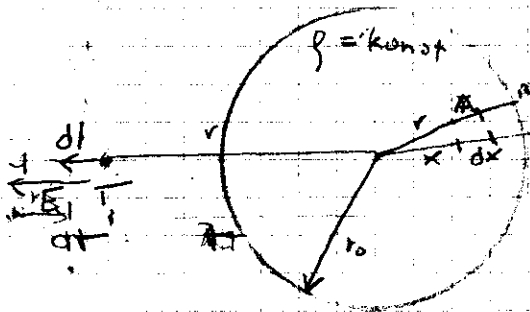
$$a) V(T) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{dQ(T')}{R} = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 R} = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \frac{1}{\sqrt{a^2+z^2}} = V(z)$$

$$b) V(T) = \int_T^{T_{\infty}} E \cdot dl = \int_z^{\infty} E_z(\lambda) d\lambda = \int_z^{\infty} \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \frac{\lambda}{(a^2+\lambda^2)^{3/2}} d\lambda$$

$$= \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \left(-\frac{1}{\sqrt{a^2+\lambda^2}} \right) \Big|_z^{\infty} = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \frac{1}{\sqrt{a^2+z^2}} = V(z)$$

3. V in ob krogelnem oblaku naložen

$$E_r = \begin{cases} \frac{\rho r}{3\epsilon_0} & r < r_0 \\ \frac{\rho r_0^3}{3\epsilon_0 r^2} & r > r_0 \end{cases}$$

zunanjost, $r > r_0$

$$V(r) = \int_{T_\infty}^{T_0} \vec{E} \cdot d\vec{l} = \int_r^\infty E_r(r') dr' = \int_r^\infty \frac{\rho_0 r_0^3}{3\epsilon_0 r'^2} dr' = \frac{\rho_0 r_0^3}{3\epsilon_0} \left(-\frac{1}{r'} \right) \Big|_r^\infty = \frac{\rho_0 r_0^3}{3\epsilon_0 r} = V(r) \quad r > r_0$$

na površini ($r = r_0$)

$$V(r = r_0) = \frac{\rho_0 r_0^2}{3\epsilon_0} = V(B)$$

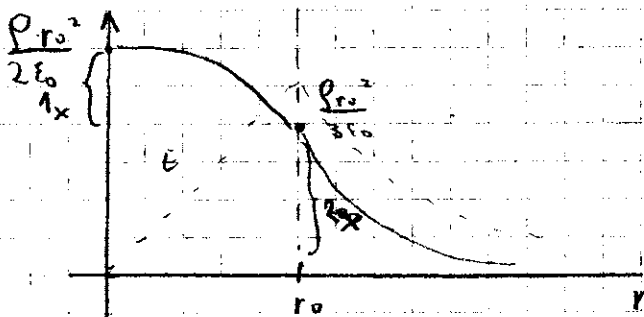
v notranjosti ($r < r_0$)

$$V(A) - V(B) = \int_A^B \vec{E} \cdot d\vec{l} = \int_r^{r_0} \frac{\rho x}{3\epsilon_0} dx = \frac{\rho}{3\epsilon_0} \left(\frac{x^2}{2} \right) \Big|_r^{r_0} = \frac{\rho}{6\epsilon_0} (r_0^2 - r^2)$$

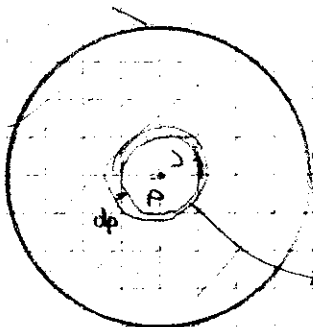
$$V(r) - V(r_0) = \frac{\rho}{6\epsilon_0} (r_0^2 - r^2)$$

$$V(r) = \frac{\rho r_0^2}{3\epsilon_0} + \frac{\rho}{6\epsilon_0} (r_0^2 - r^2)$$

$$= \frac{\rho r_0^2}{2\epsilon_0} - \frac{\rho r^2}{6\epsilon_0} = \frac{\rho r_0^2}{2\epsilon_0} \left(1 - \frac{1}{3} \left(\frac{r}{r_0} \right)^2 \right)$$

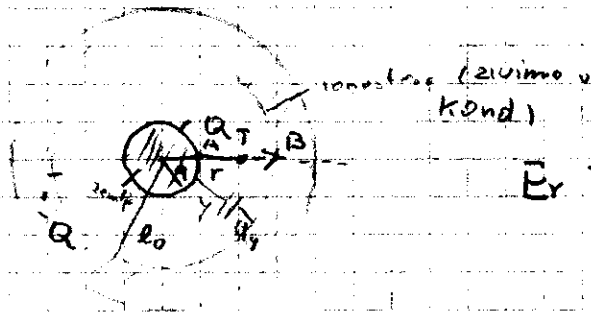
4. Potencial v centru oblaka

$$V(0) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int_0^R \frac{dQ(r)}{r} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int_0^R \frac{4\pi p^2 \rho dp}{p} = \frac{\rho R^2}{2\epsilon_0}$$

$$\rho \cdot 4\pi p^2 dp$$

5. Potencial v sferinem kondenzatorju

$$E_r = \begin{cases} 0, & r < a \\ \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 r^2}, & a < r < b \\ 0, & r > b \end{cases}$$

zunanjost $r > b$
 $V(r > b) = 0$

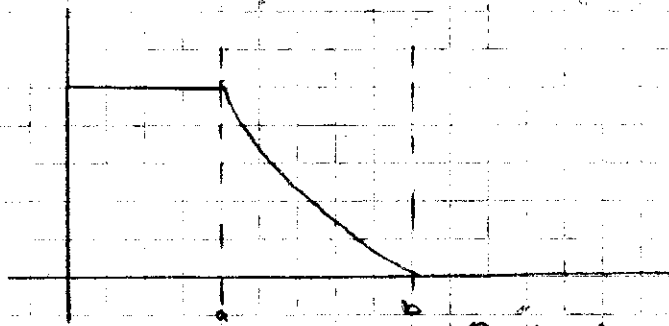
vmes:

$$V(T) - \underbrace{V(B)}_0 = \int_T^B \vec{E}_r \cdot d\vec{l} = \int_r^b \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 y^2} dy = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{1}{r} - \frac{1}{b} \right) = V(r)$$

$$V(A) = V(r=a) = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{1}{a} - \frac{1}{b} \right) = \frac{Q(b-a)}{4\pi\epsilon_0 ab}$$

notranjost ($r < a$)

$$V(r < a) = V(A) = \frac{Q(b-a)}{4\pi\epsilon_0 ab}$$

napetost: $U_{AB} = V(A) - V(B) = \frac{Q(b-a)}{4\pi\epsilon_0 ab}$

Kapacitivnost je mera za sposobnost prejemanja, se opremiti z nabojem.

$$C = \frac{Q}{U_{AB}} = \frac{4\pi\epsilon_0 ab}{b-a}$$

primer: zemlja, ionosfera
 $a \approx 6400 \text{ km}$ $b \approx 6550 \text{ km}$

Čim je močnejša, ki se pojavlja v sferinem kond.

$V_{\text{min}} = 8 \text{ Hz}$

↓
 ϵ_0 je prazen prostor

uporabimo lahko tudi pri ozemeljski krogli. Je močnejše domujejo la tu

$$b \rightarrow \infty \\ C = 4\pi\epsilon_0 a$$

Primer $b \approx a$

$$\Rightarrow b - a = d$$

$$\Rightarrow C \approx \frac{4\pi\epsilon_0 a^2}{d} = \frac{\epsilon_0 S}{d}$$

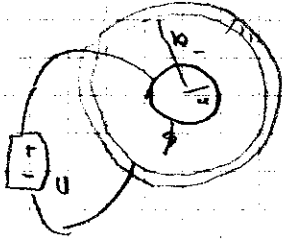
↓
 kapacitivnost plovinega kondenzatorja

Optimizacija geometrije

Sf. kond. $r = a$

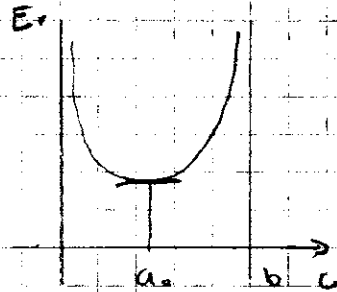
$$E_r(r=a) = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 a^2} = \frac{abU}{(b-a)a^2} = \frac{bU}{a(b-a)}$$

to je izbira rešena optimalnega v danem primeru.

rešimo: U, b sta izbrana

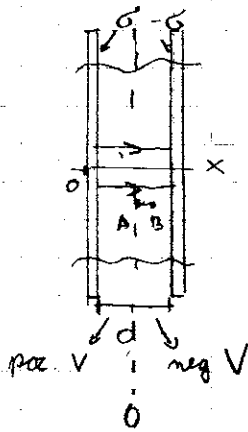
vsim primeren radij za najnižjo E , da se ne bodo presegali prevojnosti snaka
a je sedaj spremen

$$\begin{aligned} g(a) &= a(b-a) \\ g'(a) &= b-2a \\ g'(a_0) &= b-2a_0 = 0 \\ a_0 &= \frac{b}{2} \end{aligned}$$

6. Primer: potencial pri ploščinem kondensatorju

OE I
7.11.2007

$$E_x = \begin{cases} 0, & x < 0 \\ \frac{\sigma}{\epsilon_0}, & 0 < x < d \\ 0, & x > d \end{cases}$$

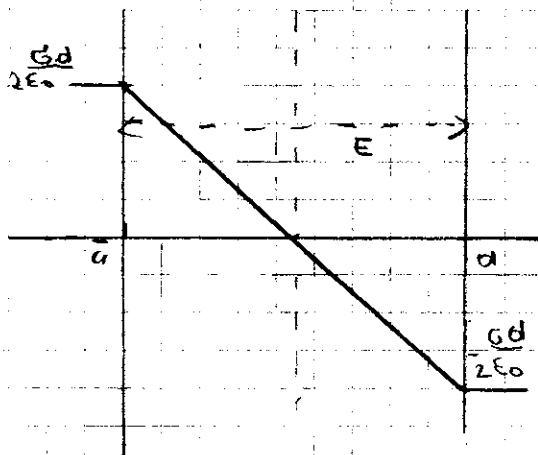
črta je sorabna preko simetriale

$$V(T) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{dQ(T')}{R}$$

$$\begin{aligned} V(x=d/2) &= 0 \\ V > 0, & \text{ za } x < d/2 \\ V < 0, & \text{ in } x > d/2 \end{aligned}$$

$$V(A) - V(B) = 0 - V(x) = \int_A^B \vec{E} \cdot d\vec{l} = \int_{d/2}^x \frac{\sigma}{\epsilon_0} dt = \frac{\sigma}{\epsilon_0} (x - d/2)$$

$$V(x) = \frac{\sigma}{\epsilon_0} (d/2 - x) \quad 0 < x < d$$

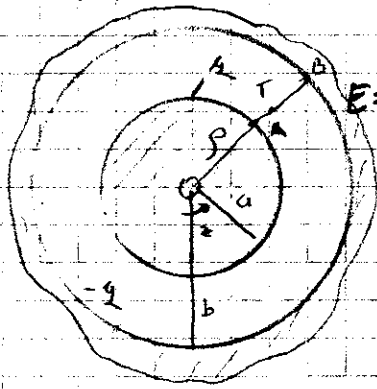
$$U_{1,2} = V(x=0) - V(x=d)$$

$$\begin{aligned} &= \frac{\sigma}{\epsilon_0} d \\ &= E \cdot d = E \cdot x = \frac{U_{1,2}}{d} \end{aligned}$$

$$U_{1,2} = \frac{\sigma}{\epsilon_0} d = \frac{Q/A}{\epsilon_0} d$$

$$\Rightarrow C \cdot U_{1,2} = \epsilon_0 \frac{S}{d} \frac{Q}{A} d$$

7. Potencial v koaksialnem kablu

$$E_r = \begin{cases} 0 & r < a \\ \frac{q}{2\pi\epsilon_0 r l} & a < r < b \\ 0 & r > b \end{cases}$$

polje enakozna pot.

$$V(r > b) = 0$$

$$V(a) - V(b) = V(r) - 0 = \int_r^b E \cdot dl$$

$$= \int_r^b \frac{q}{2\pi\epsilon_0 r l} dr = \frac{q}{2\pi\epsilon_0 l} (\ln r) \Big|_r^b$$

$$V(r) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0 l} \ln \frac{b}{r}$$

$$V(a) = V(r=a) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0 l} \ln \frac{b}{a}$$

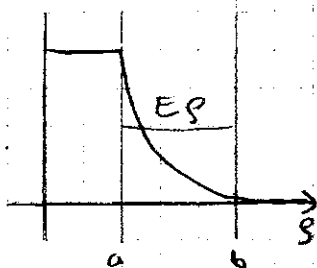
$$V(r < a) = V(a)$$

$$U_{ab} = V(a) - V(b) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0 l} \ln \frac{b}{a}$$

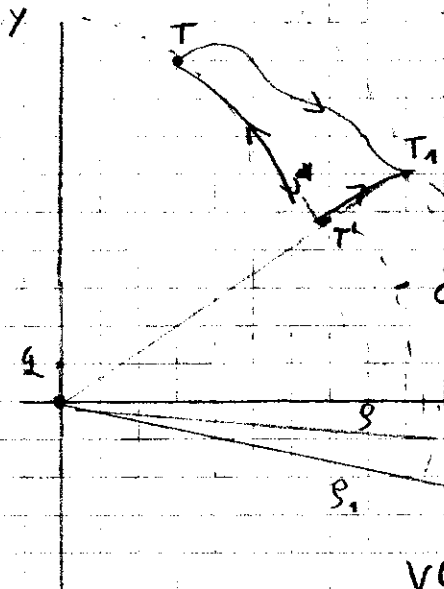
$$\frac{Q}{U_{ab}} = C = \frac{2\pi\epsilon_0 l}{\ln(b/a)} = \frac{q}{U_{ab}} = \frac{2\pi\epsilon_0}{\ln(b/a)} \quad b/a = e$$

kapacitnost na enoto dolzine

$$C = \frac{2\pi \cdot 10^{-9}}{36\pi} = \frac{10^{-9}}{18} = 0,055 \cdot 10^{-9} = 55 \cdot 10^{-12} = 55 \text{ pF/m}$$

8. Potencial v sklopi limijskega naboja (molekularna premica)

$$\begin{aligned} V(T) - V(T_1) &= \int_T^{T_1} \vec{E} \cdot d\vec{l} \\ &= \int_T^{T_1} E \cdot dl + \int_{T_1}^{T_1} E \cdot dl \\ &= \int_r^{r_1} \frac{q}{2\pi\epsilon_0 r} \frac{dr}{r} \\ &= \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{r_1}{r} \end{aligned}$$

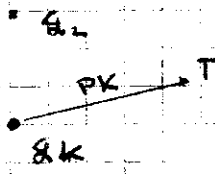
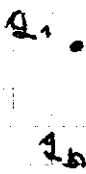
$$V(T) - V(T_1) = V(r) - V(r_1) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{r_1}{r} = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{r_1}{r}$$

$$\begin{aligned} V(r) &= -\frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln r + C \\ V(r_1) &= -\frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln r_1 + C \end{aligned}$$

$$V(T) = -\frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln R + C \leftarrow \text{določen je do konstante materijala, 2. problem je logaritem razdalje}$$

$$= \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{1}{R} + C$$

Kakšen pa je potencial večih linijskih nabojev

$$V(T) = \sum_{k=1}^n V^{(k)}(T) = \left(\sum_{k=1}^n \frac{q_k}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{1}{r_k} \right) + C$$

8. Potencial ob linijskih nabojih = q.

$$V(T) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{1}{a} + C_1 + \frac{(-q)}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{1}{b} + C_2$$

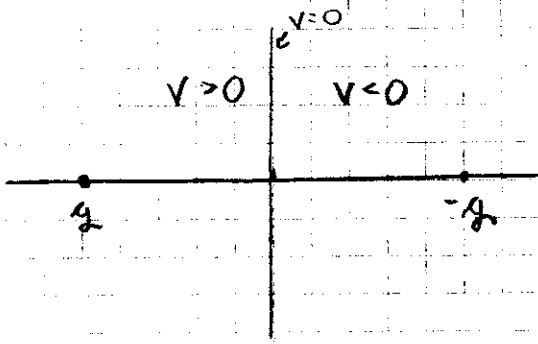
$$V(T) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \left(\ln \frac{b}{a} + C \right)$$

$$V(T_\infty) = 0 \Rightarrow C = 0$$

$$V(T) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{b}{a}$$

↳ ko gre točka proti neskončnosti je koef. 1 in ln je potem 0

⇒ $T_0 = 0$, če je na simetrični

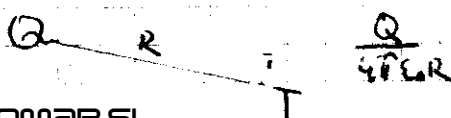

Sedaj pomeni tole $V(T) = \int_{T_0}^T \vec{E} \cdot d\vec{l}$. Sedaj se sprašujmo ali pomeni pot iz V k E-ju, ali obratno.

KAKO OD V-JA K E-JU

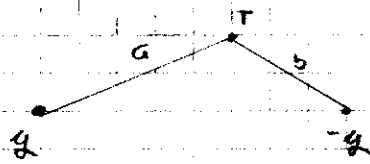
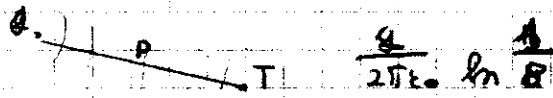
$\vec{E}$ je vektor s komponentami (E_x, E_y, E_z) . Nekje lahko pot kaže imeti 3 odvode.

Ekipotencial (ke) - množica točk na katerih je potencial enake vrednosti. Ekipotencialke oblikuje dvinima koncentričnih krogel.

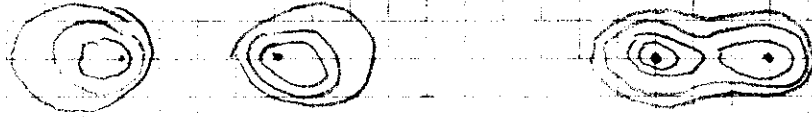
Potencialke pri linijskem naboju so koncentrični valji - tak primer je pri koslinah

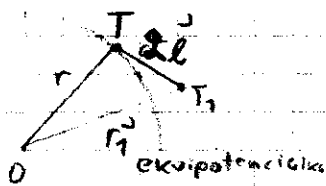
$$\frac{\lambda}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{1}{R}$$

$$\frac{\lambda}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{b}{a} \quad b/a \text{ konst.}$$

$a/b = \text{konst. (prati)}$
 $ab = \text{Cassinijeve krogle}$

Imajmo eno ekvipotencialko

$$V(r) - V(r_1) = \int_{r_1}^{r} \vec{E} \cdot d\vec{l} = V(r_1) - V(r_2)$$

$$\int_a^{a+\delta a} f(x) dx \approx f(a) \cdot \delta a$$

$$\vec{E} \cdot \delta \vec{l}$$

$$V(r + \delta \vec{l}) - V(r) \approx -\vec{E} \cdot \delta \vec{l}$$

$$\frac{\delta V}{\delta \vec{l}} \approx -\vec{E} \quad \text{ie je dovolj majhen}$$

- a) bodi $\delta \vec{l} = \delta \vec{l}_\perp$
 (Premikam se po ekvipotencialki)
 $\Rightarrow \delta V = 0$
 $\Rightarrow \vec{E} \cdot \delta \vec{l}_\perp = 0 \Rightarrow \vec{E} \perp \delta \vec{l}_\perp$

vektor $\vec{E}$ ni na premici, ki je $\perp$ na potencialko

$$\Rightarrow \vec{E} = \vec{n} \cdot E_n$$

↑
normalni vektor

$$\delta V \equiv -E \delta l$$

$$1. \delta l = \delta l_r, \delta V = 0, E \cdot \delta l_r = 0$$

$$\Rightarrow E \perp \delta l_r \Rightarrow \vec{E} = n \cdot \vec{E}_n$$

$$2. \delta \vec{l} = \delta \vec{l}_m = \vec{n} \cdot \delta m$$

$$\delta V = -(\vec{n} \cdot \vec{E}_m) \cdot (\vec{n} \delta m) = -E_m \delta m$$

$$E_m \approx -\frac{\delta V}{\delta m} \Rightarrow E_m = -\lim_{\delta m \rightarrow 0} \frac{\delta V}{\delta m}$$

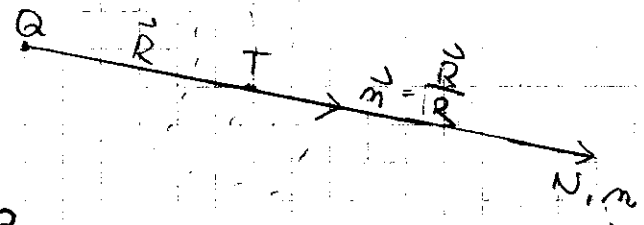
$$E_m = -\frac{\partial V}{\partial m} \text{ - parcialni / delni odvod}$$

(krajnost spreminj. funkcije v doloeni smeri)

$$\vec{E} = -\vec{n} \frac{\partial V}{\partial m}$$

ZGLEDI

1. točkast naboj

$$V(T) = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 R}$$

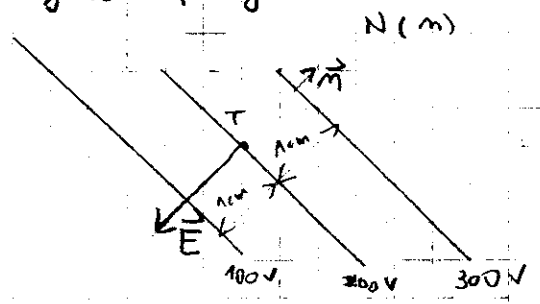
$$\frac{\partial V}{\partial m} = \frac{\partial V}{\partial R} = -\frac{Q}{4\pi\epsilon_0 R^2}$$

$$E = -\vec{n} \frac{\partial V}{\partial m}$$

$$= -\frac{R}{R} \left(-\frac{Q}{4\pi\epsilon_0 R^2} \right)$$

$$= \frac{RQ}{4\pi\epsilon_0 R^2}$$

2. homogeno polje

$$1. \frac{\partial V}{\partial m} = \frac{200V - 100V}{2 \cdot 10^{-2}m} = 10^4 V/m$$

$$\vec{E} = -\vec{n} \cdot 10^4 V/m$$

2. normala v drugo smer

$$\frac{\partial V}{\partial m} = \frac{100V - 300V}{2 \cdot 10^{-2}} = -10^4 V/m$$

$$\vec{E} = -\vec{n} \cdot 10^4 V/m = \vec{n} \cdot 10^4 V/m$$

E kaže v smer potenciala, ki pada. Če je od višjega potenciala k nižjemu.

$$3. \delta \vec{l}_1 = (\delta x, 0, 0)$$

$$\vec{E} = (E_x, E_y, E_z)$$

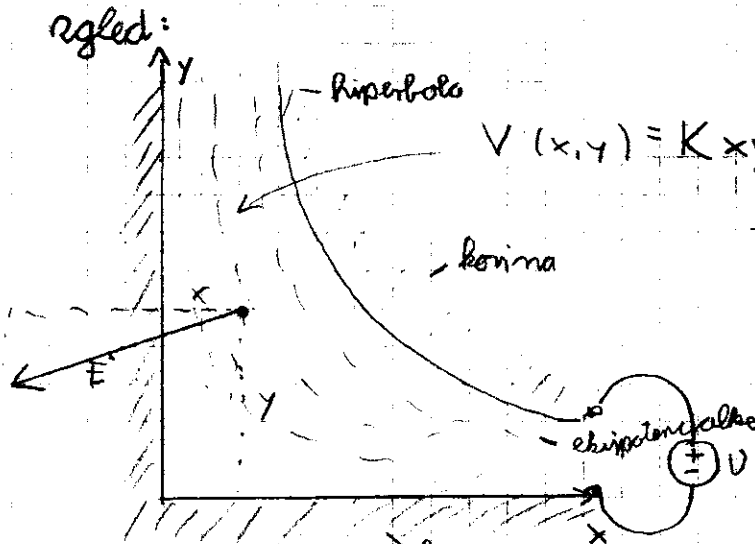
$$\delta V = -\vec{E} \cdot \delta \vec{l}_1 = -E_x \delta x$$

$$E_x = -\lim_{\delta x \rightarrow 0} \frac{\delta V}{\delta x} = -\frac{\partial V}{\partial x}$$

enako velja za y in z.

$$\vec{E} = \left(-\frac{\partial V}{\partial x}, -\frac{\partial V}{\partial y}, -\frac{\partial V}{\partial z} \right)$$

x komponenta E_x E_z

$$V_1 = Kxy \Rightarrow y = \frac{V_1}{K} \frac{1}{x}$$

konina (tu potencial vedno ni konstant)

$$E_x = -\frac{\partial V}{\partial x} = -Ky$$

$$E_y = -\frac{\partial V}{\partial y} = -Kx$$

$\vec{E}$ je pravokoten na potencialke in kaže padanje potenciala

$$4. \delta \vec{l} = (\delta \rho, 0, 0)$$

$$\vec{E} = (E_\rho, E_\varphi, E_z)$$

$$\delta V = -E_\rho \delta \rho$$

$$E_\rho = -\lim_{\delta \rho \rightarrow 0} \frac{\delta V}{\delta \rho} = -\frac{\partial V}{\partial \rho}$$

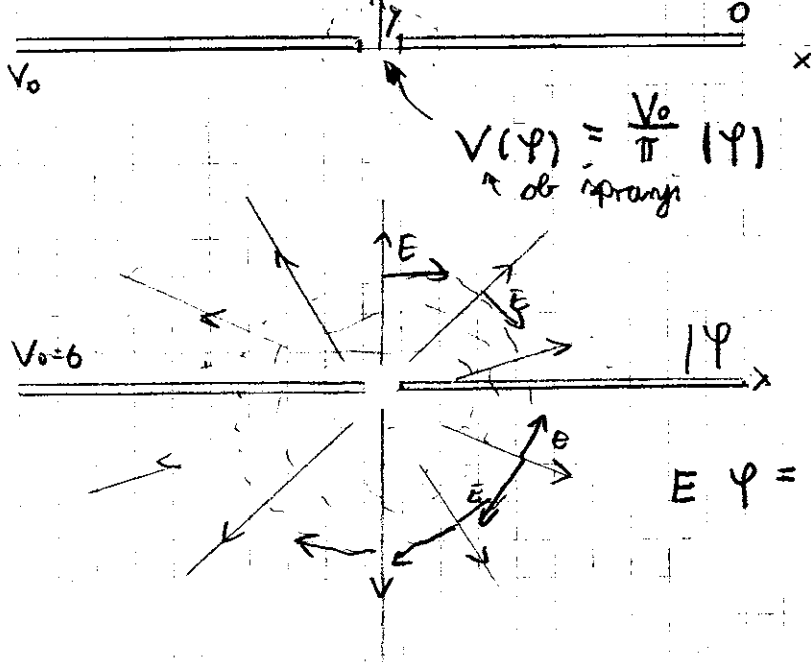
$$\delta \vec{l}_2 = (0, \rho \delta \varphi, 0)$$

$$\delta V = -E_\varphi \rho \delta \varphi$$

$$E_\varphi = -\frac{1}{\rho} \frac{\partial V}{\partial \varphi}$$

valjne strukt: $\vec{E} = \left(-\frac{\partial V}{\partial \rho}, -\frac{1}{\rho} \frac{\partial V}{\partial \varphi}, -\frac{\partial V}{\partial z} \right)$

ogled

$$E_{\varphi} = -\frac{1}{r} \frac{\partial V}{\partial \varphi} = -\frac{V_0}{\pi r}$$

$$\delta \mathbf{r}_1 = (\delta r, 0, 0)$$

$$\mathbf{E} = (E_r, E_{\varphi}, E_z)$$

$$\delta V \approx -E_r \delta r$$

$$E_r = -\frac{\partial V}{\partial r}$$

$$\delta \mathbf{r}_2 = (0, r \delta \varphi, 0)$$

$$E_{\varphi} = -\frac{1}{r} \frac{\partial V}{\partial \varphi}$$

$$\delta \mathbf{r}_3 = (0, r \sin \varphi, 0)$$

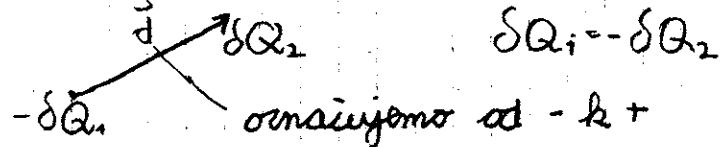
$$E_z = -\frac{1}{r \sin \varphi} \frac{\partial V}{\partial \varphi}$$

$$\mathbf{E} = \left(-\frac{\partial V}{\partial r}, -\frac{1}{r} \frac{\partial V}{\partial \varphi}, -\frac{1}{r \sin \varphi} \frac{\partial V}{\partial \varphi} \right)$$

ELEKTRIČNI DIPOL

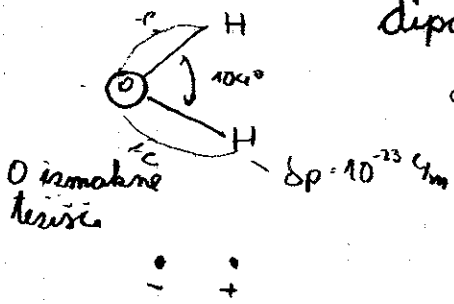
Lahko bi rekli tudi dipol, samo za elektrotehnike to pomeni 2. sponki in škatli. Lahko je tudi m. pol (cip).

in sta mišljena 2 naboja.

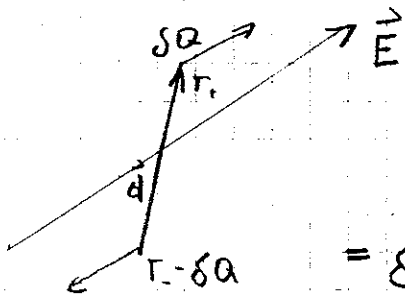

ovsnujemo od - k +

V kemiji polarne in nepolarne molekule. Polarne je npr. voda

1. Moment na dipol

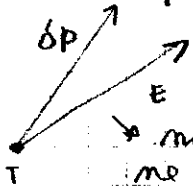

$$\delta \vec{M}_e = \left(\frac{d}{2}\right) \times \delta Q E(T_+) + \left(-\frac{d}{2}\right) \times (-\delta Q) E(T_-)$$

$$= \delta Q d \times \frac{1}{2} [E(T_+) + E(T_-)] \sim E(T)$$

$$\approx \delta \vec{p} \times \vec{E}$$

$\delta \vec{M}_e = \delta \vec{p} \times \vec{E}$, če gre za točkast dipol

→ moment bo deloval toliko časa, dokler
ne bo ta uhitojna poravnana

2. Potencialna energija dipola:

$$\delta W_p = \delta Q V(T_+) + (-\delta Q) V(T_-)$$

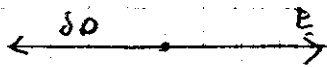
$$= \delta Q [V(T_+) - V(T_-)]$$

$$\int_{T_+}^{T_-} (E \cdot dl) \sim \vec{E} \cdot d$$

$$= -\delta Q \cdot d \cdot \vec{E} = -\delta \vec{p} \cdot \vec{E}$$

$$\delta W_p = -\delta \vec{p} \cdot \vec{E}$$

stabilna lega

$$\delta \vec{M}_e = 0$$

$$\delta W_p = |\delta \vec{p}| |\vec{E}| > 0$$

stabilna

$$\delta \vec{M}_e = 0$$

$$\delta W_p = -|\delta \vec{p}| |\vec{E}| < 0$$

3. Sila na dipol

$$\delta \vec{F}_e = \delta Q E(T_+) + (-\delta Q) E(T_-)$$

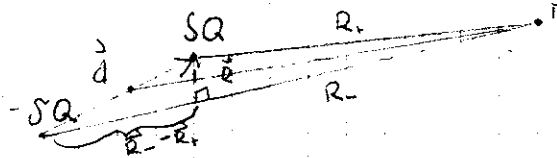
$$= \delta Q [E(T_+) - E(T_-)]$$

$$\vec{F} = \left(\frac{\partial E}{\partial x} \right) \delta p_x + \left(\frac{\partial E}{\partial y} \right) \delta p_y + \left(\frac{\partial E}{\partial z} \right) \delta p_z$$

→ formula se reče dielektroforna

→ bo met... = polje

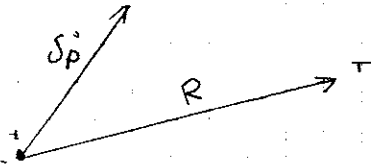
Elektrino polje dipola:

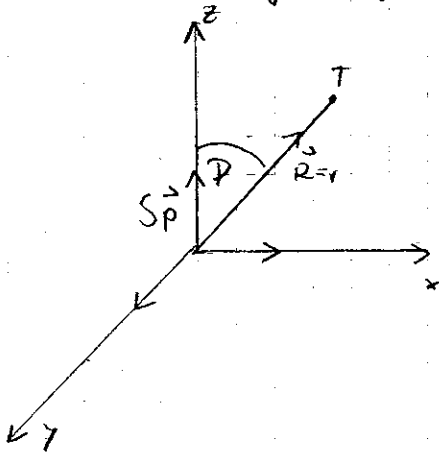
$|\vec{d}| \ll |\vec{R}|$

$$\begin{aligned} \Delta V(T) &= \frac{\delta Q}{4\pi\epsilon_0 R_+} + \frac{-\delta Q}{4\pi\epsilon_0 R_-} = \frac{\delta Q}{4\pi\epsilon_0} \left[\frac{R_- - R_+}{R_+ R_-} \right] = \\ &= \frac{\delta Q}{4\pi\epsilon_0} \frac{d \cdot (\cos\phi)}{R^2} \quad \text{— pravokotna projekcija} \\ &= \frac{\delta Q d}{4\pi\epsilon_0} \frac{\cos\phi}{R^2} \end{aligned}$$

$$\Delta V(T) = \frac{p \cdot \vec{R}}{4\pi\epsilon_0 R^3}$$

Sektor poljske jakosti

$\vec{R} = \vec{r}$, $\delta p = (0, 0, p \cos\phi)$

$$\begin{aligned} \Delta V(T) &= \frac{p \cos\phi}{4\pi\epsilon_0} \frac{r \cdot \cos\phi}{r^3} = \frac{\delta p}{4\pi\epsilon_0} \frac{\cos^2\phi}{r^2} \\ &= \Delta V(T, \phi) \end{aligned}$$

↓
sferični kondenzator

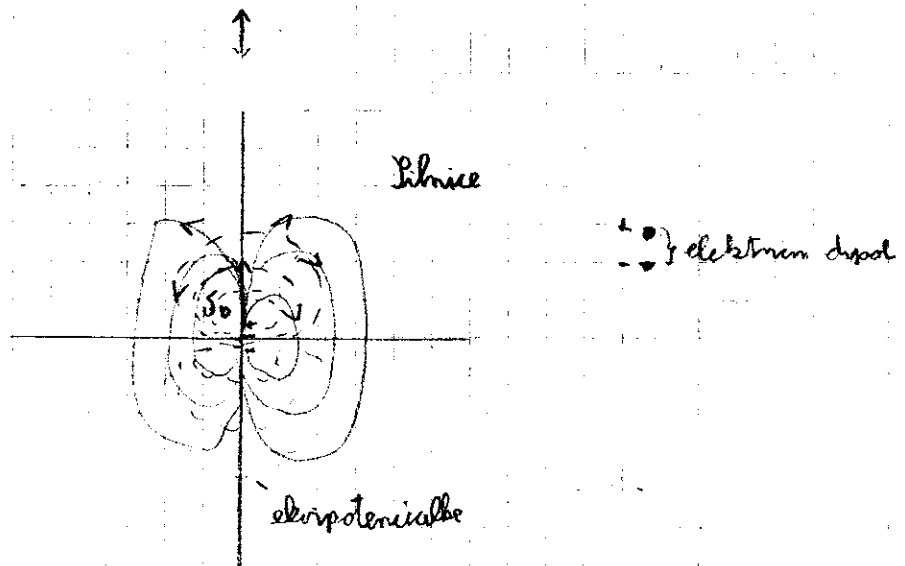
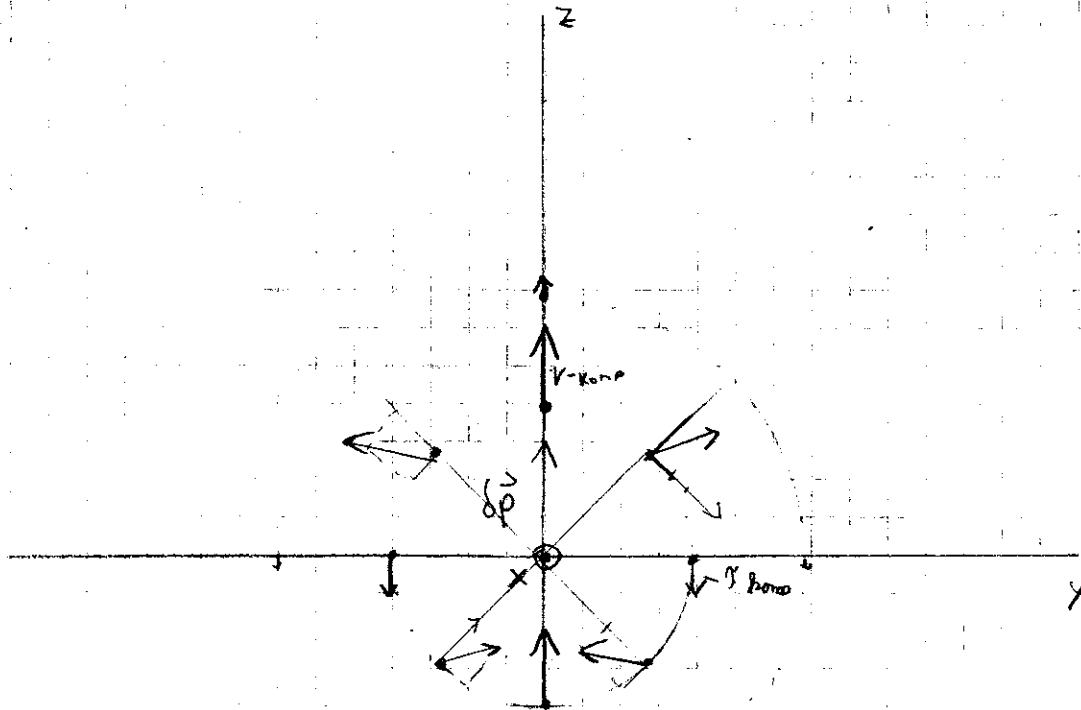
POLE V SFERICNEM SISTEMU

$$\vec{E} = \left(-\frac{\partial V}{\partial r}; \frac{1}{r} \frac{\partial V}{\partial \phi}; -\frac{1}{r \sin\phi} \frac{\partial V}{\partial \psi} \right)$$

$$\Delta E_r = -\frac{\partial \Delta V}{\partial r} = \frac{\delta Q}{4\pi\epsilon_0} \frac{2 \cos\phi}{r^3}$$

$$\Delta E_\phi = -\frac{1}{r} \frac{\partial \Delta V}{\partial \phi} = \frac{\delta Q}{4\pi\epsilon_0} \frac{\sin\phi}{r^3}$$

$$\Delta E_\psi = 0$$

Rekapitulacija

$$* \delta F_L = \pm Q (\vec{E} + \vec{v} \times \vec{B})$$

$$* \rho(\sigma, \vec{r}) : \vec{J} = \vec{v} \cdot \rho$$

$$* i = \lim_{\Delta t} \frac{\Delta Q}{\Delta t} \quad i = - \frac{dQ_{\text{net}}}{dt}$$

$$- E_{\text{inf}} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{dQ(t')}{R^3} \vec{R}$$

$$- \oint_A \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q_{\text{net}}}{\epsilon_0}$$

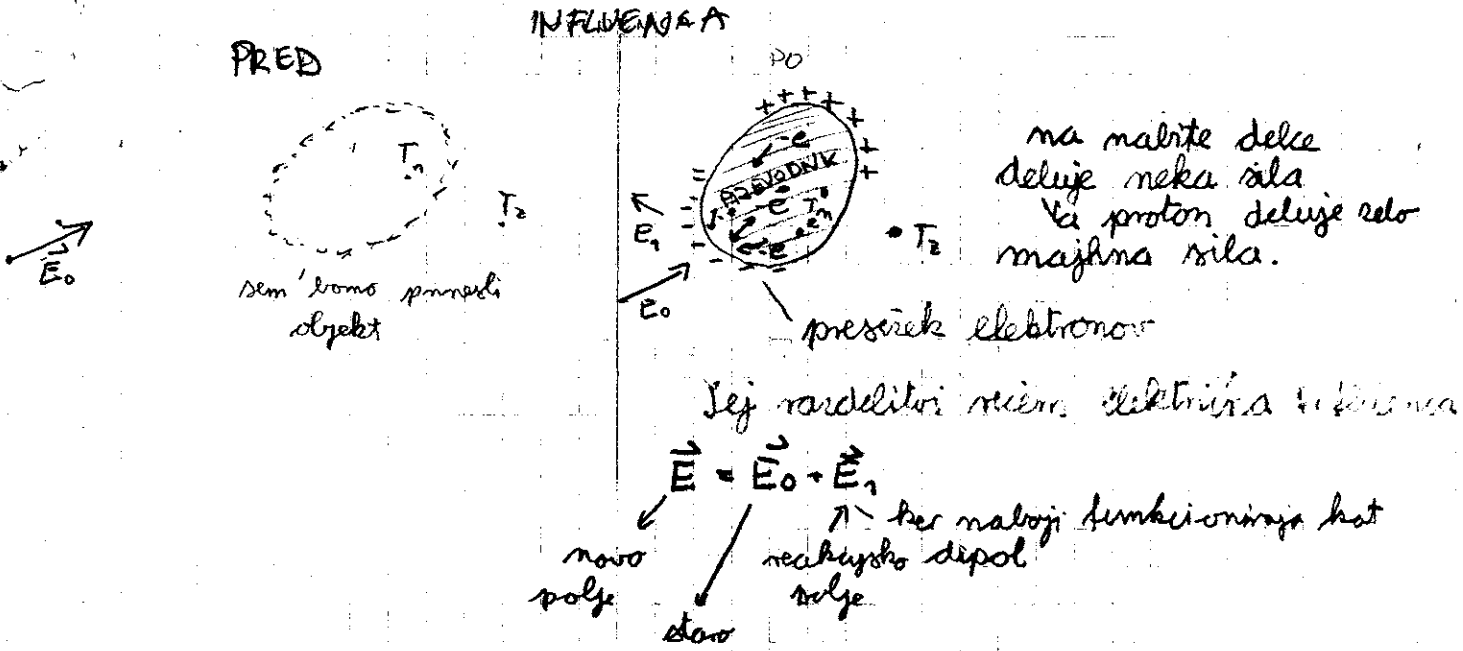
$$- V(A) - V(B) = \int_A^B \vec{E} \cdot d\vec{l} = U_{AB}$$

$$- V(A) = \int_{\infty}^A \vec{E} \cdot d\vec{l} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{dQ_{\text{net}}}{r}$$

Umi elektrini polja so najbolj
hudi tudi, ko se gibajo

$$- \vec{E} = - \vec{n} \frac{\partial V}{\partial n}$$

PREVODNIK IN ELEKT. POLJE

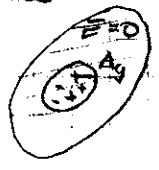

$\vec{E}(T_n) = ? = 0$
 Pokazemo s protislovjem.

* $E(T_n) \neq 0$ - v majhnem območju ne more biti neskončno nabojev gibali bi se delci, tekel bi tok in prevodnik bi se segreval, ker pa po naših skusnjah ni mogoče.

⇒ ostane nam le $E(T_n) = 0$
 velja za elektrostatično polje

Dosedice:

1. $\oint_{A_1} \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q_{not}}{\epsilon_0}$
 $0 \Rightarrow Q_{not} = 0$ imam pozitivno koliko + kot -
 $\Rightarrow \rho(T_n) = 0$

2. Lokalni presetek nabojev se pojavi le na robu prevodnika. Influenca nabojev se pojavi ob površini prevodnika z gostoto σ .

3. Kreatorji reakcijskega polja E_1 so naboji s površine prevodnika.

$E_1(T) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{\sigma(T') da'}{R^2}$
 $V_1(T) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{\sigma(T') da'}{R}$ - oddaljenost

4. $E(T_n) = E_0(T_n) + E_1(T_n) = 0$
 $\Rightarrow \vec{E}_1(T_n) = -\vec{E}_0(T_n)$

5.) Ymcaemo točki A, B na prevodniku potom sledi:

$$\int_A^B \vec{E} \cdot d\vec{l} = V(A) - V(B) = U_{AB} = 0$$

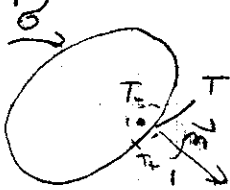
$\Rightarrow$ prevodnik je ekvipotencialno telo

6.) Površina prevodnika je ekvipotencialna, kjer $V = \text{konst.}$

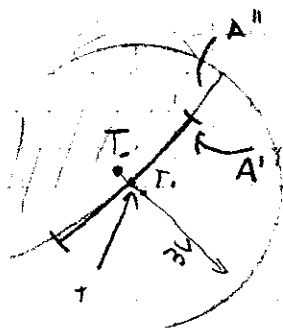

$$\begin{aligned} E(T_+) &= \vec{n} \cdot E_n(T_+) \\ &= -\vec{n} \frac{\partial V}{\partial n}(T_+) \end{aligned}$$

7. E ob površini prevodnika je nesverna.

Polje preskoči iz 0 k vrednosti
T-točka kjer se nahaja maloj (površini)

neposredno površino ob točkah, ki
se nam zd' ruva vna vnaemo k A', odalo
k A''.

$$E = E' + E''$$

Polje malojas
na A'

Polje malojas
na A''

na Newton Telesa

$$\vec{E}(T_+) = \vec{E}'(T_+) + \vec{E}''(T_+) = \vec{n} \frac{\sigma(T_+)}{2\epsilon_0}$$

$$E(T) = E'(T) + \vec{E}''(T) = \vec{n} \frac{\sigma(T)}{2\epsilon_0}$$

$$E(T_-) = E'(T_-) + \vec{E}''(T_-) = \vec{0}$$

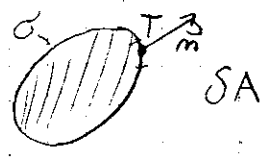
$$E' = \begin{cases} \vec{n} \frac{\sigma(T)}{2\epsilon_0} & \text{v } T_+ \\ 0 & \text{v } T \\ \vec{n} \frac{\sigma(T)}{2\epsilon_0} & \text{v } T_- \end{cases}$$

$$E''(T_+) = E''(T) = E''(T_-) = \vec{n} \frac{\sigma(T)}{2\epsilon_0}$$

relativno
delni obas
so malojas tepe
polje

8. Ploskovna sila

$$\delta Q = \sigma(T) \delta a$$

$$\delta \vec{F}_e = \delta Q E(T) = \sigma \cdot \sigma(T) \vec{n} \frac{Q}{2\epsilon_0}$$

$$\frac{\delta \vec{F}_e}{\delta a} = \vec{n} \frac{\sigma(T)}{2\epsilon_0} = \vec{f}_e$$

$f_{en} > 0$

$$f_{en} = \frac{\sigma(T)}{2\epsilon_0} = \frac{1}{2} \epsilon_0 \left[\frac{\sigma(T)}{\epsilon_0} \right]^2 = \frac{1}{2} \epsilon_0 E^2$$

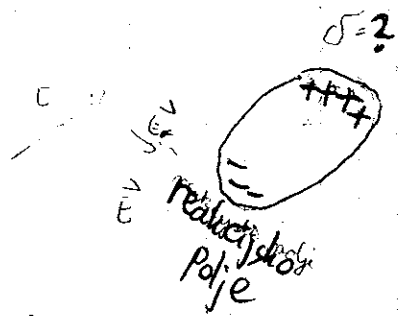
$E_0(T+)$ gostota el. energije

Primer: $E = 1 \text{ MV/m}$

$$f_{en} = \frac{1}{2} \cdot 8,85 \cdot 10^{-12} \cdot 10^{12} = 4,4 \text{ Pa}$$

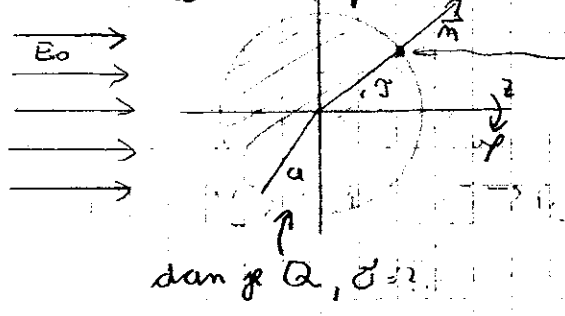
tlak je v bistvu ploskovna sila

V 2 SEMESTRU
 $\frac{1}{2} \frac{B^2}{\mu_0}$
gostota mag. energije

Zgled 1:

Nalektrana prevodna krogla v homogenem polju (18.3)

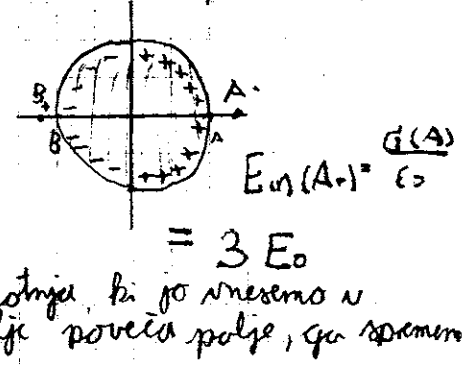
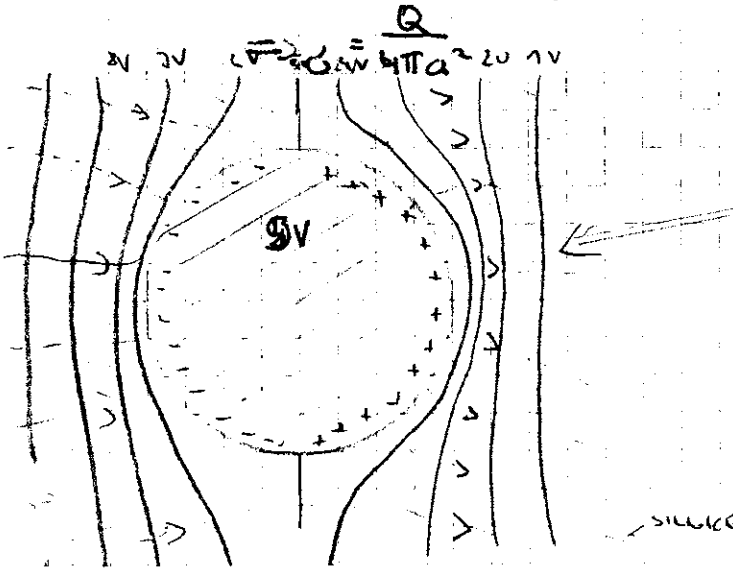
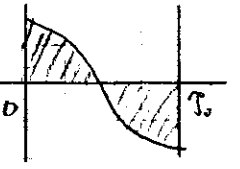
$$E_n(T) = \frac{\sigma(T)}{2\epsilon_0}$$

$$\sigma(T) = \frac{Q}{4\pi a^2} + 3\epsilon_0 E_0 \cos \gamma$$

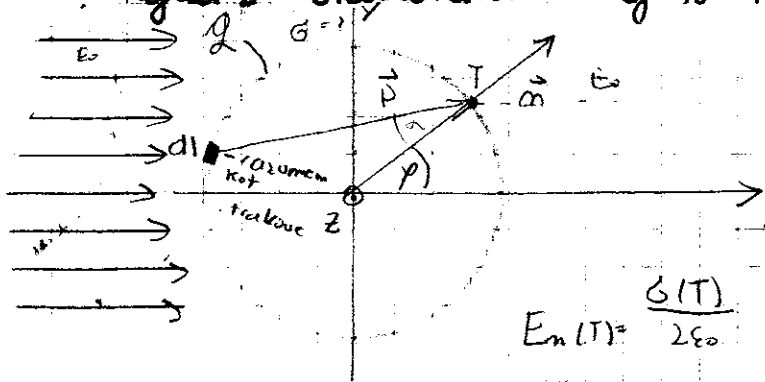
1. primer, da poenostavimo: $E_0 \neq 0$

2. primer, $Q = 0$

$$\Rightarrow \sigma(T) = 3\epsilon_0 E_0 \cos \gamma$$

Rgled 2: Nalekten valj v homogenem polju.

$$\vec{E} = \vec{E}_0 + \vec{E}_a$$

$$E_n(r) = E_{en}(r) + E_{an}(r)$$

$$E_{0n} = E_0 \cos \varphi$$

$$E_{in}(r) = \vec{n} \cdot \vec{E}_1(r) = \int \frac{\sigma(r') \cdot dl' \cdot \vec{p}}{2\pi \epsilon_0 r^2} =$$

$$= \frac{1}{2\pi \epsilon_0} \int \left(\frac{n \cdot p}{r^2} \right) \sigma(r') dl'$$

$$= \frac{1}{4\pi \epsilon_0 a} \int \sigma(r') dl'$$

$$\vec{E}_n(r) = \frac{\sigma(r)}{2\epsilon_0} = E_0 \cos \varphi + \frac{\sigma}{2\epsilon_0}$$

$$\sigma(r) = 2\pi a + 2\epsilon_0 E_0 \cos \varphi = \sigma(P)$$

$$\frac{\vec{n} \cdot \vec{p}}{r^2} = \frac{r \cdot \cos \varphi}{r^2} = \frac{1}{r \cos \varphi} = \frac{1}{2a}$$

Za valj je vsa dlka kot pri kroglu.

$$* V = V_0 + V_1$$

$$V_0 = -E_0 x + C \Rightarrow V_0(x=0) = C$$

$$V_1 \text{ pri } x=0 = 0$$

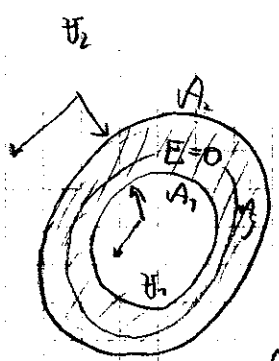
$$V(x=0) = C$$

Če je to raven, preostane tako potencial, kot ga je imela simetrična ravnina.

(KNIŽA 25.2)

PREVODNA SRAJKA, ELEKTRIČNO

ZAKLJUČENI SISTEMI IN NJIHOVA AVTONOMNOST

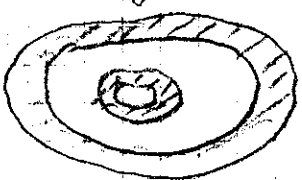

$$\oint_{A_2} \vec{E} \cdot d\vec{l} = \frac{Q_{not.}}{\epsilon_0} \Rightarrow Q_{not.} = 0$$

=> vsota nabojev v φ_1 in na A_1 je 0. To imenujemo električno zaključeni sistem. Ker pa je celoten prostor tudi tak, da je vsota nabojev enaka 0 (φ_2) => vsota

nabojev φ_2 in na A_2 je enaka 0

Če bi imeli srajko v srajki

Autoronmnost = samostojnost

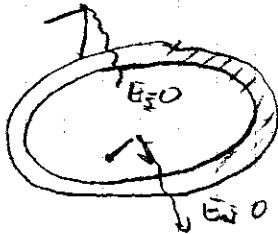
Predpostavimo da je polje $\vec{E}$ ravninjski malozjer v notranjosti različno od 0.

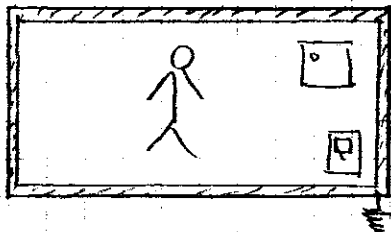
δv - Gaussova ploskev A_g

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q_{not}}{\epsilon_0} \Rightarrow \text{predpostavka je napačna}$$

$\Rightarrow E$ ravninjski malozjer smetraj majhke je 0.

To je princip Faradayeve kletke

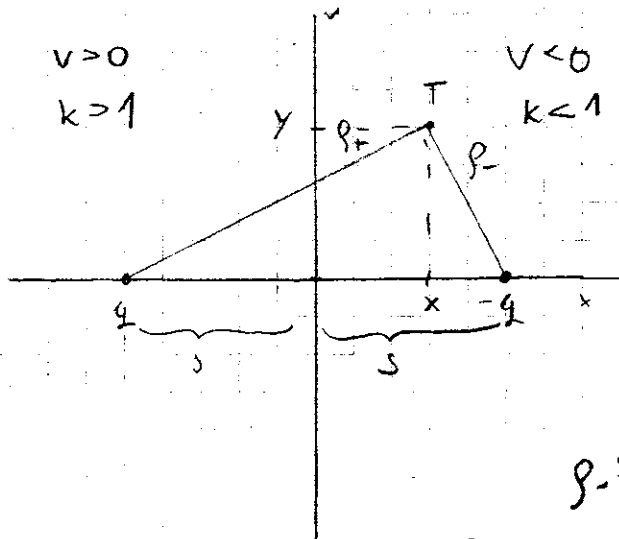

Če je stena predranka, lahko nekaj E v notranjosti vdopi

OKOVINJANJE EKVIPOTENCIALK

OE I
21. 11. 2007

Ekvipotencialke malozjer $\pm q$

$$V(T) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{r_-}{r_+}$$

$$\frac{r_-}{r_+} = k \text{ (maka ekvipotencialke)}$$

$$k = e^{\frac{2\pi\epsilon_0 V}{q}}$$

$$r_+^2 = (s-x)^2 + y^2 \quad r_-^2 = (s+x)^2 + y^2$$

$$r_+^2 = k^2 + r_-^2$$

$$(s-x)^2 + y^2 = k^2((s+x)^2 + y^2)$$

$$(1-k^2)x^2 - 2s(1+k^2)x + (1-k^2)s^2 + (1-k^2)y^2 + (1-k^2)y^2 = 0 \quad | : (1-k^2)$$

$$x^2 - 2s \frac{1+k^2}{1-k^2} x + s^2 + y^2 = 0$$

WWW.STROMAR.SI

$$x^2 - 2px + y^2 + \boxed{p^2 - r^2} = 0$$

$$s \frac{1+k^2}{1-k^2} \quad s^2$$

$$p = \frac{1+k^2}{1-k^2} \cdot s$$

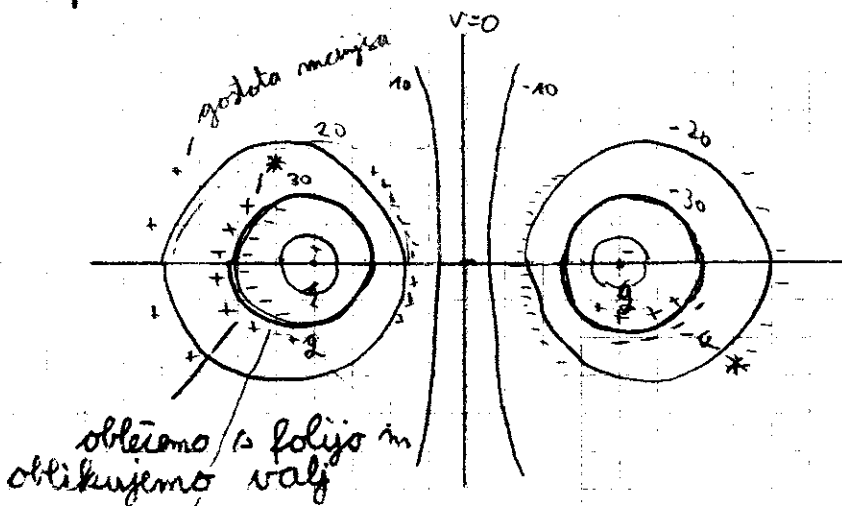
$$r^2 = p^2 - s^2 = \left[\frac{(1+k^2)^2}{(1-k^2)^2} - 1 \right] s^2 = \frac{2k}{1-k^2} s$$

$$= \frac{1+2k^2+k^4 - 1+2k^2+k^4}{(1-k^2)^2} s^2$$

$$= \frac{4k^2}{(1-k^2)^2} s^2$$

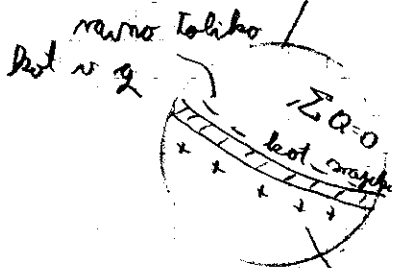
$$V \rightarrow -V \Rightarrow k \rightarrow 1/k$$

$$p \rightarrow -p \Rightarrow r \rightarrow r$$

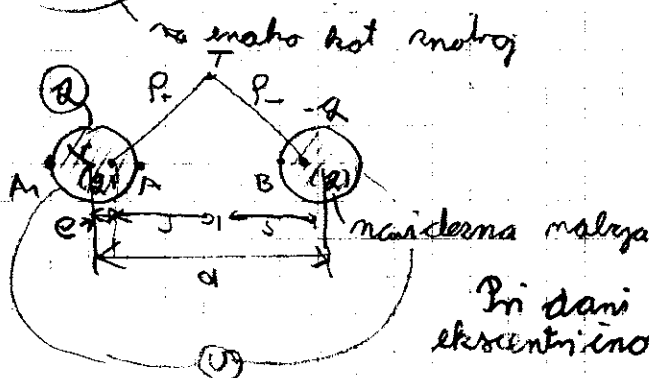
silnice so krogi, ki ležijo manj ali

* Pa naloja sta odgeroma za vsaki prostor

to je popolna, 100% influenca s primarnim nalogem lahko delam kar hočem in okolica ne bo nič črna

Simetričen dvorod

Pri dani napetosti in geometriji določiti ekscentricnost in množino naloja

Določimo U, d, r:

$$V(T) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{r_-}{r_+}$$

$$V(A) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{d-r-e}{r-e} \quad \left. \begin{array}{l} V(A_1) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{d+r-c}{r+e} \\ \frac{d-r-e}{r-e} = \frac{d+r-c}{r+e} \end{array} \right\}$$

$$V(A) = V(A_1)$$

$$dr + de - r^2 - r^2 - r^2 - e^2 = rd + r^2 - re - de - er + e^2$$

$$e^2 - de + r^2 = 0$$

$$e_{1,2} = \frac{d \pm \sqrt{d^2 - 4r^2}}{2}$$

$$e_1 = e = \frac{d - \sqrt{d^2 - 4r^2}}{2}$$

simo e

$$V(B) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{r-e}{d-r-e} = -V(A) \quad U = V(A) - V(B)$$

$$U = \frac{q}{\pi\epsilon_0} \ln \frac{d-r-e}{r-e}$$

$$q = \frac{\pi\epsilon_0 U}{\ln \frac{d-r-e}{r-e}}$$

Kapacitivnost:

$$C = \frac{q}{U} = \frac{\pi\epsilon_0 l}{\ln \frac{d-r-e}{r-e}} = \dots$$

$$= \frac{\pi\epsilon_0 l}{\ln \frac{d + \sqrt{d^2 - 4r^2}}{2r}} \quad C \text{ [F/m]}$$

če je $r \ll d$ potem:

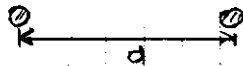
$$e = \frac{d - \sqrt{d^2 - 4r^2}}{2} = \frac{d}{2} \left[1 - \sqrt{1 - \left(\frac{2r}{d}\right)^2} \right]$$

$$\approx \frac{d}{2} \left[1 - 1 + \frac{2r^2}{d^2} \right] = \frac{r^2}{d}$$

$$\sqrt{1-x} = 1 - \frac{x}{2} = 0,995$$

Če je $r \ll d$ je ekscentricnost doli manjša od r oziroma zanemarljiva. Geometrična in ekscentricnost se sovpadata

$$C \approx \frac{\pi\epsilon_0}{\ln \frac{d}{r}}$$

$$G(A) = \epsilon_0 \bar{E}_m(A,r) = \epsilon_0 \left[\frac{q}{2\pi\epsilon_0} \frac{1}{r-e} + \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \frac{1}{d-r-e} \right]$$

$$G(A_1) = \epsilon_0 \bar{E}_n(A_1,r) = \epsilon_0 \left[\frac{q}{2\pi\epsilon_0} \frac{1}{r+e} - \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \frac{1}{d+r+e} \right]$$

$$\frac{G(A)}{G(A_1)} = \frac{\frac{1}{r-e} + \frac{1}{d-r-e}}{\frac{1}{r+e} - \frac{1}{d+r+e}}$$

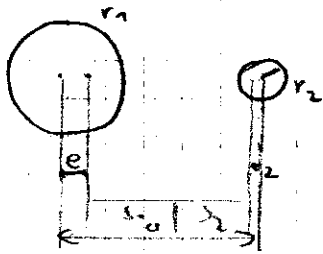
Primer: $d = 10 \text{ cm}$
 $r = 3 \text{ cm}$

$$e = \frac{10 - \sqrt{100 - 36}}{2} = \frac{10 - 8}{2} = 1 \text{ cm}$$

$$\frac{G(A)}{G(A_1)} = ?$$

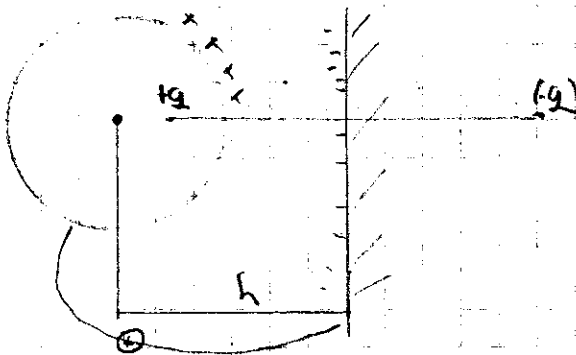
$$\frac{G(A)}{G(A_1)} = \frac{\frac{1}{2} + \frac{1}{6}}{\frac{1}{4} - \frac{1}{12}} = \frac{\frac{2}{3}}{\frac{1}{6}} = 4 \text{ niža kot na drugem koncu}$$

Primer debele in tanke žice

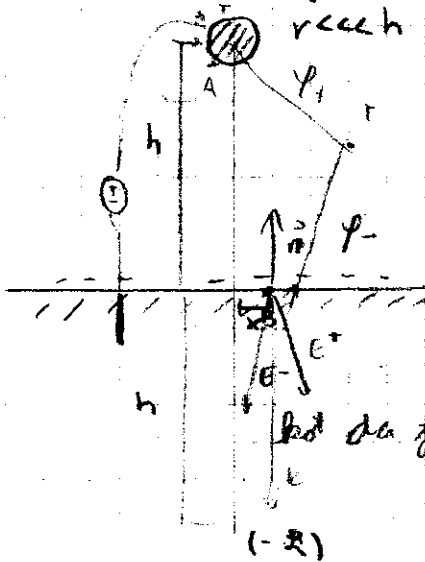
ekcentrični kabel

3 Primer: Vodnik in ozemljena stena

vodnik nad prevodno steno

Vodnik nad zemljo

$e = 0$

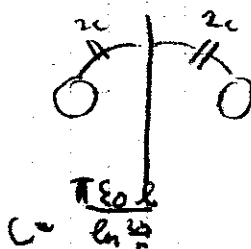
$$V(T) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{r}{s}$$

$$V(A) \approx \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{2h}{r}; \quad V(B) = 0$$

$$U = V(A) - V(B) = \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \ln \frac{2h}{r}$$

$$C = \frac{q}{U} = \frac{2\pi\epsilon_0}{\ln \frac{2h}{r}}$$

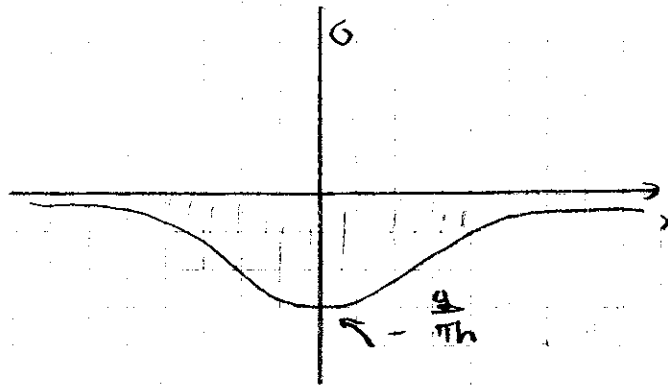
kot da je v zidini

Gostota naboja na zemlji

$$G(x) = \epsilon_0 E_n(x) = \epsilon_0 \left[-2 \cdot \frac{q}{2\pi\epsilon_0} \frac{1}{\sqrt{h^2+x^2}} \frac{h}{\sqrt{h^2+x^2}} \right]$$

$$= -\frac{qh}{\pi(h^2+x^2)}$$

Izračunajmo

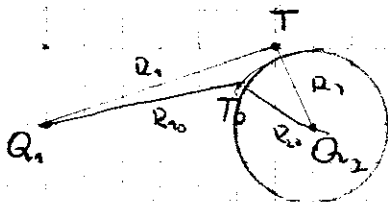
$$\int_{-\infty}^{\infty} G(x) dx = -\frac{q}{\pi} \int_0^{\infty} \frac{h dx}{h^2+x^2} = -\frac{2q}{\pi} \int_0^{\infty} \frac{d(\frac{x}{h})}{1+(\frac{x}{h})^2} = -q$$

arctg x

π/2

POLJE 2. TOČKASTIH NABOJEV

OET I
27.11.2007

$$Q_1, Q_2 < 0 ; |Q_1| \geq |Q_2|$$

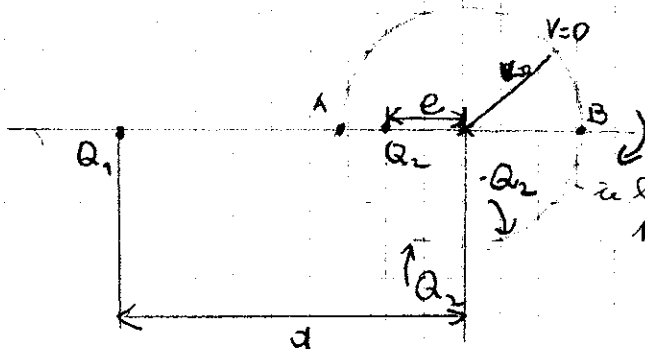
v tem prostoru negetno
obstajajo loke kjer je $V=0$,
predstavimo T_0

$$V(T) = \frac{Q_1}{4\pi\epsilon_0 R_1} + \frac{Q_2}{4\pi\epsilon_0 R_2} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{Q_1}{R_1} + \frac{Q_2}{R_2} \right)$$

$$V(T_0) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{Q_1}{R_{10}} + \frac{Q_2}{R_{20}} \right) \Rightarrow \frac{R_{10}}{R_{20}} = -\frac{Q_1}{Q_2} = k > 1$$

Udalboj se nahaja ekscentrično glede na
ekvipotencialno krožlo.

to je krožnica, ker pa
je nabitostki je to krožnica

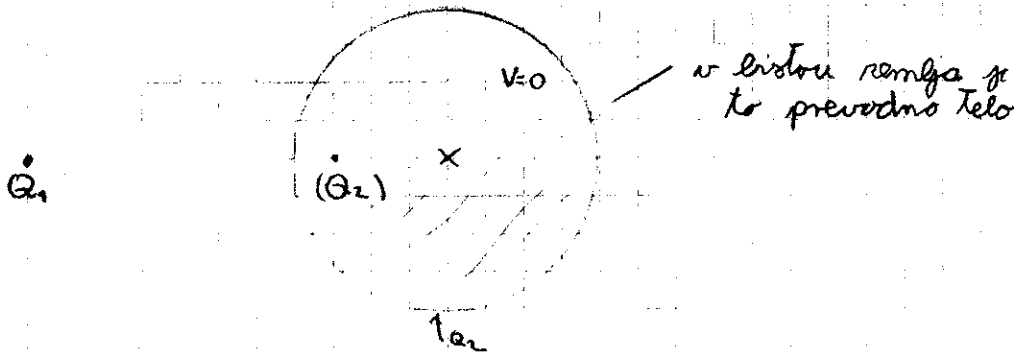

če bi okoliščini li delovalo kot
prevodna stajka

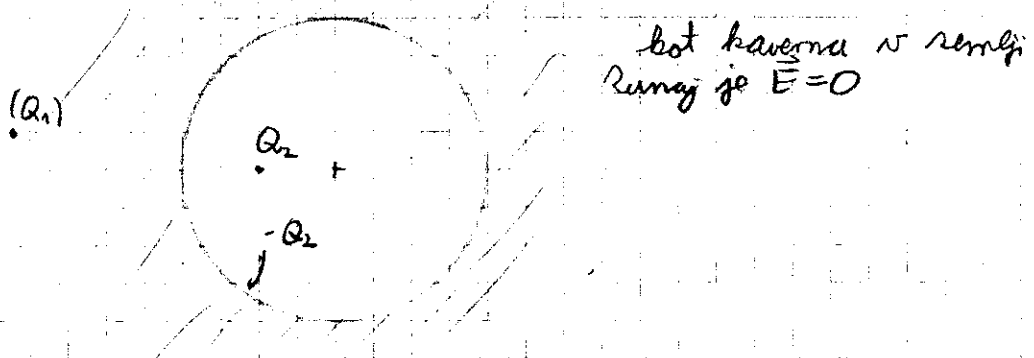
iz tega lahko potegnemo 2 zglada =

a)

b)

iz prejšnje strani

$$V(A) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{Q_1}{d-r_0} + \frac{Q_2}{r_0-e} \right) = 0$$

$$V(B) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{Q_1}{d+r_0} + \frac{Q_2}{r_0+e} \right) = 0$$

realni
deli glede
na krogle

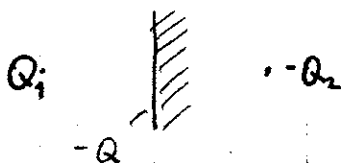
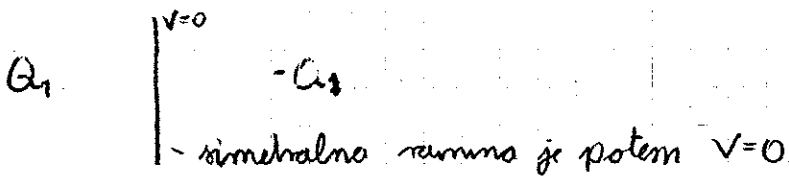
$$= \frac{d+r_0}{d+r_0} = \frac{r_0+e}{r_0-e}$$

1. $V_A = V_B$

$$\Rightarrow \frac{d+r_0}{d-r_0} - \frac{d+r_0}{d-r_0} - \frac{e}{r_0} = \frac{d+r_0}{d-r_0} + \frac{e}{r_0} - r_0^2 - \frac{e}{r_0}$$

$$\underline{e = r_0^2}$$

že je slučajno $Q_1 = -Q_2$

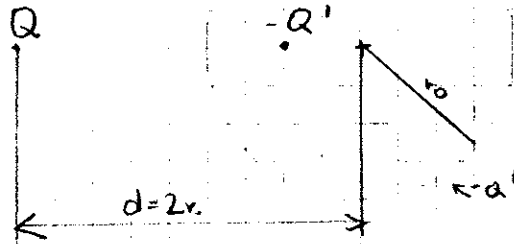

sedaj moramo uveljaviti ix malce

$$Q_2 = -Q_1 \left(\frac{r_0 + e}{d + r_0} \right) = - \frac{r_0 + \frac{r_0^2}{d}}{d + r_0} Q_1 = - \frac{r_0 (d + r_0)}{(d + r_0) d} Q_1 = - \frac{r_0}{d} Q_1$$

$$Q_2 = - \frac{r_0}{d} Q_1 = - \frac{e}{r_0} Q_1$$

Zgled: Nalozj pred prevodno krogljo s potencialom 0.

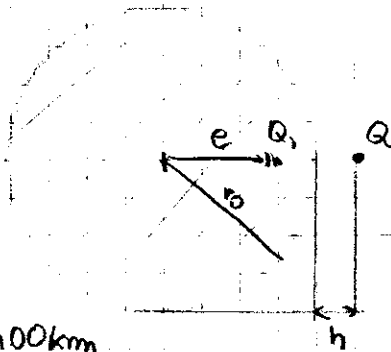
Resnici nalozj ne ma kroglji vendar naslednji nalozj ima enakebaya

$$e = \frac{r_0^2}{d} = \frac{r_0^2}{2r_0} = \frac{r_0}{2}$$

$$Q' = \frac{r_0}{d} Q = \frac{r_0}{2r_0} Q = \frac{Q}{2}$$

$$|F_e| = \frac{Q \cdot Q'}{4\pi\epsilon_0 (d+e)^2} = \frac{Q^2/4}{4\pi\epsilon_0 (2r_0 - \frac{r_0}{2})^2} = \frac{Q^2}{18\pi\epsilon_0 r_0^2}$$

Nalozj nad / pod, ob Zemlji.

$$r_0 = 6400 \text{ km}$$

h = nekaj metrov nad tlemi

Ze gre d => r_0 gre tudi e => r_0

$$Q' = ?$$

$$e = ?$$

$$e = \frac{r_0^2}{d} = \frac{r_0^2}{r_0 + h} = \frac{1}{1 + \frac{h}{r_0}} r_0 \approx \left(1 - \frac{h}{r_0}\right) r_0 = r_0 - h$$

$$= \frac{1}{1+x} \approx 1-x \quad |x| \ll 1$$

$$\approx \frac{1}{1+0,1} = 0,99$$

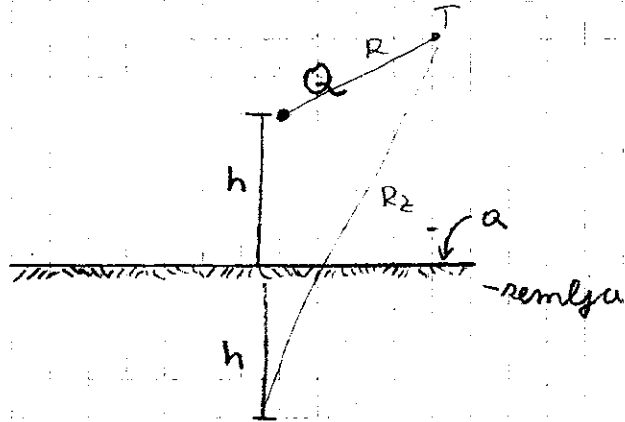
$$\frac{1}{1+0,001} = 0,999$$

$$(1-x)(1+x) \approx 1-x^2$$

$$Q' = \frac{r_0}{r_0+h} Q = \frac{1}{1+\frac{h}{r_0}} Q \approx \left(1 - \frac{h}{r_0}\right) Q \approx Q$$

$$Q' \approx Q$$

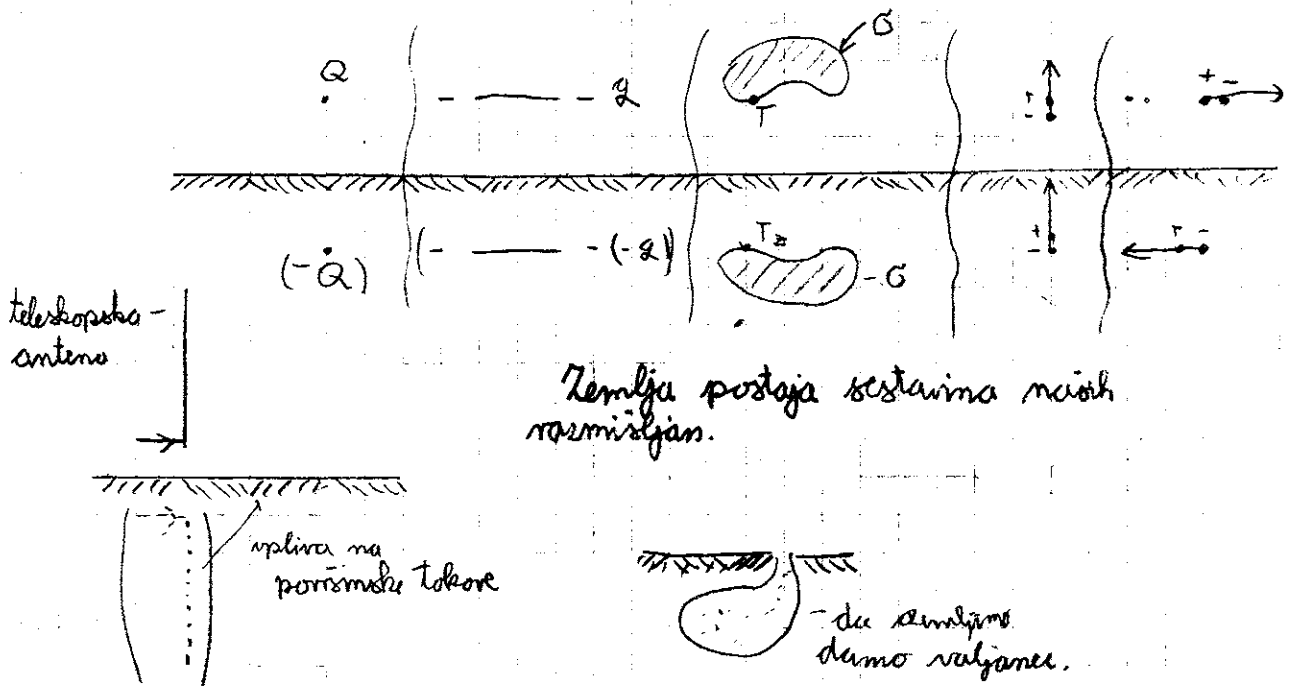
$$e \approx r_0 - h$$

$$V(T) = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 R} + \frac{-Q}{4\pi\epsilon_0 R_2} = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{1}{R_1} - \frac{1}{R_2} \right)$$

po stranem   po notran

ZRCALJENJE NA RAVNI PREDNOVI PODLAGI

IZOLANT / DIELEKTRIK IN ELEKTRIČNO POLJE

~ to isto enako

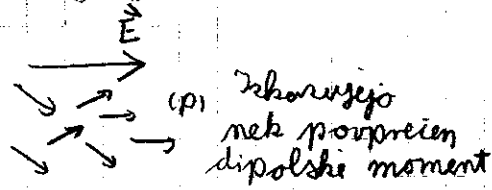
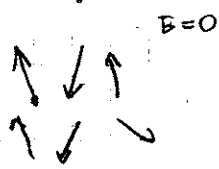
Vsakemu izolantu lahko rečemo dielektrik, vsakemu dielektriku pa ne izolant, npr. voda.

Češko je postaviti mejo med dielektrikom, izolantom in prevodnikom.

Načini polariziranja izolacijskih, dielektričnih snovi

- poljska
- električna
- ionska

1.) Dielektrna su voda, alkohole (polarne molekule). Polariziramo ih lahko kot dipole. So kot sestoji ki pa se vsakovi premikuje. Bolj kot je vode bolj miškelajo

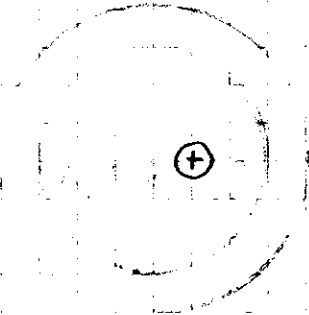
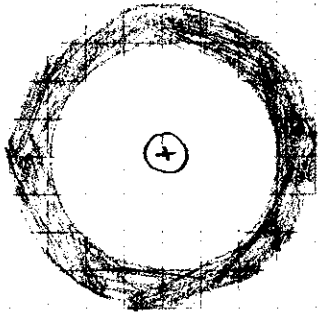

$\langle \vec{p} \rangle \neq 0$

Taka mora biti dipolsko polarizirano

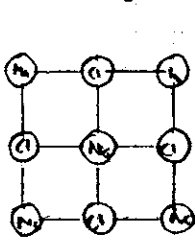
2. Dielektrna su trdne snovi (plastike, gumne). Mehanizem:

govorimo o vezjetnosti nahajanja delcev, elektr. moment. Če se zmanjša σ polja se naredi dipolski moment, prej jih ni bilo.

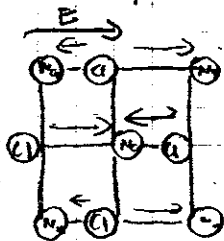

$\rightarrow p$

3. Dielektrna su kristale, ki imajo jonske vezi (npr. NaCl) Pod vplivom polja se pozitivni premaknejo v eno stran negativni v drugo.

$\langle \vec{p} \rangle = 0$

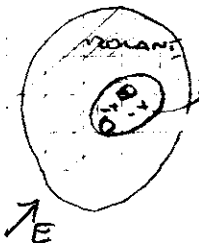
$\langle \vec{p} \rangle \neq 0$

Jiurven se dipolski moment ne zborese pri brezpoljskem prostoru

Piroelektrini efekt z meho kovanjo ali mehansko silo ustvarimo

Vzem 3 je skupno da E more neko povprečne dipolske momente ali pa jih naredi: zato mora kolikšna

vektor polarizacije: $\vec{E} \Rightarrow \langle \vec{p} \rangle$

$\sum_V \vec{p} = \vec{P}$

$\frac{\sum_V \vec{p}}{\sum_V} = \vec{P}$ ali prostorska gostota $[C/m^2]$

ali prostorska

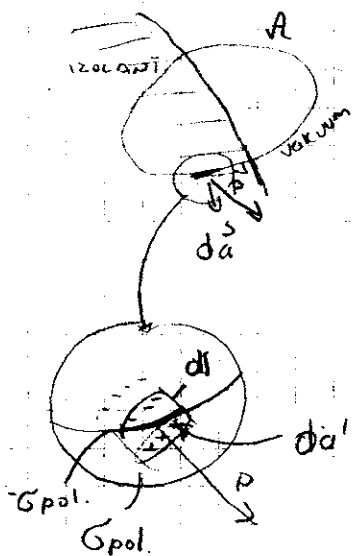
in poljani $\vec{D} = \vec{E} + \vec{P}$ da = Ametr. polarizabilni material

5/1

vesari nalozi, ki so anstraj upeti te strukturi gilarji se omekno, vendar podobno prostoru

Skupnost vektora $\vec{P}$

$$\oint_A \vec{P} \cdot d\vec{a} = ?$$

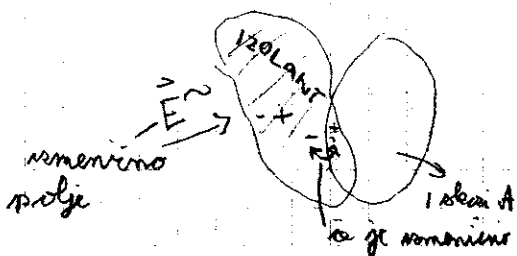
$$\vec{P} \neq 0$$

$$\vec{P} \cdot d\vec{a} = \frac{G_{pol} \cdot da' \cdot dl}{dv} \cdot d\vec{a} = dQ_{pol.} \text{ zunaj } d\vec{a} = -dQ_{pol} \text{ notraj } d\vec{a}$$

$$\oint_A \vec{P} \cdot d\vec{a} = \int -dQ_{not. pol.} = -Q_{not. pol.}$$

$$\oint_A \vec{P} \cdot d\vec{a} = -Q_{not. pol.}$$

POLARIZACIJSKI TOK

$$\frac{d}{dt} \int \vec{P} \cdot d\vec{a} = - \frac{dQ_{not. pol.}}{dt} \quad \text{1 obara } d\vec{a} \Rightarrow \text{1 polarizacija}$$

$$\int_A \frac{\partial \vec{P}}{\partial t} \cdot d\vec{a} = \int_A \vec{J}_{POL} \cdot d\vec{a}$$

$$\vec{J}_{POL} = \frac{\partial \vec{P}}{\partial t}$$

VEKTOR GOSTOTE EL. PRETOKA

$$\oint_A \vec{E} \cdot d\vec{a} = \frac{Q_{not.}}{\epsilon_0} / \epsilon_0 \quad \Rightarrow \int_V \epsilon_0 \vec{E} \cdot d\vec{a} = Q_{not.}$$

velja tudi

$$\oint_A \vec{P} \cdot d\vec{a} = -Q_{not. pol.} \quad \oint_A \vec{P} \cdot d\vec{a} = -Q_{not. pol.}$$

$$= \oint_{SA} (\epsilon_0 \vec{E} + \vec{P}) \cdot d\vec{a} = Q_{not.} - Q_{not. pol.} = Q_{not. prosti}$$

$$\epsilon_0 \vec{E} + \vec{P} = \vec{D}$$

$$\oint_A \vec{D} \cdot d\vec{a} = Q_{notr. prosti}$$

$$D = \epsilon/m$$

DIELEKTRICNOST

Rečemo tudi influenca v vakuumu. Je podatek, ki nam pove, koliko se snov neha snov pola izirati.

Večinoma je $\vec{P} \parallel \vec{E}$ in $\vec{P} \propto \vec{E}$ - to velja za večino snovi. So pa tudi izjeme - pri kristalih.

Če velja $\vec{P} \parallel \vec{E}$ pravimo temu izotropnost, če je $\vec{P} \propto \vec{E}$ je pa snov anizotropna. (pojav tudi pri magnetiki, mislih, antenah)
 $\vec{P} \propto \vec{E}$ je linearnost

Za linearne in izotropne medije je vektor $\vec{P}$ močno zapisati v obliki:

$$\vec{P} = \chi_e \epsilon_0 \vec{E}$$

elektrinska susceptibilnost (možnost sprejemanja $\vec{E}$)

Upremo se enačbo

$$D = \epsilon_0 \vec{E} + \vec{P} = \epsilon_0 \vec{E} + \chi_e \epsilon_0 \vec{E} = \underbrace{(1 + \chi_e)}_{\epsilon_r} \epsilon_0 \vec{E} = \epsilon_r \epsilon_0 \vec{E} = \epsilon \vec{E}$$

$$\vec{P} = \chi_e \epsilon_0 \vec{E} = (\epsilon_r - 1) \epsilon_0 \vec{E}$$

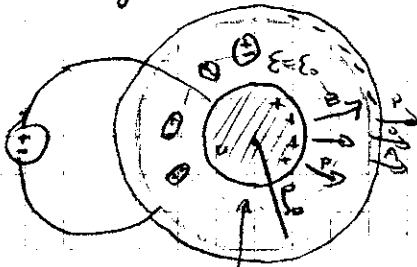
Vektorji $\vec{E}$, $\vec{P}$ in $\vec{D}$ so kolinearni

Poglej v knjigi snov in njen ϵ_r .

ϵ_r - postaja snovna lastnost, neka konstanta snovi.

Pri nekaterih v zvezi med D in E ni več linearna, ampak kot elipsa - merilo za dielektrine izgube (toplota)

Zgled: koaksialni kabel z izolantom.

sooden valj polmera s

Vektorji $\vec{E}$, $\vec{P}$, $\vec{D}$ so nelo radialni

$$\oint \vec{D} \cdot d\vec{a} = D_s \cdot 2\pi s l = q l = D_s \cdot 2\pi s l$$

$$A \quad E_s = \frac{D_s}{\epsilon_0} = \frac{q}{2\pi \epsilon_0 s}$$

$$U = \int_a^b E_s \cdot ds = \frac{q}{2\pi \epsilon_0} \int_a^b \frac{1}{s} ds = \frac{q}{2\pi \epsilon_0} \ln \frac{b}{a}$$

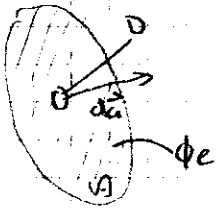
$$\frac{q l}{U} = \frac{2\pi \epsilon_0 l}{\ln \frac{b}{a}} = C$$

ELEKTRIČNI PRETOK

$$i = \int_A \mathbf{j} \cdot d\mathbf{a}$$

$$\Phi_e = \int_A \vec{D} \cdot d\vec{a}$$

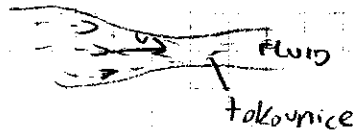
Puščice kaže v smeri premika.

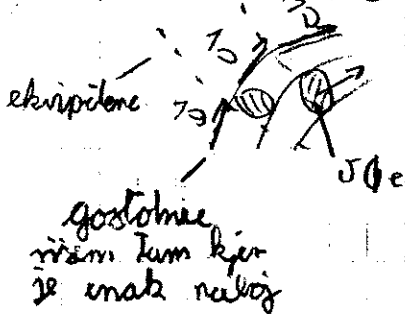
Enota $\Phi_e = [C]$

GOSTOTNICE IN PRETOČNE ČEVKE

Predstavljajo neke vrste tokovnice

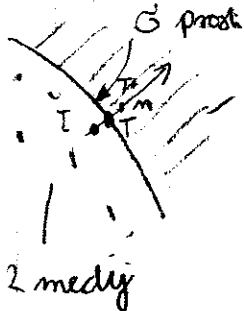
Nekaj podobnega lahko naredimo z električnim pretokom. Črte podobne silnicam, kjer je D tangenta. Pri linearnih medijih so tudi silnice.

Električni pretok predstavimo s pretoknimi čerkami

MEJNI POGOJI

Kaj lahko rečemo o $\vec{E}$ na mejnih ploskvah naših medijev.

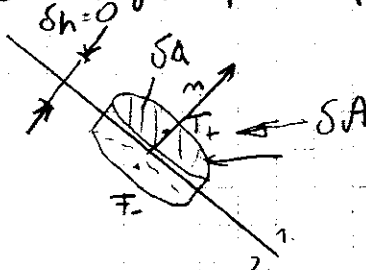
1 medij

$$\oint_A \vec{D} \cdot d\vec{a} = Q \text{ notr. to mora splanar vnetati.}$$

in tudi tole

$$\oint_A \vec{E} \cdot d\vec{a} = 0$$

Razmislimo si mejno plosce, ki bo malo tu malo tam

$$\oint_{\delta A} \vec{D} \cdot d\vec{a} \approx \underbrace{\vec{D}(T_+) \cdot n \cdot \delta a}_{D_m(T_+)} + \underbrace{D(T_-) \cdot (-n) \cdot \delta a}_{-(D_m(T_-))} + (\sim 0)$$

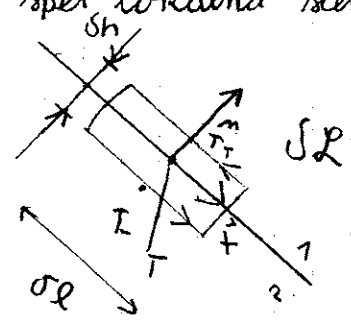
poljubno h kateri interval, poljubno malo malce

$$\approx \sigma_{\text{prosti}}(T) \delta a$$

$$D_m(T_+) - D_m(T_-) = \sigma_{\text{prosti}}(T)$$

$$m = [\vec{D}(T_+) - D(T_-)] = \sigma_{\text{prosti}}(T)$$

2. spet lokalna sfera

$$\oint_{\delta Q} \vec{E} \cdot d\vec{l} \approx \underbrace{E(T_-) \cdot \delta Q}_{E(T_-) \cdot \delta Q} + (\sim 0) + \underbrace{E(T_+) \cdot (-\delta Q)}_{-E(T_+) \cdot \delta Q} + (\sim 0) = 0$$

Tangenta vrednost E na obeh straneh je enaka

$$E_+(T_+) - E(T_-) = 0$$

$$E_{T_2}(T_+) - E_{T_2}(T_-) = 0$$

$$\vec{n} \cdot [\vec{E}_{\text{pr}}(T_+) - E(T_-)] = 0$$

Mejne pogoje dobimo iz

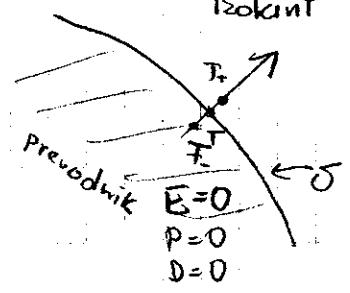
$$\oint D \cdot da$$

- teh lastnosti

$$\oint E \cdot da$$

Zgled:

Meja izolant prevodnik
izolant

$$\Rightarrow D_m(T_-) = 0 \Rightarrow \underbrace{D_m(T_+)} = \sigma_{\text{prosti}}(T)$$

$$\epsilon_0 \cdot E_n(T)$$

$$\Rightarrow \underline{\underline{E_n(T_+) = \frac{\sigma_{\text{prosti}}(T)}{\epsilon_0}}}$$

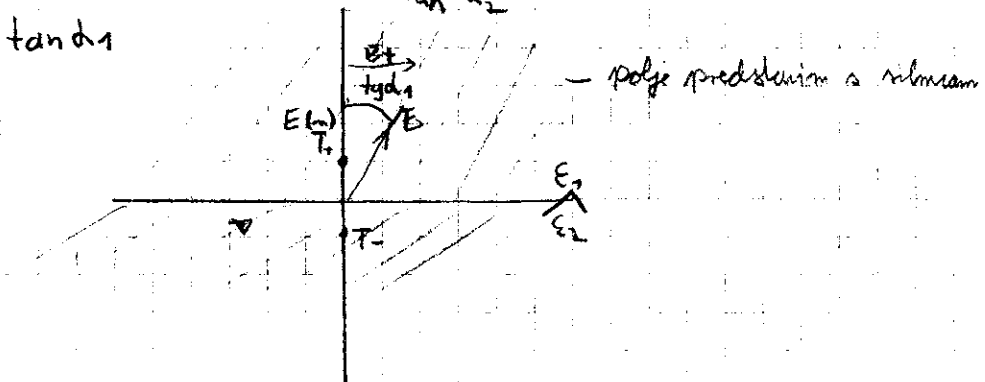
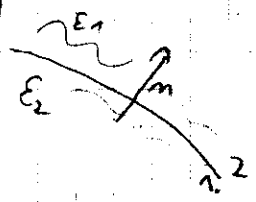

$$E_{\perp}(T^-) = 0 \quad E_{\parallel}(T^+) = 0 \quad \Rightarrow \quad E(\vec{r}) \parallel \vec{n}$$

Meja izolant-izolant ($\sigma_{prosti} = 0$)

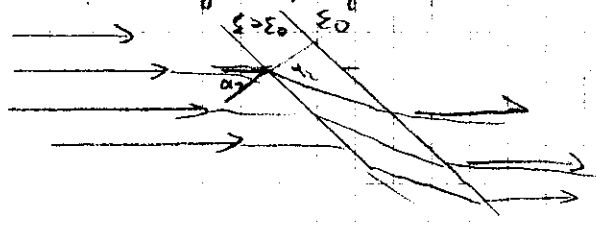
$$\begin{cases} E(T^+) = E_{\parallel}(T^-) \\ D_m(T^+) = D_m(T^-) \\ \epsilon_1 E_n(T^+) = \epsilon_2 E_n(T^-) \end{cases}$$

$$\frac{E(T^+)}{\epsilon_1 E_n(T^+)} = \frac{E(T^-)}{\epsilon_2 E_n(T^-)} = \tan \delta_2$$

$$\frac{\tan \delta_1}{\tan \delta_2} = \frac{\epsilon_1}{\epsilon_2} \quad \text{pri } \sigma_{prosti} = 0$$

Imamo homogeno polje

gostotina ali nelinear

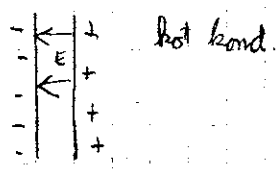
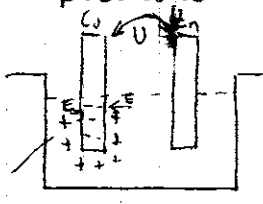
$$\frac{\tan \delta_1}{\tan \delta_2} = \frac{\epsilon_0}{\epsilon} = \frac{1}{\epsilon_r}$$

OET I
4.12.2007

IDEALNI NAPETOSTNI VIR

Pri galvanskih členih prihaja do separacije naboja. Pri termoelektromotni 2 kromi z različnim potencialom in naboju prehaja iz ene na drugo.

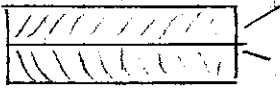
Steklaste in smolnate snovi, ene x bolj neg. naelektrično, druge bolj pozitivno

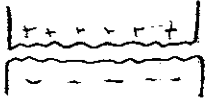
temu različni elektrodna napetost

naboji funkcionirajo kot kondenzator

Termoilen: če ga segrevamo povzročimo migracije in posledično nastane napetost, pri visokih temp. je linearna

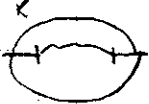

Pomoilen: s trenjem omogočimo prenosanje naboja (steklasta / smolnata snov)

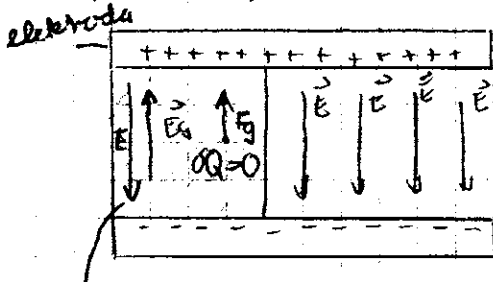

Fotodioda

Če so vsi reži elementi enovredni viri.

Splošna predstava o viru:

δF_g - meelektrična sila, ki razdvaja naboje.

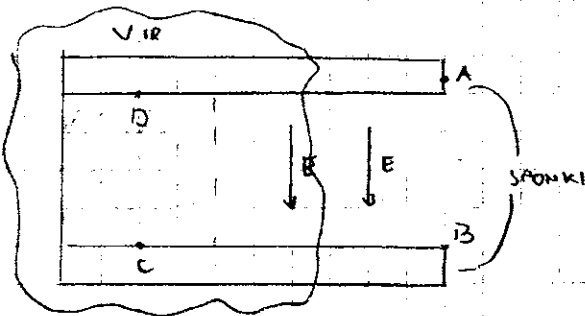
$$\frac{\delta F_g}{\delta Q} = \vec{E}_g \text{ (V/m) - momentana meelektrična sila (ne poljsku jakost) !!!}$$

substancia generatorja

Proces je rasključen, ko se F_e in F_g nenačita

$$\delta Q \cdot E + \delta F_g = 0 \text{ ravnovesje}$$

$$\delta Q (\vec{E} + \vec{E}_g) = 0 \Rightarrow \vec{E} + \vec{E}_g = 0$$

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{l} = \int_A^B \vec{E} \cdot d\vec{l} + \int_B^A \vec{E} \cdot d\vec{l} + \int_C^D \vec{E} \cdot d\vec{l} + \int_D^C \vec{E} \cdot d\vec{l} = 0$$

$\underbrace{\int_A^B \vec{E} \cdot d\vec{l}}_{U_{AB}} \quad \underbrace{\int_B^A \vec{E} \cdot d\vec{l}}_0 \quad \underbrace{\int_C^D \vec{E} \cdot d\vec{l}}_{-\int_C^D \vec{E}_g \cdot d\vec{l}} \quad \underbrace{\int_D^C \vec{E} \cdot d\vec{l}}_0$

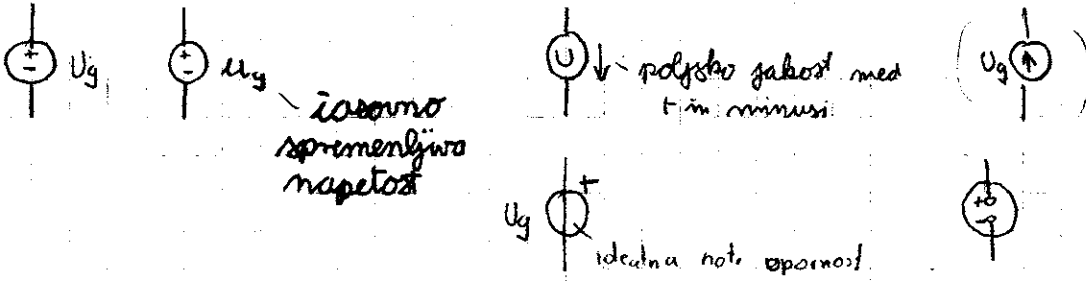
U_g - motranja ali generatorjska napetost

$$U - U_g = 0 \Rightarrow U = U_g$$

$$\delta A_g = \int_C^D \delta F_g \cdot d\vec{l} = \delta Q \int_C^D \vec{E}_g \cdot d\vec{l} = \delta Q \cdot J_g = \delta A_g$$

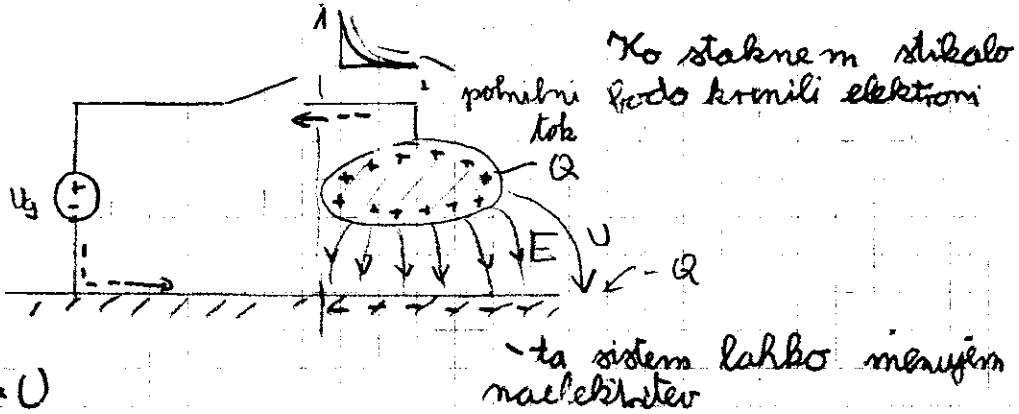
SIMBOL NAP.

SIMBOL NAP VIRA KOT STRUJENEGA ELEMENTA ELEKTRIČNIH VEZIJ

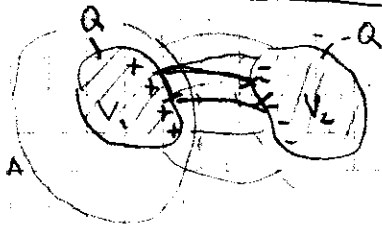
Simbol mora sporočati jasno polariteto

NAELEKTRITEV SISTEMA

To oblikuje kondenzator

KAPACITIVNOST IN KONDENZATOR KOT STRUJEN ELEMENT ELEKTRIČNIH VEZIJ

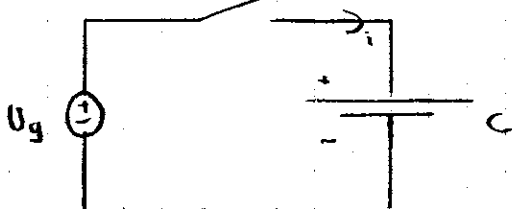
To je naš popoln kondenzator

$$\oint \mathbf{D} \cdot d\mathbf{a} = Q_{\text{not}} = \Phi_{e_{12}}$$

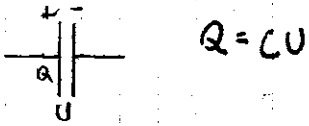
+ se navesejo izvedena - in to je enako

$$C = \frac{\Phi_{e_{12}}}{V_1 - V_2} (= Q/U)$$

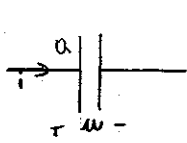
Upravnavali smo že ploščati kond., koaksialni, sferični kondenzator, dvorod, vodnik nad ozemljeno steno, zemlja, koncentrični kabl.

Simbol kondenzatorja

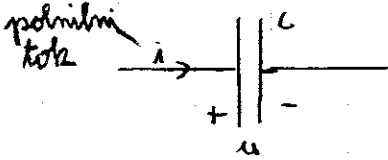

KONDENZATOR V "ZIVIH" STRUKTURAH

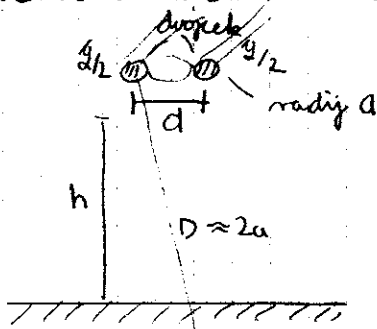
$$(-i) = -\frac{dQ}{dt}$$

$$i = \frac{dQ}{dt} = \frac{d(CU)}{dt} = C \frac{dU}{dt}$$

$$i = C \frac{dU}{dt}$$

Zgled: polnični tok "dvojčka" med Lyubljeno in Postojno, ki je harmonično veržan in ustrezno modelno verzje.

$$h \gg d \gg a$$

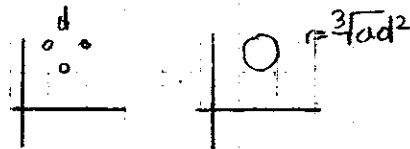
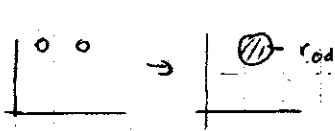
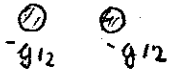
$$V \text{ dvojčka} = \frac{q}{2\pi\epsilon_0 \ln \frac{2h}{a}} + \frac{q/2}{2\pi\epsilon_0 \ln \frac{D}{d}}$$

$$= \frac{q/2}{2\pi\epsilon_0 \ln \frac{(2h)^2}{(1.4a)^2}} =$$

$$= \frac{q}{2\pi\epsilon_0 \ln \frac{2h}{1.4a}}$$

$$C = \frac{q}{U} = \frac{2\pi\epsilon_0}{\ln \frac{2h}{1.4a}}$$

lunkovni koren kot nek ekvivalentni radij nadomestne rize radij

ta je izvorček

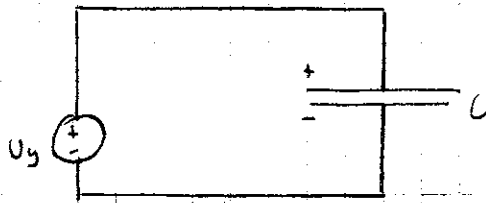
$$r = \sqrt[3]{\frac{1}{4} \pi \epsilon_0 d^3}$$

iz diagonale

Med zicami smo tako polje odtrgali, polje tako razmujšamo ionizacijo zraka, ki rumaj rize ne teče velik polnični tok

Primer: $r = 2 \text{ cm}$, $d = 50 \text{ cm}$, $h = 10 \text{ m}$, $\epsilon = 50 \text{ km}$

$$C = c \cdot l = \frac{2\pi \cdot 10^{-9}}{\ln \frac{2 \cdot 10}{10,0455}} \cdot 50 \cdot 10^3 = \frac{50}{1,8} \cdot 0,46 \cdot 10^{-8} \text{ uF}$$

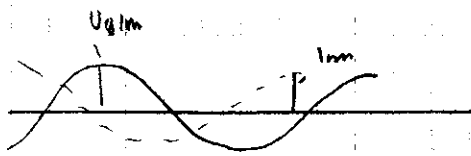
medforna napetost je 400kV

forma (zemlja drošček)
 $\frac{400kV}{\sqrt{3}}$, efektivna pa
 $\frac{400kV}{\sqrt{3}} \cdot \frac{1}{\sqrt{2}}$

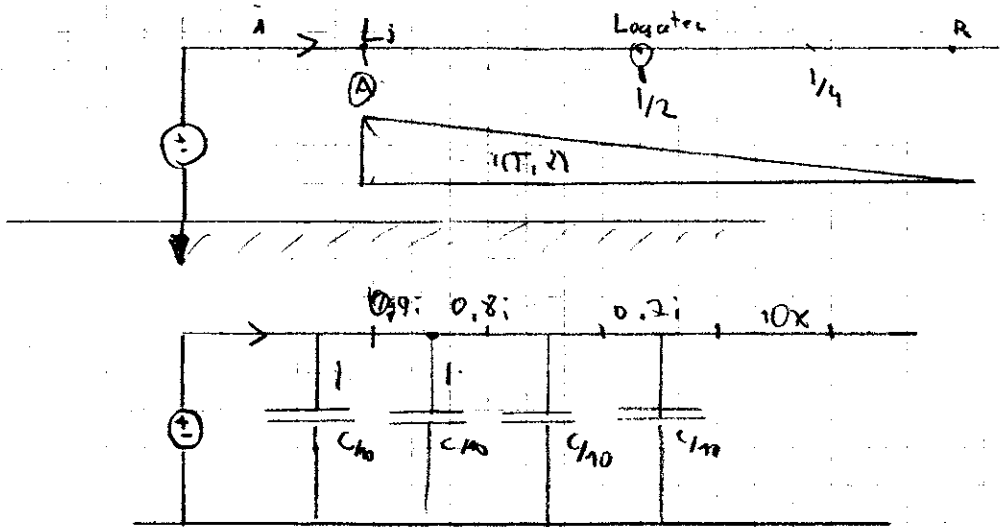
$$U_g = U_{gm} \cos(\omega t + \alpha)$$

$$-U_g + u = 0 \quad u = U_g$$

$$i = C \frac{du}{dt} = \frac{\omega C U_{gm}}{1 \text{mm}} \cos(\omega t + \alpha)$$

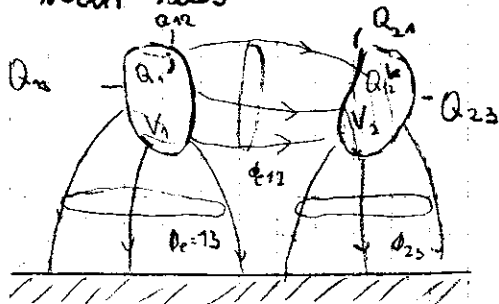
$$I_m = \omega C \cdot U_{gm} = 47A \approx 50A$$

OET I

DELNE KAPACITIVNOSTI

Ustav večih teles

$$Q_1 + Q_2 + Q_3 = 0$$

$$V_1 = V_2 = V_3 = 0$$

$$P_{12} = \phi_{12} \cdot Q_{12} = +Q_{21}$$

$$P_{13} = Q_{13} \cdot \phi_{13} = Q_{23}$$

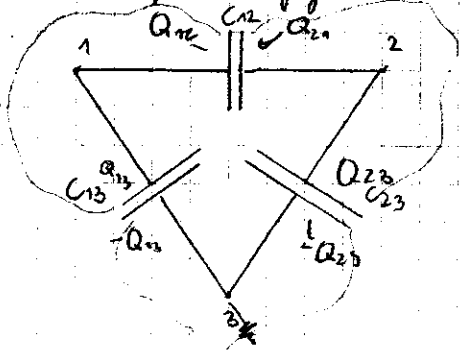
$$C_{jk} = \frac{Q_{jk}}{V_j - V_k} = \frac{Q_{jk}}{U_{jk}}$$

WWW.STROMAR.SI

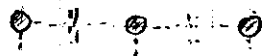
$$Q_1 = Q_{12} + Q_{13} = C_{12}(V_1 - V_2) + C_{13}(V_1 - V_3) = (C_{12} + C_{13})V_1 - C_{12}V_2 - C_{13}V_3$$

$$Q_2 = Q_{21} + Q_{23} = C_{21}(V_2 - V_1) + C_{23}(V_2 - V_3) = (C_{21} + C_{23})V_2 - C_{21}V_1 - C_{23}V_3$$

Površine predstavljajo kond.

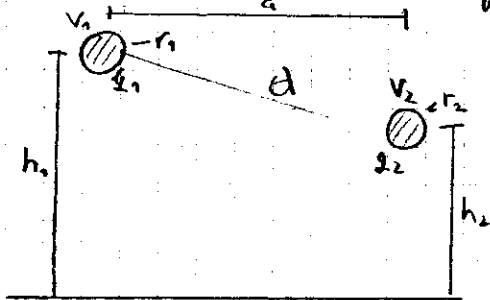

Sistem večih teles lahko predstavimo z modelom kondenzatorskega rešja. Modelno kond. vezje

$$n\text{-teles} = \frac{n(n-1)}{2} \text{ delnih kapac.}$$

Zgled: dvovod nad zemljo

$$V_1 = \frac{q_1}{2\pi\epsilon_0 r_1} + \frac{q_2}{2\pi\epsilon_0 d} + \frac{q_2}{2\pi\epsilon_0 h_2}$$

$$V_2 = \frac{q_1}{2\pi\epsilon_0 d} + \frac{q_2}{2\pi\epsilon_0 r_2} + \frac{q_1}{2\pi\epsilon_0 h_1}$$

$$l q_1 = \frac{p_{22} V_1 - p_{12} V_2}{p_{11} p_{22} - p_{12}^2} l q_2 = \frac{-p_{12} V_1 + p_{11} V_2}{p_{11} p_{22} - p_{12}^2} l$$

$$Q_1 = \frac{p_{22} l \cdot V_1 - p_{12} l V_2}{p_{11} p_{22} - p_{12}^2}$$

$$Q_2 = \frac{p_{12} l V_1 + p_{11} l V_2}{p_{11} p_{22} - p_{12}^2}$$

$Q(q_1)$ $(-q_2)$

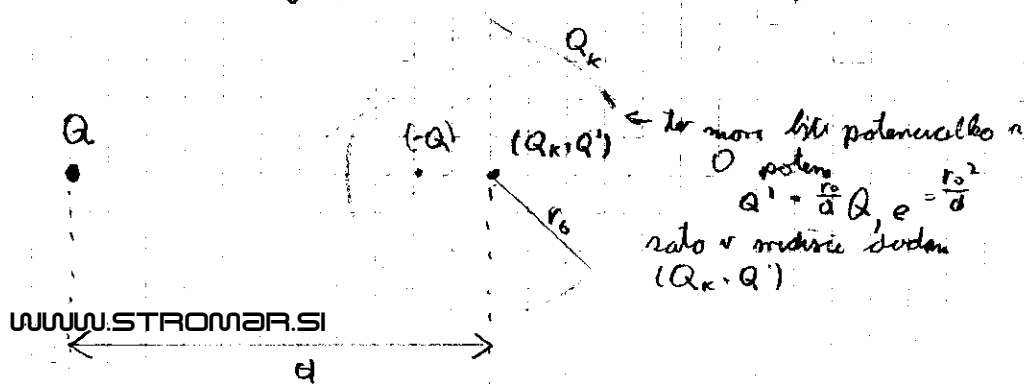
$$\Rightarrow C_{12} = \frac{p_{12} l}{p_{11} p_{22} - p_{12}^2}$$

$$C_{13} = \frac{p_{11} p_{22} - p_{12}^2}{(p_{11} - p_{12}) l}$$

$$C_{23} = \frac{p_{11} p_{22} - p_{12}^2}{p_{11} p_{22} - p_{12}^2}$$

ZRCALJENJE

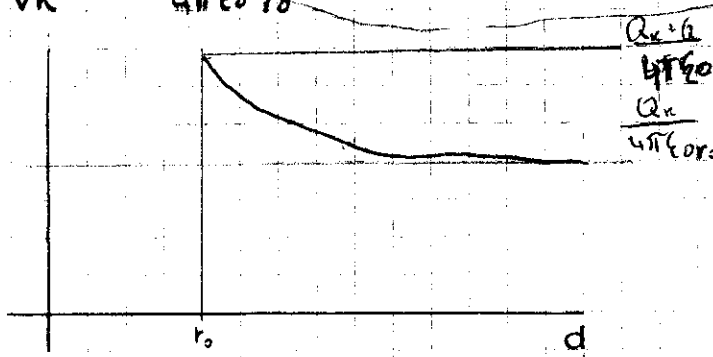
Zgled: nalog pred naelektreno kroglo:

Določimo potencial krogle

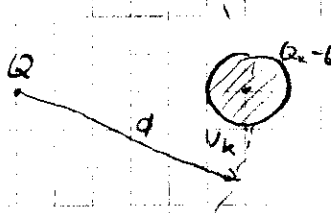
$$V_k = V_{Q_k=0} + V_{Q_k=Q} = \frac{Q_k + Q'}{4\pi\epsilon_0 r_0} \Rightarrow$$

$$V_k = \frac{Q_k + \frac{r_0}{d} Q}{4\pi\epsilon_0 r_0}$$

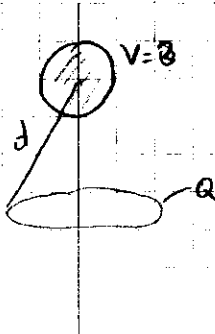

lahko prihajajo
iz drugih procesov
elektronja

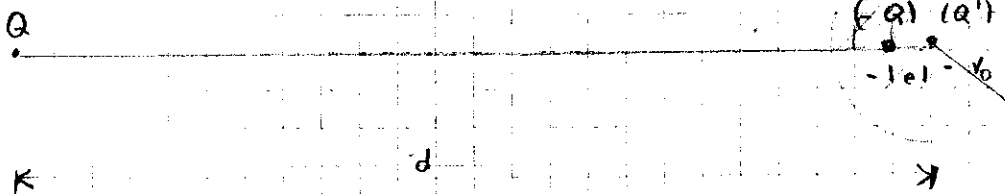
$$Q_k=0 \Rightarrow V_k = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 d}$$

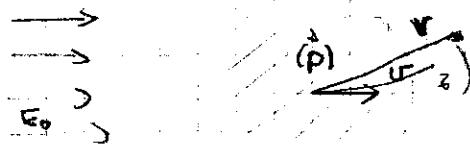
Taka potencial kot ga ima
srednja krogle

Nov primer $d \gg r_0$

ta zgodba gre v primer homogeneja
polja in krogle

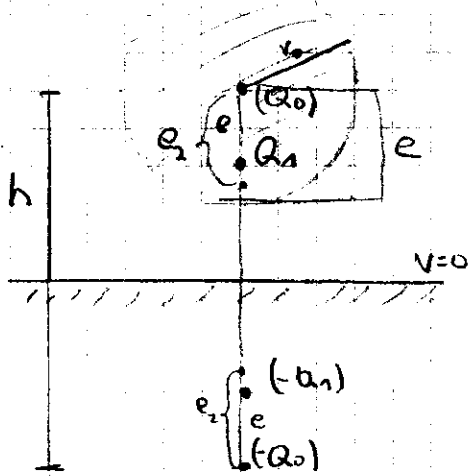
$$p = Q'e = \frac{r_0}{d} Q \frac{r_0^2}{d} = \frac{r_0^3 Q}{d^2} \Rightarrow \frac{Q}{d^2} = \frac{p}{r_0^3}$$

$$E_0 = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 d^2} = \frac{p}{4\pi\epsilon_0 r_0^3} \Rightarrow p = 4\pi\epsilon_0 r_0^3 E_0$$

$$E = E_0 + E_p$$

dipolno
polje

Ugled: Kapacitivnost krogle nad prevodno podlago

$$Q_0 = 4\pi\epsilon_0 r_0 V_K$$

$$Q_1 = \frac{r_0}{2h} Q_0; \quad e = \frac{r_0^2}{2h}$$

$$Q_2 = \frac{r_0}{2h-e_1} Q_1; \quad e_2 = \frac{r_0^2}{2h-e_1}$$

$$Q_{n+1} = \frac{r_0}{2h-e_n} Q_n; \quad e_{n+1} = \frac{r_0^2}{2h-e_n}$$

$$e = \lim_{n \rightarrow \infty} e_n$$

$$e = \frac{r_0^2}{2h-e} \Rightarrow -2he + e^2 + r_0^2 = 0$$

$$e = \frac{2h \pm \sqrt{(2h)^2 - 4r_0^2}}{2}$$

da dobimo e
ne vezdaj, uol
V=0

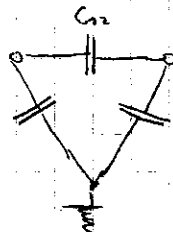
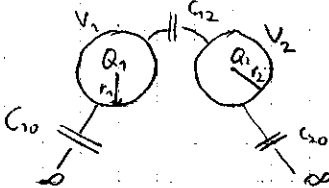
$$e = h - \sqrt{h^2 - r_0^2}$$

$$Q_{n+1} = \frac{r_0}{2h-e_n} Q_n < \frac{r_0}{2h-e} Q_n$$

$$Q_K = Q_0 + Q_1 + Q_2 + \dots = C_0 \left[1 + \frac{r_0}{2h} + \frac{r_0^2}{2h(2h-e_1)} + \frac{r_0^3}{2h(2h-e_1)(2h-e_2)} + \dots \right] V_K$$

kapacitivnost sistema krogle podlaga

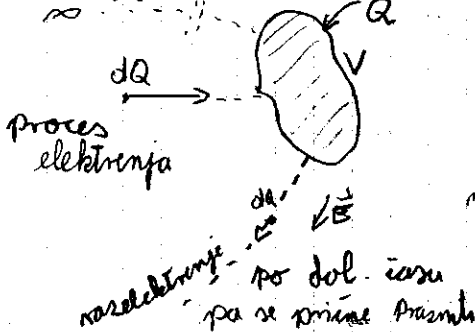
Modeliranje - primer:

Modelno vezje ne uravni okolice

ELEKTRICNA ENERGIJA

Če delec opravi neko delo, potem moramo imeti v sredju nek energijski bazen.

$$dA_z = V dQ = \frac{Q}{C} dA$$

$$A_z = \int dA_z = \int \frac{Q}{C} dA = \frac{Q_{kon}^2}{2C} = \frac{1}{2} C V_{kon}^2 = \frac{1}{2} Q_{kon} \cdot V_{kon}$$

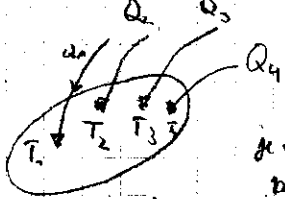
$$dA_e = dQ \cdot \frac{Q_{kon} - Q}{C}$$

$$A_e = \int dA_e = \int \frac{Q_{kon} - Q}{C} dQ$$

$$= \frac{Q_{kon}^2}{C} - \frac{Q_{kon}^2}{2C} = \frac{Q_{kon}^2}{2C}$$

$W_e = A_z = A_e$
 $W_e(t) = \frac{Q^2(t)}{2C}$

$$A_{e1} = 0$$

$$A_{e2} = Q_2 V^{(1)}(T_2)$$

$$A_{e3} = Q_3 [V^{(1)}(T_3) + V^{(2)}(T_3)]$$

$$A_{e4} = Q_4 [V^{(1)}(T_4) + V^{(2)}(T_4) + V^{(3)}(T_4)]$$

le premikam polje potenje je delo, ie na mi. -

$$A_z = A_{z1} + A_{z2} + A_{z3} + A_{z4}$$

zakons - $A_{e1} = Q_1 [V^{(2)}(T_1) + V^{(3)}(T_1) + V^{(4)}(T_1)]$

je delo da odide $A_{e2} = Q_2 [V^{(3)}(T_2) + V^{(4)}(T_2)]$

$$A_{e3} = Q_3 [V^{(4)}(T_3)]$$

$$A_{e4} = 0$$

$$A_e = A_{e1} + A_{e2} + A_{e3} + A_{e4}$$

$2 W_e = A_z + A_e$
to je sestava produktov nabojev s potenciali ostalih nabojev na njegovem mestu.

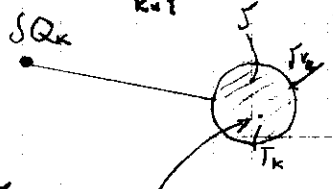
sedaj gremo od 4 k m nabojem

$$\delta Q_1 + \delta Q_2, \dots, \delta Q_m$$

$$2 W_e = \sum_{k=1}^m \delta Q_k \sum_{j=1}^m \delta V^{(j)}(T_k)$$

ie gre $m \rightarrow \infty$, gre $\delta Q \rightarrow 0$ postaja diferencial

$$W_e = \frac{1}{2} \lim_{m \rightarrow \infty} \left[\sum_{k=1}^m \delta Q_k \lim_{\substack{j=1 \\ j \neq k}}^m \delta V^{(j)}(T_k) \right] = \frac{1}{2} \lim_{m \rightarrow \infty} \sum_{k=1}^m \delta Q_k V(T_k)$$

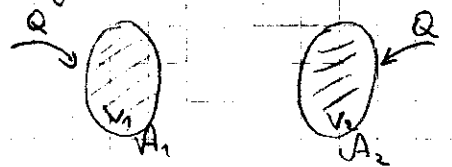

$$V(T_k) W_e = \frac{1}{2} \int V dQ$$

$$\frac{\rho \cdot \delta r_k}{2 \epsilon_0} = \delta V^{(k)}(T_k)$$

$$m \rightarrow \infty ; \delta r_k \rightarrow 0 \Rightarrow \int V^{(k)}(T_k) \rightarrow 0$$

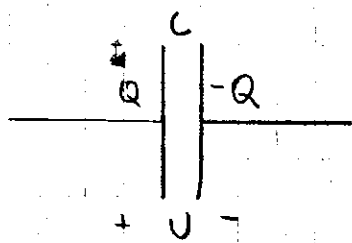
Zgled: kondenzator

$$W_e = \frac{1}{2} \int_{A_1} V_1 dQ + \frac{1}{2} \int_{A_2} V_2 dQ$$

- ker sta konst. - kovina in

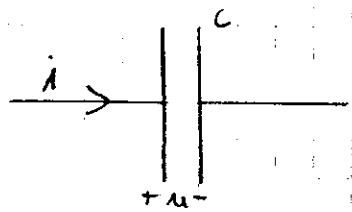
$$= \frac{1}{2} V_1 Q + \frac{1}{2} V_2 (-Q) = \frac{1}{2} Q (V_1 - V_2) = \frac{1}{2} Q U = \frac{1}{2} C U^2 = \frac{Q^2}{2C}$$

$$Q = CU$$

$$W_e = \frac{1}{2} CU^2$$

Kondenzator n "svih" vezjih

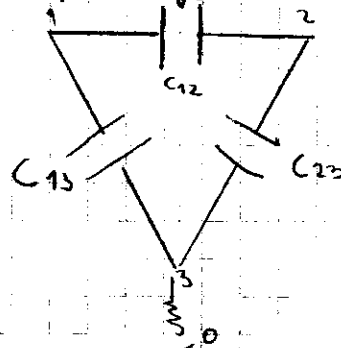
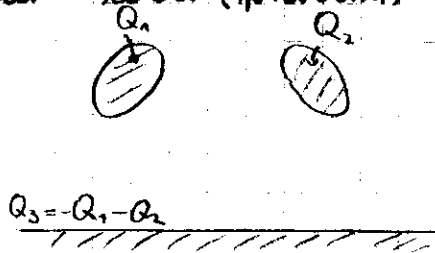
$$i = C \frac{du}{dt}$$

$$W_e = \frac{1}{2} C U^2$$

$$P_e = \frac{dW_e}{dt} = \frac{1}{2} C 2u \frac{du}{dt} = U \cdot i$$

moj elektronski, kako hitro se polni, pravi - moj polnenje

Rgled: teles (prevodni) nad podlago

$$W_e = \frac{1}{2} \sum V_k Q_k$$

$$= \frac{1}{2} V_1 Q_1 + \frac{1}{2} V_2 Q_2 + \frac{1}{2} V_3 (Q_3)$$

n-teles nad podlago

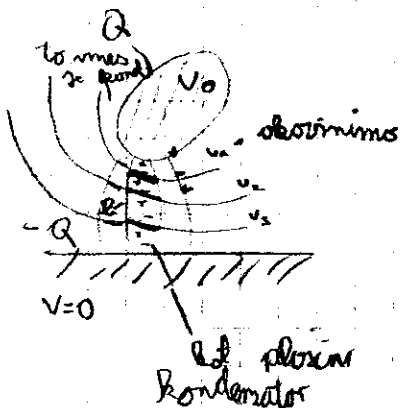
$$W_e = \frac{1}{2} \sum_{k=1}^n V_k Q_k$$

$$W_e = \frac{1}{2} V_1 [C_{12} (V_1 - V_2) + C_{13} (V_1 - V_3)] + \frac{1}{2} V_2 [C_{12} (V_2 - V_1) + C_{23} (V_2 - V_3)]$$

$$= \frac{1}{2} C_{12} (V_1 - V_2)^2 + \frac{1}{2} C_{13} V_1^2 + \frac{1}{2} C_{23} V_2^2$$

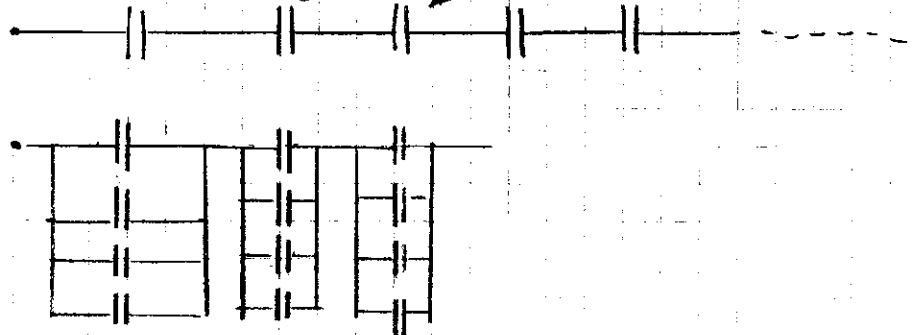
$$W_e = \frac{1}{2} C_{12} U_{12}^2 + C_{13} U_{13}^2 + \frac{1}{2} C_{23} U_{23}^2$$

GOSTOTA ENERGIJE

$$W_e = \frac{1}{2} Q V_0$$

$$W_e = \frac{1}{2} Q (V_0 - V_1) + \frac{1}{2} Q (V_1 - V_2) + \frac{1}{2} Q (V_2 - V_3) \dots$$

bodi n -ekvipotencijal in m -pritočinik cevk
 $m, n \rightarrow \infty$

$$W_e = \frac{1}{2} Q V_0 = \frac{1}{2} Q \sum_{k=1}^m \phi_{0k} = \frac{1}{2} \sum_{j=1}^n \phi_{0j} \sum_{k=1}^m \delta_{jk}$$

$$= \frac{1}{2} \sum_{j=1}^n \sum_{k=1}^m (\vec{D} \cdot \vec{\delta}_{jk}) (\vec{E} \cdot \vec{\delta}_{jk}) = \frac{1}{2} \sum_{j=1}^n \sum_{k=1}^m (\vec{D} \cdot \vec{E}) \cdot (\vec{\delta}_{jk} \cdot \vec{\delta}_{jk})$$

$(\vec{a} \cdot \vec{b})(\vec{c} \cdot \vec{d})$
 $(\vec{a} \cdot \vec{d})(\vec{b} \cdot \vec{c})$

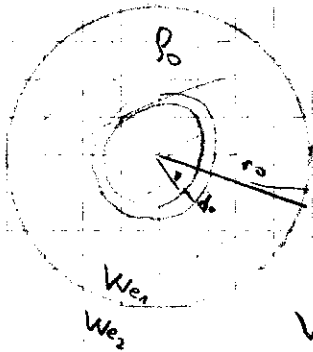
$\vec{1} =$ je grada n in m proti neskončnosti
 $n \rightarrow \infty$

$$W_e = \frac{1}{2} \int_V \vec{D} \cdot \vec{E} \cdot dV = \int_V \underbrace{\left(\frac{1}{2} \vec{D} \cdot \vec{E} \right)}_{W_e} \cdot dV$$

$$W_e = \frac{\vec{D} \cdot \vec{E}}{2} = \frac{\epsilon E^2}{2} = \frac{D^2}{2\epsilon}$$

je velja $\vec{D} = \epsilon \vec{E}$

Zgled: krogljni dielek naložev

$$W_e = \frac{1}{2} \int V dQ$$

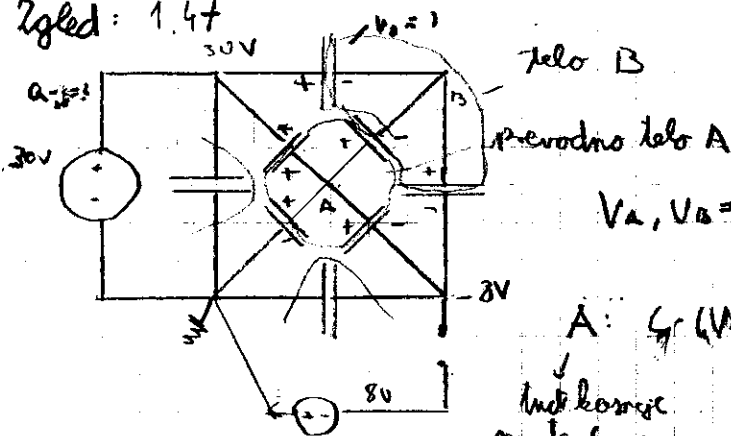
$$= \frac{1}{2} \int_0^{R_0} \frac{Q_{ro}}{2} \left[1 - \frac{1}{\epsilon} \left(\frac{r}{R_0} \right)^2 \right] \cdot 4\pi \cdot \epsilon r^2 dr = \dots$$

$$W_{e1} = \int_0^{R_0} \frac{1}{2} \epsilon_0 \left(\frac{Q_{ro}}{3\epsilon_0 r^2} \right)^2 4\pi r^2 dr = \dots$$

$$W_{e2} = \int_0^{R_0} \frac{1}{2} \epsilon_0 (3\epsilon_0 r^2) 4\pi r^2 dr = \dots$$

KONDENZATORSKA VEZJA

Zgled: 1.47

$V_A, V_B = ?$

$$A: C_1(V_A - 30V) + C_2(V_A - V_B) + C_3(V_A - 8V) + C_4(V_A - 0) = 0$$

Induktorje
ničkratno
je telo pa

$$B: -C_2(30V - V_B) - C_3(V_A - V_B) + C_4(V_B - 8V) = 0$$

WWW.STROMAR.SI

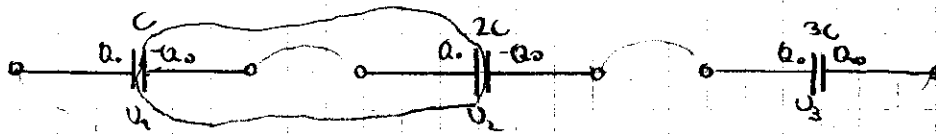
$$\begin{cases} V_A - V_B = 22V \\ V_A + 3V_B = 22V \end{cases}$$

$$V_A = 9V \quad V_B = 10V$$

$$W_e = \frac{1}{2} C (30V - V_B)^2$$

$$Q_{30} = C \cdot (30V - 0) + C (30 - V_A) + C (30 - V_B)$$

Zgled 1.131

Glavne napetosti $\frac{Q_0}{C}, \frac{Q_0}{2C}, \frac{Q_0}{3C}$

Nove napetosti V_1, V_2, V_3

$$V_1 + V_2 + V_3 = 0, \oint E \cdot dl = 0$$

novi naboji

$$-C U_1 + 2C U_2 = -Q_0 + Q_0 = 0$$

$$C U_1 + 3C U_2 - Q_0 + Q_0 = 2Q_0$$

$$-U_1 + 2U_2 = 0 \quad / \cdot 4$$

$$4U_1 + 3U_2 = \frac{2Q_0}{C}$$

$$U_2 = \frac{1}{11} \frac{Q_0}{C}$$

$$U_1 = \frac{4}{11} \frac{Q_0}{C}$$

$$U_3 = \frac{6}{11} \frac{Q_0}{C}$$

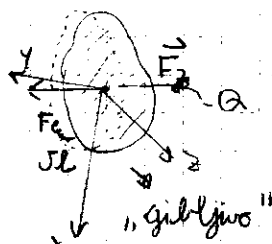
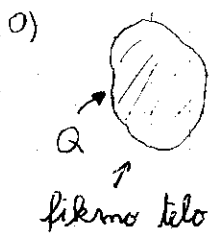
2. DE JI: 90
VODNIK NAČ RAZVEDO
NEJMI POGOSTI.
CHRONOLUX

KONDENZATOR

GIBALNI PROCESI

OJET I
12.12. 2007

a) SISTEM BREZ VPIROV - avtonomen sistem
b) Zeleni Rahn

$$\int A = \vec{F}_e \cdot \vec{JL}$$

Delo gre na račun energije, ki se lo smunjšala

$$\int A + \int W_e = 0$$

$$\vec{F}_e \cdot \vec{JL} + \int W_e = 0$$

$$\vec{F}_e \cdot dl + dW_e = 0$$

$$\vec{JL} = (dx, 0, 0)$$

$$F_{ex} \int dx + \int W_e = 0$$

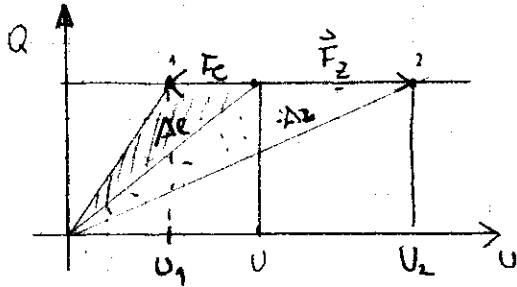
$$\int dx = 0$$

$$F_{ex} = - \frac{\partial W_e}{\partial x} \quad \{ E_x = - \frac{\partial V}{\partial x} \}$$

$$\vec{F}_e = \left(- \frac{\partial W_e}{\partial x}, - \frac{\partial W_e}{\partial y}, - \frac{\partial W_e}{\partial z} \right)$$

Zbiravanje gre na smanjivanje energije 2 nabojev, oblakov

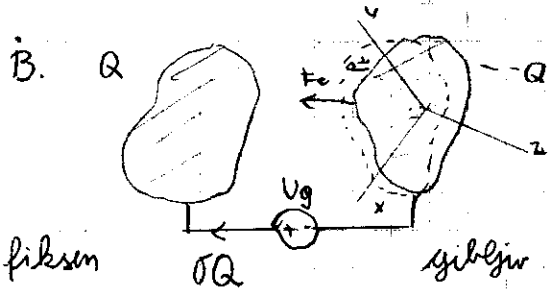
$\vec{F}_e$ - zmanjša, če vlečem narazen bomo pa poročevali električno energijo

Razlika energij je opravljeno delo

$$A_e = \frac{QU}{2} - \frac{QU_1}{2}$$

$$A_z = \frac{QU_2}{2} - \frac{QU}{2}$$

se oblikata ΔQ

$$\delta A_e = F_e \delta l$$

$$\delta W_e, \delta A_g > 0$$

opravljeno delo el. sile
 pri opravi delo in se
 energija se spremeni
 (se poveča)

$$\delta A_g = \delta A_e + \delta W_e$$

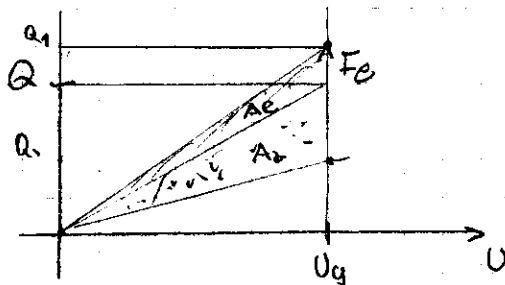
$$\delta Q \cdot U_g = F_e \delta l + \frac{1}{2} (Q + \delta Q) U_g - \frac{1}{2} Q \cdot U_g$$

$$\frac{1}{2} \delta Q U_g$$

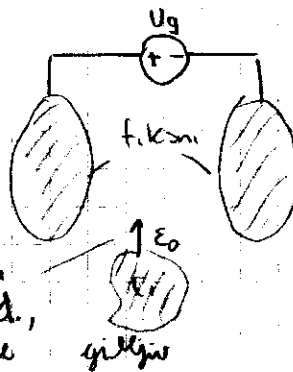
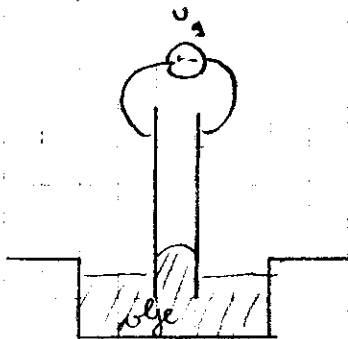
$$\Rightarrow \frac{1}{2} \delta Q U_g = F_e \delta l = \delta W_e$$

$$F_e \delta l - \delta W_e = 0$$

$$\Rightarrow \vec{F}_e = \left(\frac{\partial W_e}{\partial x}, \frac{\partial W_e}{\partial y}, \frac{\partial W_e}{\partial z} \right)$$

lahko pa imam tudi sumarjo
 silo, ki dajejo kond. narazen pa
 teče naboj v drugo smer. Takrat
 se pri polni (romanguje se akumulira -
 ujo We), pri dolh 2We energije
 (1 smo dali in 2 vtičenem narazen,
 1 pa energija)

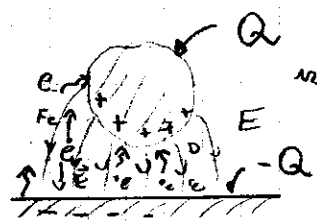

KNJIGA!!!

poveča
 se C kond.,
 bolj ko se bliže
 kond. večja je C.

Težnja elektrinske sile je, da premakne dielektrik, dipol v
 elektrinsko polje se večja jakostjo

LOKOVNO POLJE

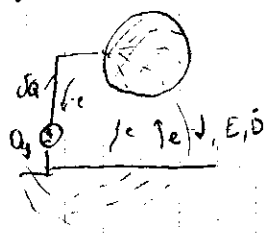

isolant - ima primenljivo prostih nabojev
 $\epsilon_0 = 10^{-12}$, pri izolantu $10^{2,3} \epsilon_0 \text{ m}^{-2}$

to migracijo e imenujemo razelektritev
 'ci

$Q(t_2 > t_1) < Q(t_1)$ Liste elektrostatične ni

Kaj stoji da bo $Q(t_2) = Q(t_1)$. Priključimo na vr

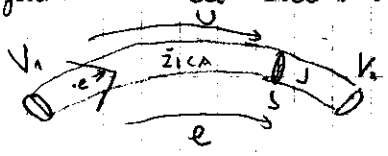
Ja tok prehajanja & imenujem izolacijski tok
 takemu prevajanju pravimo kondukcijsko prevajanje
 ali kondukcijski tok.

Kondukcijski tok je
 gibanje delcev v neki
 snovi (plini, tekoči
 neko masno tlo.

KONDUKCIJSKO PREVAJANJE

1. OHMOV ZAKON, ki ni zakon
2. JOULOV ZAKON

1. Ja zakon ima toliko njem, da se more biti zakon. Ne velja za
 halogenke niti za žico. Paralela v fiziki je HOOKEV ZAKON

$I \propto U$ res se majhne toke
 $I \sim U = V_1 - V_2$
 $J \cdot S \propto E \cdot l \Rightarrow J \propto E$

$\left. \begin{matrix} P \propto W \\ F_e \end{matrix} \right\} \begin{matrix} W \propto E \\ W \propto Fe \end{matrix}$

in frak je $\sum F_i = 0$
 $F_e - F_s = 0$
 to je sila upora

$\vec{F}_e + \vec{F}_u = \vec{0}$

$\Rightarrow F_u \propto W$ veljaven linearni zakon upora

LINEARNI ZAKON UPORA

Model trkov (v knjigi): 1/2 gibalna enačba:

$$m \ddot{\vec{v}} = -e \cdot \vec{E} + \vec{F}_0$$

$$= -e \cdot \vec{E} - k \cdot \vec{v}$$

razključek enačbe:

$$J = \frac{n e^2 T}{m} E$$

γ - to konstanto imenujemo specifična elektrina prevodnost [A/Vm] = [S/m]
SIEMENSI $S = \frac{1}{\Omega} \Omega [A]$

$$J = \frac{n \cdot e^2 T}{m} E$$

n - št. prostih el.
 e^2 - naboj osnovnega
 T - čas svobodnega preleta povprečni čas
 m - masa delca (el.)
 $f = 1/T$ - frekvenca trkov $v = km/s$

$J = \gamma \cdot E$ podolno kot $D = \epsilon E$
 to merimo

Če bo čas daljši bo prevodnost večja in če bo masa večja bo specifična prevodnost manjša.

Temperatura se skriva v kase prelova. Večja kot je manjša je čas

SNOV	SP. EL. PREVODNOST [S/m]
supraprovodnik	∞
baker	$56 \cdot 10^6$
aluminij	$35 \cdot 10^6$
želazo in jeklo	$10 \cdot 10^6$
ogljik, grafit	10^4
močkalna voda	4
sladka voda	$\sim 10^{-2}$
zemlja	$\sim 10^{-3}$
rolanti	$\sim 10^{-10}$
idealni rolant	0

α (temp. koeficient [K^{-1}])

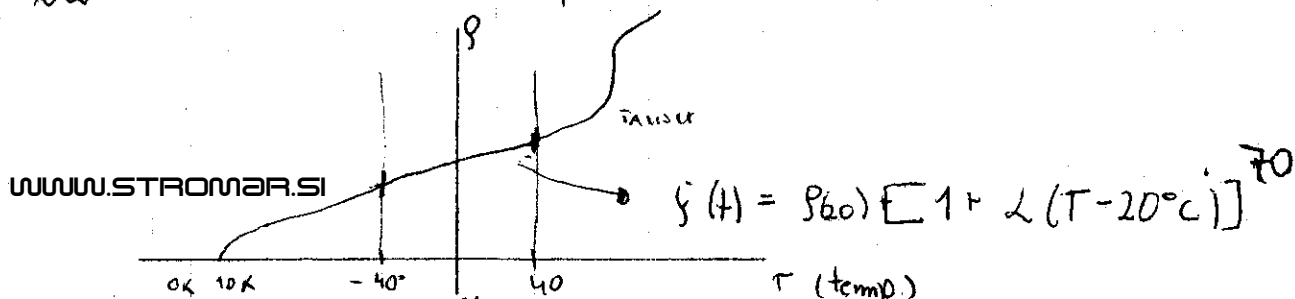
0.0039

< 0

~~TEMPERATURNA ODVISNOST~~

TEMP ODVISNOST

$$\frac{1}{\rho} = \gamma \quad (\text{specifična elektrina upornost})$$

relativno povečanje

$$\frac{\rho(T) - \rho(T_0)}{\rho(T_0)} = \alpha \cdot (T - T_0)$$

α - temperaturni koeficient ali količnik

za baker je $\alpha \approx \frac{0,4\%}{K}$

$$\rho(80^\circ C) \approx 1,24 \rho(20^\circ C)$$

Razširjen Ohmov zakon

$$\vec{J} = \gamma \cdot \vec{E} \quad | \quad \vec{J} = \gamma (\vec{E} + \vec{\omega} \times \vec{B} + \vec{E}_g)$$

Nekdo poizkusa e, da dovoljajo uporabo vira toku.

$$\vec{J} = \gamma (\vec{E} + \vec{\omega} \times \vec{B} + \vec{E}_g)$$

$$\frac{\vec{J}}{\gamma} - \vec{\omega} \times \vec{B} = \vec{E} + \vec{E}_g \Rightarrow \vec{J} = \gamma (\vec{E} + \vec{E}_g)$$

Primer: namerno baker

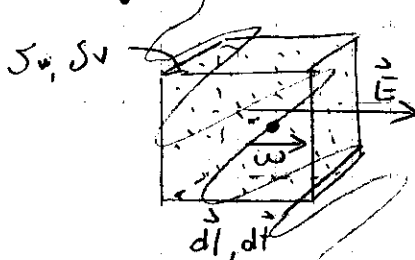
$$\gamma = 56 \cdot 10^6 \text{ S/m}$$

$$\rho = -1,34 \cdot 10^{-4} \text{ C/m}^3$$

$$B = \text{mT}$$

$$\Rightarrow \frac{1}{\gamma} \gg \left| \frac{\rho}{\gamma \omega} \right|$$

2 Joulov zakon

$$dAe = (\rho_w \cdot \vec{\omega} \cdot \vec{E}) \cdot (\vec{\omega} \cdot d\vec{l})$$

$$= (\vec{J} \cdot \vec{E}) \rho_v dt$$

$$JPe = \frac{dAe}{dt} = (\vec{J} \cdot \vec{E}) \rho_v \text{ - volumen}$$

$$\frac{JPe}{\rho_v} = \vec{J} \cdot \vec{E} = p_e = p_t$$

Pri modelu tokov sta 2 ali nasprotno enaki:

gotova moč sproščanja toplote

$$\vec{J} \cdot \vec{E} + \vec{J} \cdot \vec{E}_g = 0$$

upora

če je 1 kjer je $\vec{E}_g = 0 \Rightarrow \vec{J} \cdot \vec{E} = \frac{J^2}{\gamma} = \gamma \cdot E^2$

Primer:

$$J = 4 \text{ A/mm}^2 \quad \text{če to ni je baker je hladiti, vnaš račun}$$

$$\gamma_{Cu} = 56 \cdot 10^6 \text{ S/m}$$

$$p_e = \frac{16 \cdot 10^{12}}{56 \cdot 10^6} \approx 300 \text{ kW/mm}^3$$

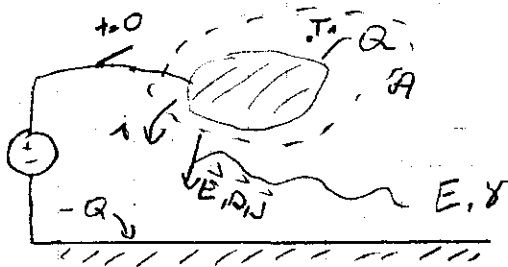

Intenzivnost električnega polja

$$\underline{J(t, t)} = \gamma \underline{E(t, t)} \Rightarrow P(t, t) = \underline{J(t, t)} \cdot \underline{E(t, t)}$$

Frekvence tokov so $10^5 - 10^6$ nize kot so frekvence nosilnih virov

PRAZNIENJE KONDENZATORA

Če hočemo imeti stalno množino naboja, nalimo vir

$$t > 0 \quad i = \oint_A \underline{J} \cdot d\underline{a} \quad J = \gamma E \quad D = \epsilon E$$

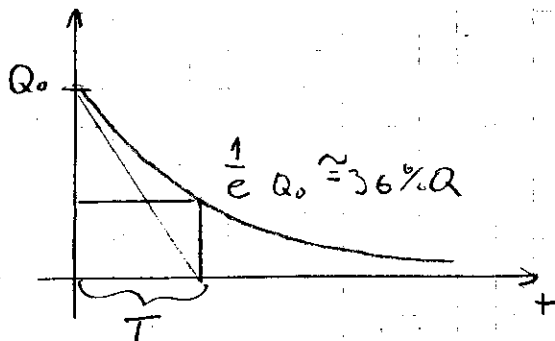
$$= \frac{\gamma}{\epsilon} \oint_A D \cdot d\underline{a} = \frac{\gamma}{\epsilon} Q = -\frac{dQ}{dt} \quad \frac{dQ}{dt} + \frac{\gamma}{\epsilon} Q = 0, \quad Q(t) = A \cdot e^{\lambda t}$$

$$\frac{dQ}{dt} = \lambda A \cdot e^{\lambda t}$$

$$\Rightarrow (\lambda + \frac{\gamma}{\epsilon}) A e^{\lambda t} = 0 \rightarrow \lambda = -\frac{\gamma}{\epsilon}$$

$$\frac{\epsilon}{\gamma} = T, \quad e^{\lambda t} = e^{-t/T}$$

$$Q(t=0) = Q_0 \quad Q_0 = A \cdot \epsilon \cdot \lambda_0 = A \quad \left. \vphantom{Q(t=0)} \right\} Q(t) = Q_0 e^{-t/T}$$

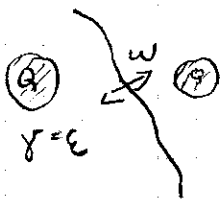
Primer: $\epsilon = 10^{-10}$
 $\gamma = 10^{-13}$

$$T = \epsilon / \gamma \sim 10^3 = 1000 \text{ s}$$

$$\underline{J(t_1, t)} = \underline{J(t_1, 0)} e^{-t/T} \quad \text{vse radene se oddajo, tudi energija}$$

$$P_T(t_1, t) = \frac{J^2(t_1, 0)}{\gamma} \cdot e^{-2t/T}$$

$$\underbrace{W_{\text{TOT}}}_{\text{W}} = \int_0^{\infty} p_t dt = \frac{J^2(T_2, 0)}{r} \int_0^{\infty} e^{-2t/\tau} dt = \frac{1}{2} \frac{J^2(T_2, 0)}{r^2} = -\frac{I}{2} \cdot e^{-2t/\tau} \Big|_0^{\infty} = \frac{I}{2} = \frac{E}{2} E^2(T_2, 0) = \underbrace{W_e(T_2, 0)}$$

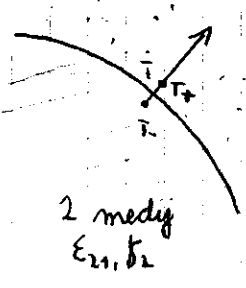
spremenjena svoja magnetna, in prvotna električna energija se spreminja v toploto

MEJNI POGOJI ČASOVNO STALNEGA TOKOVNEGA POLJA

$\oint \vec{j} \cdot d\vec{a} = 0$ karovno stalne tokovne

$\oint \vec{E} \cdot d\vec{l} = 0 \Rightarrow E_+(T_+) + E_-(T_-) = 0 \quad \vec{D} = \epsilon \vec{E} \quad \vec{j} = \gamma(\vec{E}_+ + \vec{E}_-)$

$\oint D \cdot da = Q_{\text{mol. prosti}} \quad -D_n(T_+) - D_n(T_-) = \rho_{\text{prosti}}(T)$

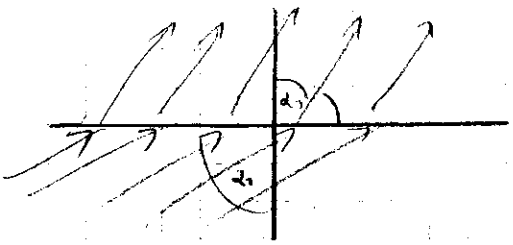
1. medij ϵ_1, γ_1

$\oint \vec{j} \cdot d\vec{a} = 0 \quad j_n(T_+) - j_n(T_-) = 0$

$E_T(T_+) - E_T(T_-) \quad \gamma E_n(T_+) = \gamma_2 E_n(T_-)$

$\frac{E_T(T_+)}{\gamma_1 E_n(T_+)} = \frac{E_T(T_-)}{\gamma_2 E_n(T_-)} \Rightarrow$

$\frac{\tan \alpha_1}{\tan \alpha_2} = \frac{\gamma_1}{\gamma_2}$

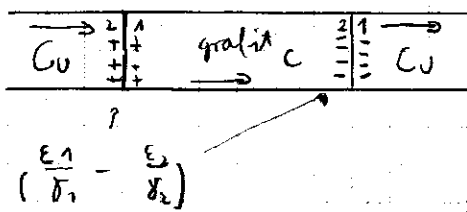

$\frac{\epsilon_1}{\gamma_1} j_m(T_+) = \frac{\epsilon_2}{\gamma_2} j_m(T_-) = \rho_{\text{prosti}}(T)$

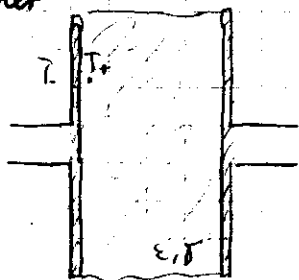
$(\frac{\epsilon_1}{\gamma_1} - \frac{\epsilon_2}{\gamma_2}) j_m(T_+) = \rho_{\text{prosti}}(T)$

Primer: 1.

Vektor polarizacije je 0

Primer:

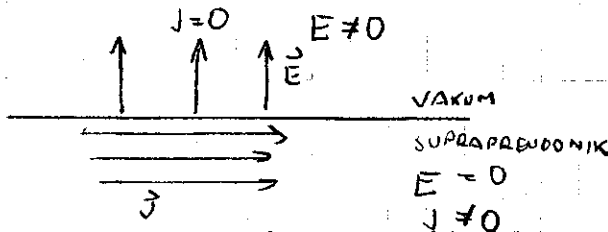

Eiz. $J_n(r_+) \cong \sigma_{\text{prosti}}$
 $E_n(r_+) \cong \frac{\sigma_{\text{prosti}}}{\epsilon}$

DVE MEJI

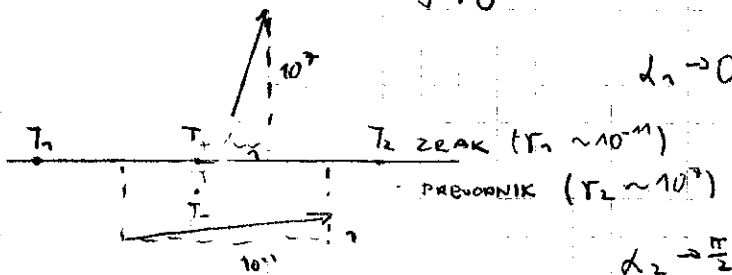
- 1) idealen izolant - idealen prevodnik
- 2) meja realen izolant - realen prevodnik

1.)

v enem prostoru imamo zgolj tokovno drugje zgolj elektrino polje

2.)

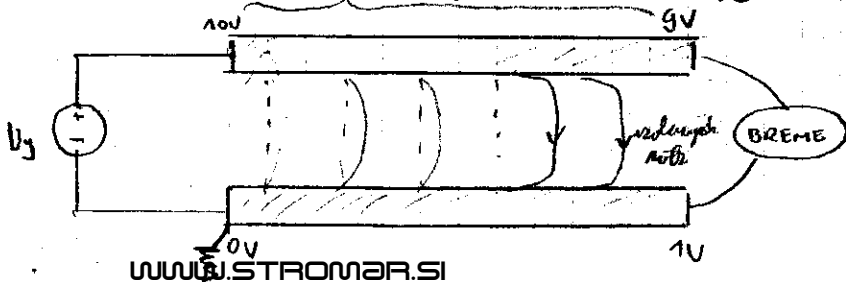

$E_n(T_+) \sim 10^6 \text{ V/mm}$, $J_n(T_+) = 10^{-6} \text{ A/mm}^2$
 $J_r(T_-) \sim 10^5 \text{ A/mm}^2$, $E_r(T_-) \sim 0,1 \text{ V/mm}$

$J_n(T_-) \sim 10^{-5} \text{ A/mm}^2$
 $E_r(T_+) \sim 10^6 \text{ V/mm}$

$$U_{12} = \int_{T_1}^{T_2} \vec{E} \cdot d\vec{l} = \int_{T_1}^{T_2} E_r \cdot dl$$

Prevodnik ni več ekvipotencialka, iz tega sledi nekaj.

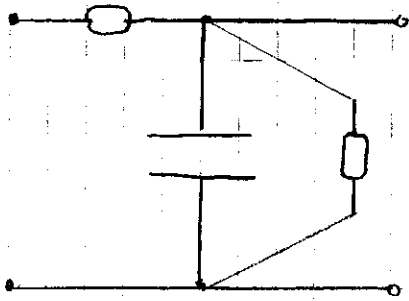

Breme dobi samo 8V

$\frac{U_g - U}{U_g} \cdot 100\% = 2\%$

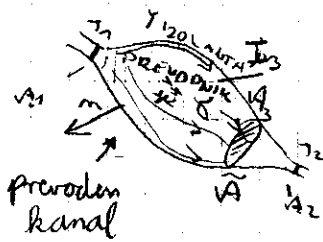
k temu strminimo

Ve toka ni modeliramo s kondenzatorji, sedaj pa moramo dodati
 že upor, celo 2.

ELEKTRICNA PREVODNOST IN UPORNOST

OETI
 19.12.200

$$A_1 \cup A_2 \cup A_3 = A$$

$\gamma_{\text{izolanta}} \ll \ll \gamma_{\text{prevodnika}}$

I_3 - izolacijski tok

$$\oint \vec{j} \cdot d\vec{a} = 0 \Leftrightarrow \underbrace{\int_{A_1} \vec{j} \cdot d\vec{a}}_{< 0} + \underbrace{\int_{A_2} \vec{j} \cdot d\vec{a}}_{> 0} + \underbrace{\int_{A_3} \vec{j} \cdot d\vec{a}}_{\text{IZOLACIJSKI TOK}} = 0$$

$-I_1 + I_2 + I_3 = 0$, ako je $\gamma_{\text{izolanta}} \ll \ll \gamma \Rightarrow I_3 \ll I_1, I_2$

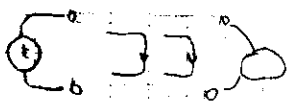
sledi: $I_2 \approx I_1 \Rightarrow I_1 = I_2 = I$ (tok konduktivnega kanala)

Imamo pa tudi električno polje:

$$\int_{T_1}^{T_2} \vec{E} \cdot d\vec{l} = V_1 - V_2 = U \text{ (napetost med koncema kanala)}$$

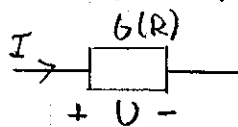
$I = \int_{\vec{A}} \vec{j} \cdot d\vec{a}$; če v kanalu vlada relacija $\vec{j} = \gamma \cdot \vec{E}$, potem velja med l in U sorazmerna zveza. (velja linearna upornost) $I \propto U$

$\frac{I}{U} = G$ (električna prevodnost), $\frac{1}{G} = R$ (električna upornost); $Q = \frac{U}{R}$

se da... samo rade ne morem prevediti upornosti

UPOR KOT SI ELEMENT

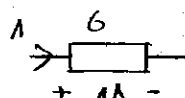

$I = GU$

podobno pri kondenzatorju $Q = CU$

upor v "živih" vezjih

$\vec{j}(t, \vec{r}) = \gamma \cdot \vec{E}(t, \vec{r})$

$I = GU$

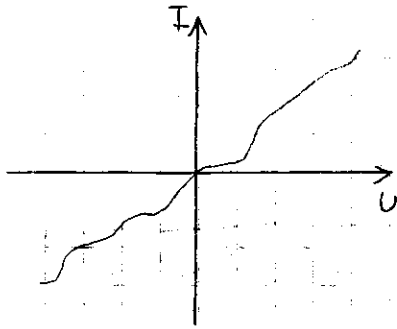
kondenzator $i = C \frac{dV}{dt}$

WWW.STROMAR.SI

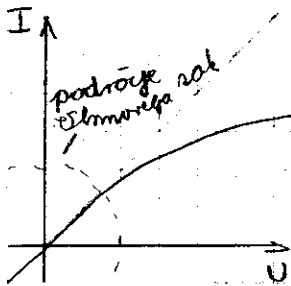
NELINEAREN UPOR

Tok ni sorasmeren napetosti $I \neq U$. Pišemo, da je tok funkcija napetosti

$$I = f(U) \quad \text{to funkcijo posnamemo tabelirano.}$$

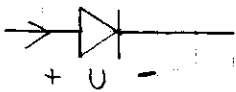

Primer: žica

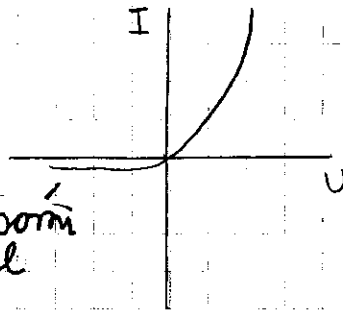

s segrevanjem žice se specifična upornost povečuje

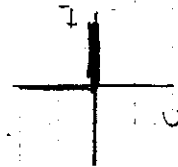
Primer: dioda

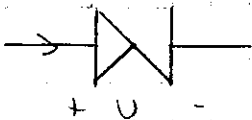
raporní del

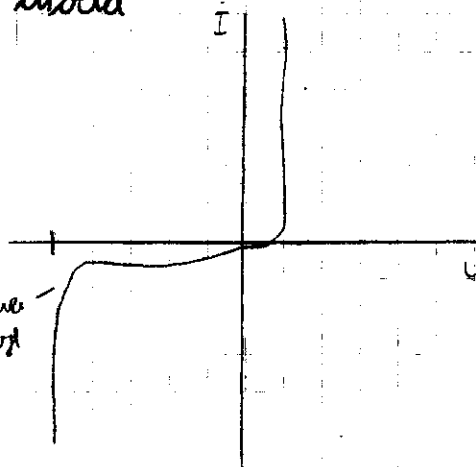
dožikrat se nič ka takole

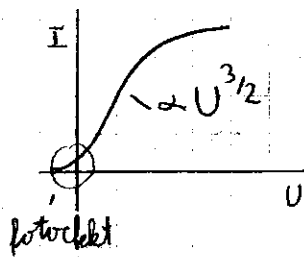
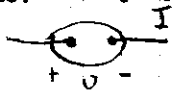
Primer: Zener dioda

Zenerjeva napetost

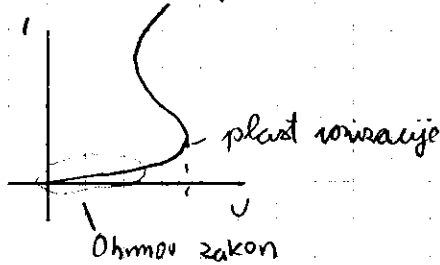

Primer: vakumska dioda

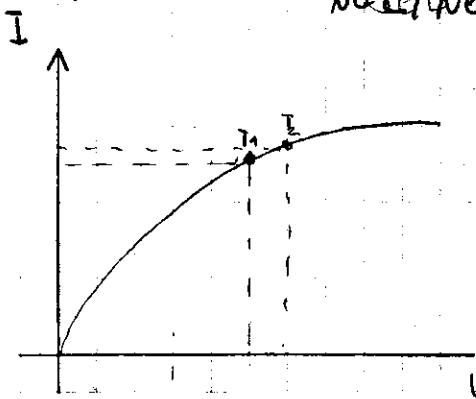

do razlika pride zaradi velikosti katode

Primer: tlivka (fluorescentna svet)

STATIČNA IN DINAMIČNA PREVODNOST / UPORNA OST NELINEARNEGA UPORA

statična ~~open~~ prevodnost ustreza eni točki in je od točke do točke različna

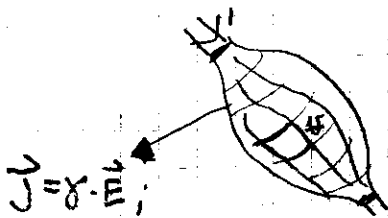
$$G_0(T_1) = I_1 / U_1 = 1/R(T_1) = f(U_1) / U_1$$

Dinamična

$$G_0 = \lim_{U_2 \rightarrow U_1} \frac{I_2 - I_1}{U_2 - U_1} = \frac{dI}{dU} = f'(T_1)$$

Moč

Moč konduktivnega kanala

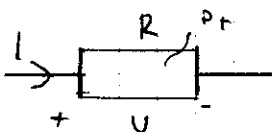

$$P_r = J \cdot \vec{E}$$

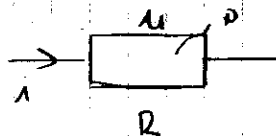
$$P_+ = \int_{pr} d\omega = \int (\vec{J} \cdot \vec{E}) \cdot d\vec{a} \cdot d\vec{l} = \int (\vec{J} \cdot d\vec{a}) (\vec{E} \cdot d\vec{l}) = \int d\omega \int \vec{E} \cdot d\vec{l} = U \int dI = U \cdot I$$

če je kanal linearen, da velja $I = GU$ potem je:

$$P_+ = U \cdot I = GU^2 = RI^2$$

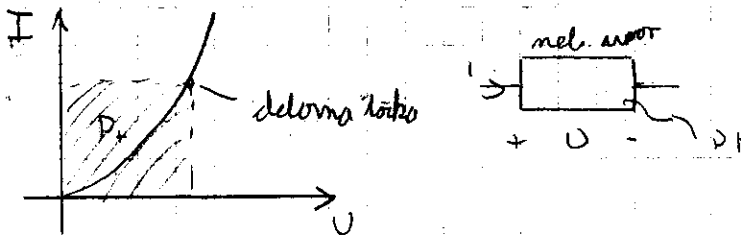
$$U = R \cdot I$$

$$u = Ri$$

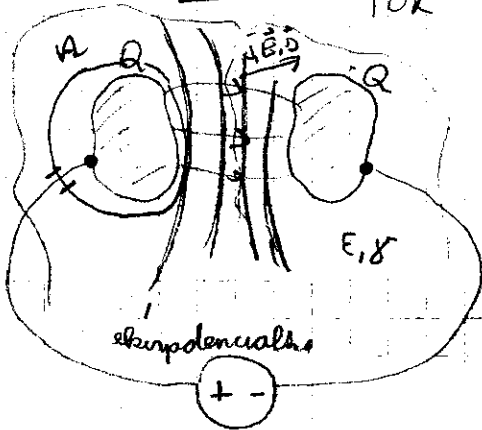
$$P_r = Ri^2$$

Le je kanal melinearen

DUALNOST (MOJNOST) ELEKT IN POLJA

TOK POLJA

$$\vec{j} = \gamma \cdot \vec{E}$$

$$\vec{D} = \epsilon \vec{E}$$

$$\oint_A \vec{j} \cdot d\vec{a} = \frac{\gamma}{\epsilon} \oint_A \vec{D} \cdot d\vec{a}$$

regularni nolijski tok

$$\Rightarrow I = \frac{\gamma}{\epsilon} Q$$

↑ nolijski tok
GU C · U

$$GU = \frac{\gamma}{\epsilon} CU$$

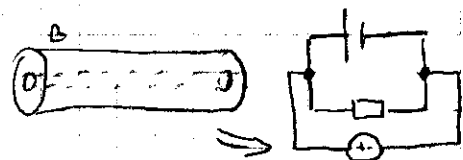
$$\frac{G}{C} = \frac{\gamma}{\epsilon}$$

Zgled: koaksialni kabel

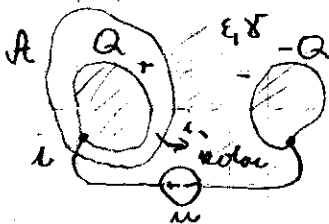

$$C = \frac{2\pi\epsilon\ell}{\ln(b/a)}$$

$$\Rightarrow G = \frac{2\pi\gamma\ell}{\ln(b/a)}$$

NADOMESTNO VEZJE, VEZJE KONDENZATORJA

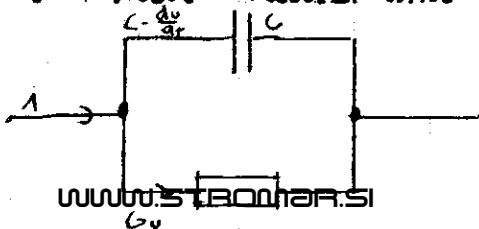
$$A: -i + i_{ind.} = - \frac{dQ}{dt}$$

$$-i + Gu = - \frac{d}{dt} C u = - C \frac{du}{dt}$$

$$i = Gu + C \frac{du}{dt}$$

polnijski enaiba kondenzatorja

To enaibo realiziramo z nadomestnim vezjem

Zgled: zgubni polnilni tok

Imamo kondenzator s C in G , vključimo ga z napetostjo

$$u = U_m \sin \omega t$$

$$i = G u + C \frac{du}{dt} = G U_m \sin \omega t + \omega C U_m \cos \omega t$$

amplituda
zgubnega toka

amplituda
polnilnega toka

$$= I_m \sin(\omega t + \varphi)$$

ocena: kabina je razmerje

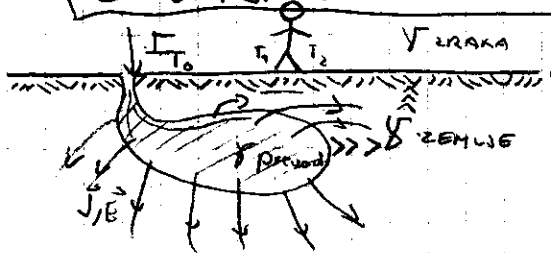
$$\frac{G U_m}{\omega C U_m} = \frac{G}{\omega C} = \frac{\gamma}{\omega \epsilon}$$

ta formula nam pove kako
dole je ta prevodnik

če $\frac{\gamma}{\omega \epsilon} \ll 1$ dober izolant

$\frac{\gamma}{\omega \epsilon} \gg 1$ dober prevodnik

OZEMLJIVENA (PONIKALNA) UPORNOST

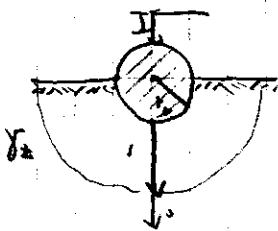
$$\int_{T_0}^{T(\infty)} \vec{E} \cdot d\vec{l} = V(T_0) - \text{potencial ozemljilnega telusa}$$

$$R_{oz} = \frac{V(T_0) - \text{potencial zemlje}}{I}$$

$$V_{12} = \int_{T_1}^{T_2} \vec{E} \cdot d\vec{l} \quad (\text{napetost koraka})$$

Ozemljivna upornost mora biti majhna

Zgled: polkrogelno ozemljilo

$$J_r = \frac{I}{2\pi r^2}; \quad E_r = \frac{J_r}{\gamma} = \frac{I}{2\pi \gamma r^2}$$

$$V(T_0) = \int_{r_0}^{\infty} \frac{I}{2\pi \gamma r^2} = \frac{I}{2\pi \gamma r_0}$$

$$R_{oz} = \frac{V(T_0)}{I} = \frac{1}{2\pi \gamma r_0}$$

Primer

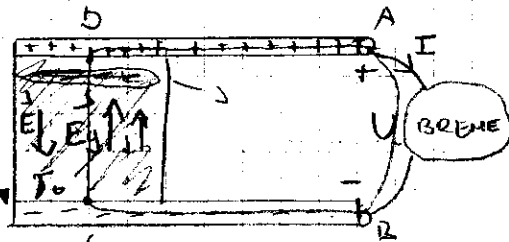
$$r_0 = 1 \text{ m}$$

$$\gamma = 10^{-2}$$

$$R_{oz} \approx 16 \Omega$$

REALNI NAPETOSTNI VIR

$$J = \sigma_0 (\vec{E} + \vec{E}_g)$$

Razlika sene tola generatorski substanci

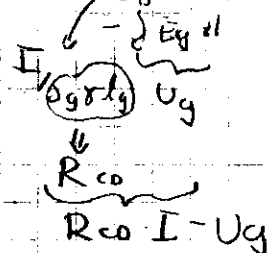
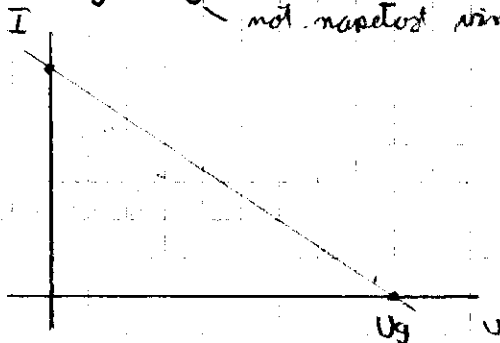
Za ramo volja:

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{l} = 0 \Rightarrow \int_A^B \vec{E} \cdot d\vec{l} + \int_B^C \vec{E} \cdot d\vec{l} + \int_C^D \vec{E} \cdot d\vec{l} + \int_D^A \vec{E} \cdot d\vec{l} = 0$$

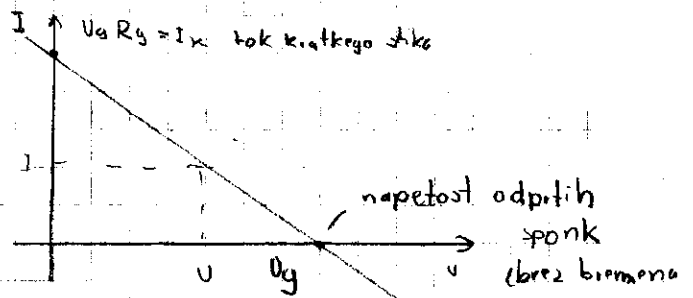
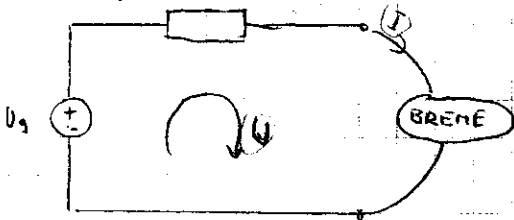
$$U + (R_{BC} + R_{AD} + R_{CD})I - U_g = 0$$

$$U = U_g - R_g \cdot I$$

not napetost vira

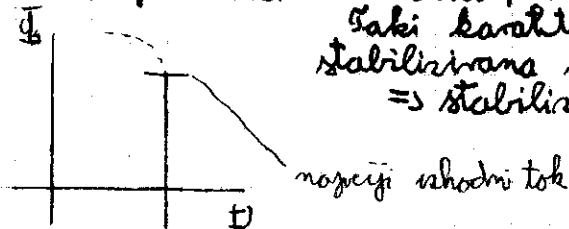

$$-U_g + R_g I + U = 0$$

IDEALNI NAPETOSTNI VIR

Ko bo premica vertikalna, bo vir idealen.
Taki karakteristiki se približajo stabilizirana usmerna veja $\Rightarrow$ stabiliziran usmernik

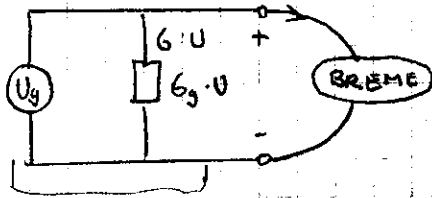

REALNI TOKOVNI VIR

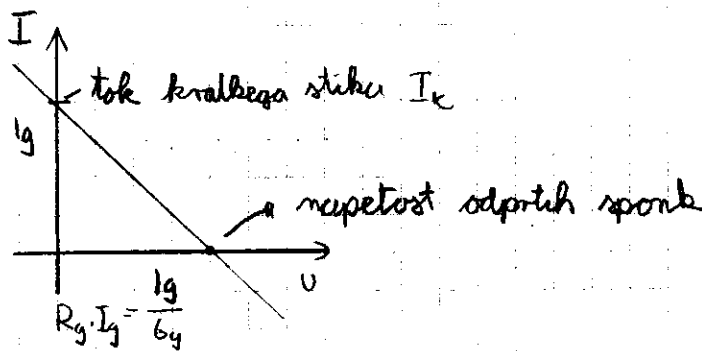
$$-U_g + R_g I + U = 0$$

$$I = \frac{U_g}{R_g} - \frac{U}{R_g} = I_g - G_g U$$

$$I = I_g - G_g U \quad \text{— izvorno me na Kirchhoffovi tokovni zakon}$$

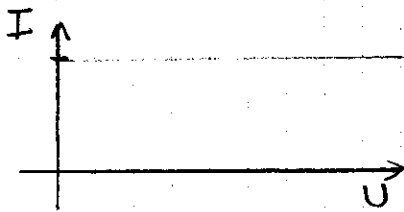

realni tokovni vir

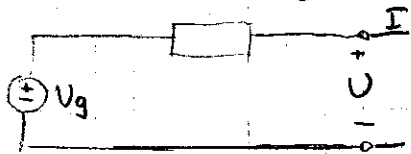
Idealni tokovni vir

IDEALNI TOKOVNI VIR

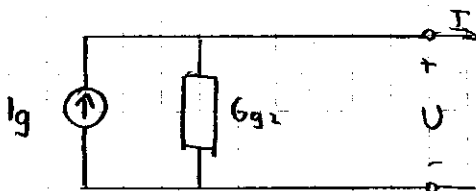
$$R_g = \infty$$

EKVIVALENCA VIR

$$-U_{g1} + R_{g1} I + U = 0$$

$$I = \frac{U_{g1}}{R_{g1}} - \frac{U}{R_{g1}} = G_{g1} U_{g1} - G_{g1} U$$

$$* I = I_{g2} - G_{g2} U$$

$$I_{g2} = G_{g1} U_{g1} \quad G_{g2} = G_{g1}$$

Primer: akumulator

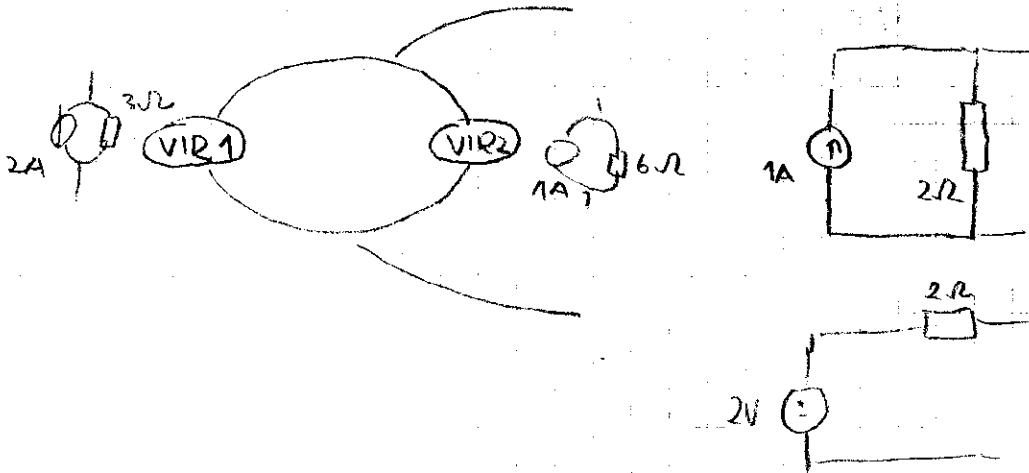
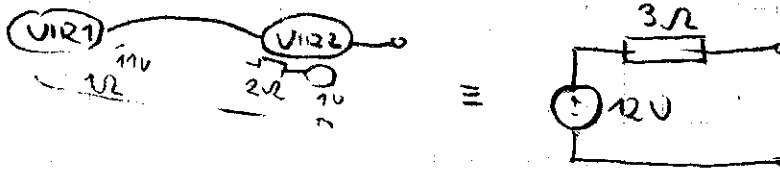

Če želimo imeti večjo napetost, vzemo mo.

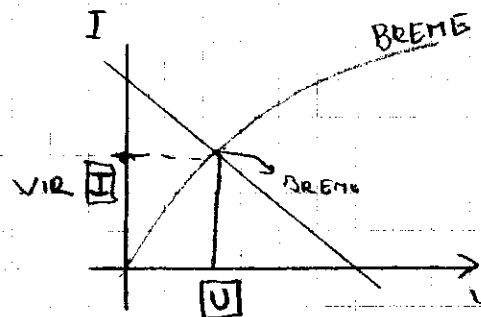
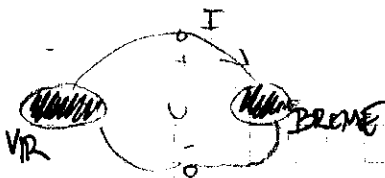
VEZAVE VIROV

Če hočemo imeti večjo napetost, jih vzemo
višje tokove, pa jih vzemo skupredno

, če pa

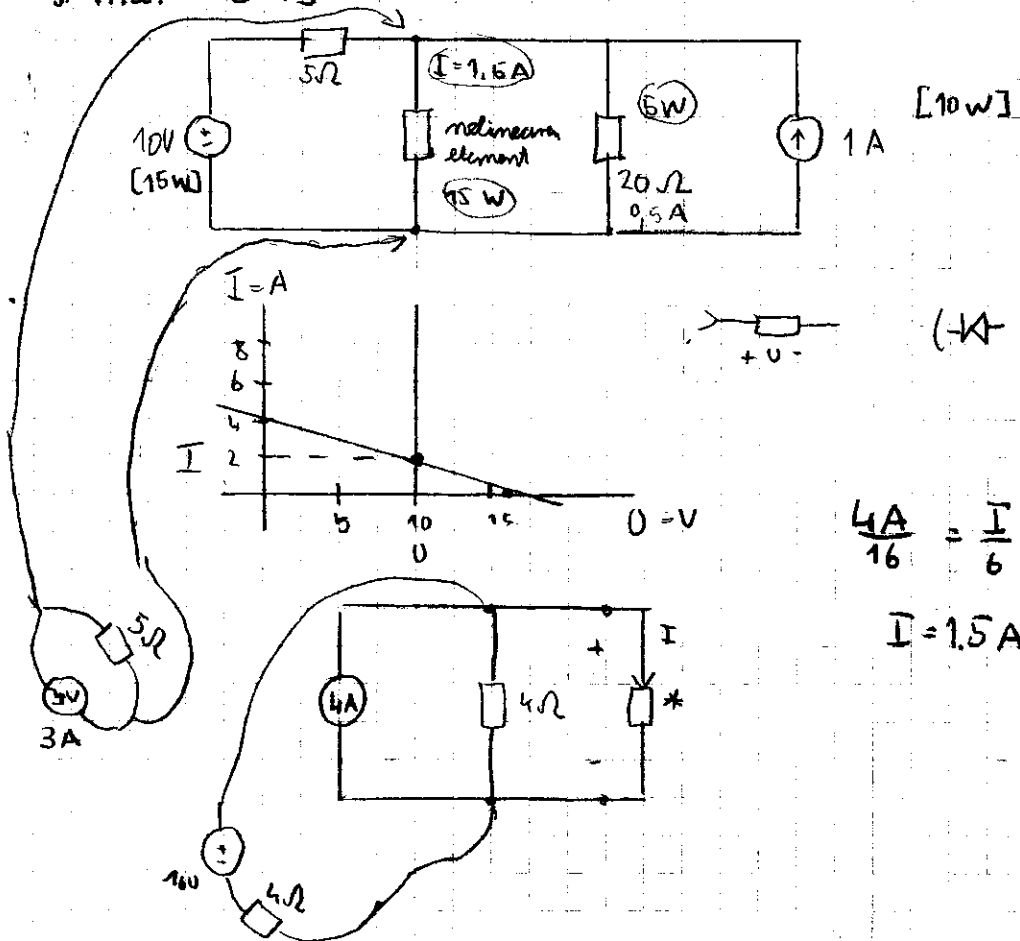

ENOSTAVEN TOKOKROG

I in U - delomi količini tega usja, kar mi
sta na sponkah.

Primer 3.13

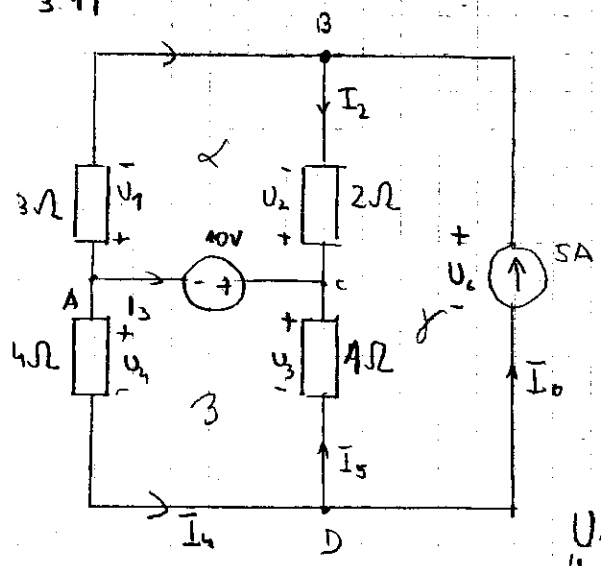
$$\frac{4A}{16} = \frac{I}{6}$$

$$I = 1.5A \quad U = 10V$$

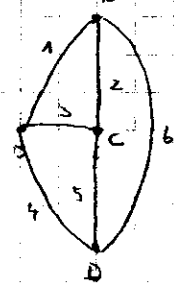
METODE ANALIZE ENOSMERNIH LINEARNIH EL. VEZNI

1. direktna metoda
2. metoda spojinskih potencialov
3. metoda raznih tokov

Primer 3.11

graf vezja

oznake so: $-U_1$ ali I_1
 $-U_2$ ali I_2
 $-U_3$ ali I_3
 $-U_4$ ali I_4
 $-U_5$ ali I_5
 $-U_0$

$$U_1 = 3\Omega \cdot I_1$$

$$U_2 = -2\Omega \cdot I_2$$

$$U_4 = 4\Omega \cdot I_4$$

$$U_5 = -1\Omega \cdot I_5$$

I. Kirchofsov zakon

$$\begin{aligned} A: I_1 + I_3 + I_4 &= 0 \\ B: I_1 + I_2 - 5A &= 0 \\ C: -I_2 - I_3 - I_5 &= 0 \\ D: -I_4 + I_5 + 5A &= 0 \end{aligned}$$

$$A+B+C: I_4 - 5A + I_5 = 0 = D$$

2. Kirchof: $U=0$

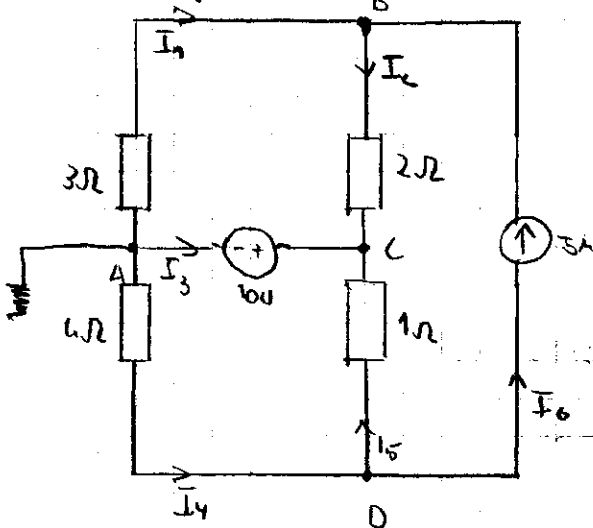
$$L: U_1 - U_2 + 10V = 0$$

$$B: -U_4 - 10 + U_5 = 0$$

$$D: -U_5 + U_2 + U_4 = 0$$

berem si kraj so nemanke in prepisno stran.

a₁₂ Raje 2 metodo spojinskih potencialov

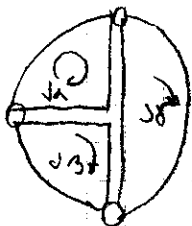
$$\begin{aligned} V_A &= 0, V_B = x, V_C = 10V \\ V_D &= y \\ B: -I_1 + I_2 - 5A &= 0 \\ D: -I_4 + I_5 + 5A &= 0 \\ -\frac{0V - V_B}{3\Omega} + \frac{V_C - 10V}{2\Omega} - 5A &= 0 \quad / \cdot 6\Omega \\ -\frac{0V - V_D}{4\Omega} + \frac{V_C - 10V}{1\Omega} + 5A &= 0 \quad / \cdot 4\Omega \\ 5V_B - 30V - 30A &= 0 \\ V_B &= \frac{30}{5} = 12V \end{aligned}$$

$$5V_D - 40V + 20V = 0 \Rightarrow V_D = 4V$$

$I_1 = -4A$	$U_1 = -12V$	$P_1 = U_1 I_1 = 48W$
$I_2 = 1A$	$U_2 = -2V$	$P_2 = -U_2 I_2 = 2W$
$I_3 = 5A$	$U_3 = 10V$	$P_3 = 10V \cdot 5A = 50W$
$I_4 = -1A$	$U_4 = -4V$	$P_4 = U_4 \cdot I_4 = 4W$
$I_5 = -6A$	$U_5 = -6V$	$P_5 = 36W$
$I_6 = 5A$	$U_6 = 8V$	$P_6 = 5A \cdot 8V = 40W$

$$\begin{aligned} P_3 &= 50W \\ P_5 &= 36W \end{aligned}$$

a₁₃

$$\begin{aligned} I_1 &= J_1 \\ I_2 &= J_2 + J_3 = -5A \\ I_3 &= J_1 - J_2 \\ I_4 &= -J_3 = -5A \\ I_5 &= J_3 - J_4 \\ I_6 &= -J_4 = +5A \end{aligned}$$

razini napetostno močilo v tisti canki, v kateri vsic tok

$$\begin{aligned} \alpha &: 3\Omega J_2 + 2\Omega (J_2 - 5A) + 10V = 0 \\ \beta &: +4\Omega (-J_2 - J_3) - 10V - 1\Omega (5A - J_3) = 0 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 5J_2 &= -20A \\ 3J_3 &= +5A \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} J_2 &= -4A \\ J_3 &= +1A \end{aligned}$$

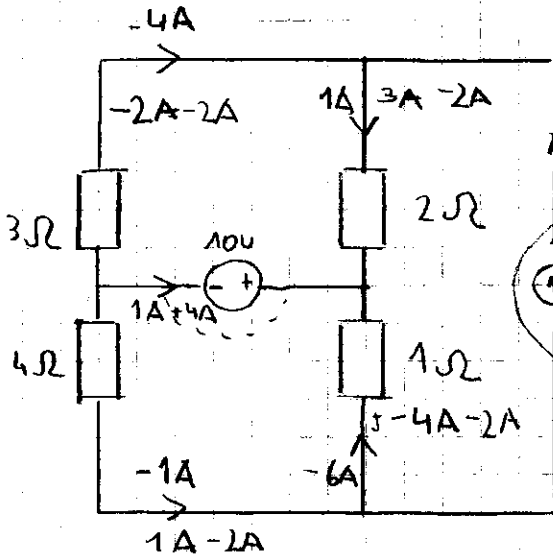
TEOREMI

~~SAKTI, TEOREMI, ENERGIJA, ...~~

1. superpozicija
nadmestitev
veljave stavke
shemnim, dovolno stavke
maksimum moči
recipročnost

1. Nalaganje, superpoziranje, sestevanje priperkov. Mistično da ni
virov in vezji. Velja le da linearna vezja. Deaktiviran vir - napetost
ni, ali pri tokovnem viru, tok ni, kar pomeni da je to kot odprt
sklebo.

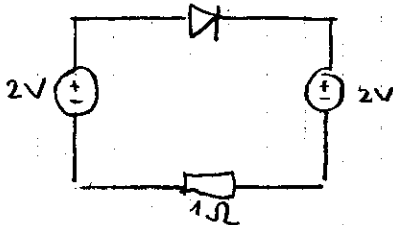
* sklenjeno
sklebo

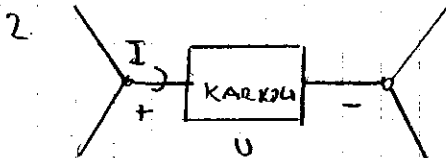
$$I = I_1' + I_1''$$

$\downarrow$ $\downarrow$
 od tok   od nap. vira
 vira

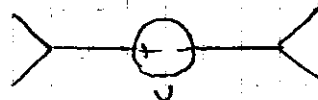
primer, ko superpozicija ne velja

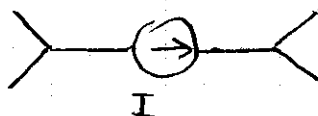
$$\begin{aligned} I &= I_1 + I_2 \\ 0 &= 2A + 0 \end{aligned}$$

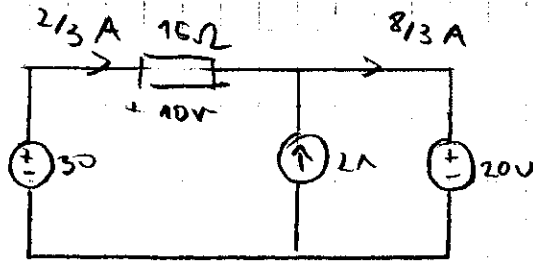
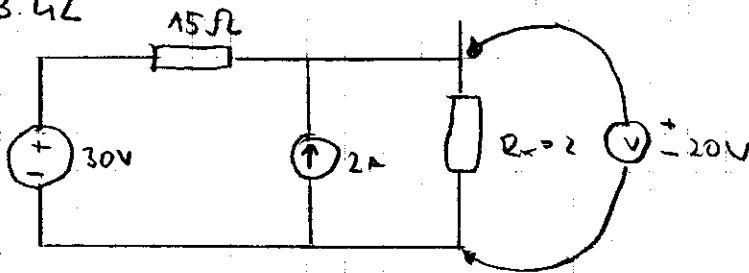
to lahko razmenjamo z

ali

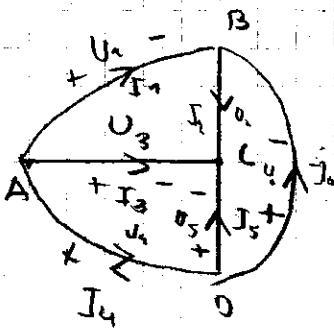

Zgled 3.42

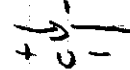

$$R_x = \frac{20V}{8/3A} = 7,5\Omega$$

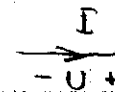
3. Če tokove in napetosti v nekem vezju označimo istosmiselno lahko uporedim
 bremenski

ali

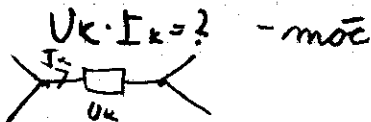

generatorski

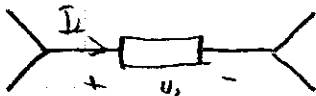

$$\sum_{k=1}^3 U_k I_k = 0$$

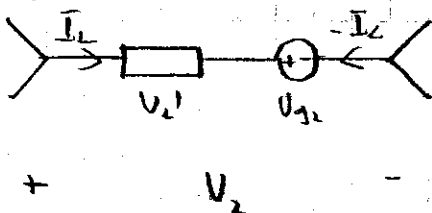
$$\begin{aligned} \sum_{k=1}^6 U_k I_k &= (V_A - V_B) I_1 + (V_B - V_C) I_2 + (V_A - V_C) I_3 + \\ & (V_A - V_D) I_4 + (V_D - V_C) I_5 + (V_C - V_A) I_6 \\ &= V_A (I_1 + I_3 + I_4) + V_B (-I_1 + I_2 - I_6) + \\ & V_C (-I_2 - I_5 + I_6) + V_D (-I_4 + I_5 + I_6) \end{aligned}$$

če je to pasiven element

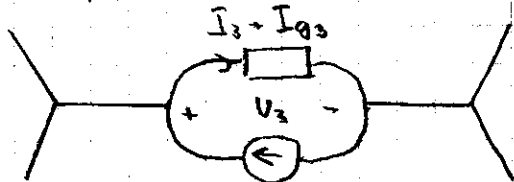

če je to realen napetostni vir

$$\begin{aligned} I_2 U_C &= I_2 (U_C' + U_{G1}) \\ &= \underbrace{I_2 U_C'}_{P_{b2}} - \underbrace{(I_2 \cdot U_{G1})}_{P_{g1}} \end{aligned}$$

Ze pa imamo tokovni vir:

$$U_3 I_3 = U_3 (I_3 + I_{q3} - I_{q3}) = U_3 (I_3 + I_{q3}) - U_3 I_{q3}$$

$P_{03} \qquad P_{q3}$

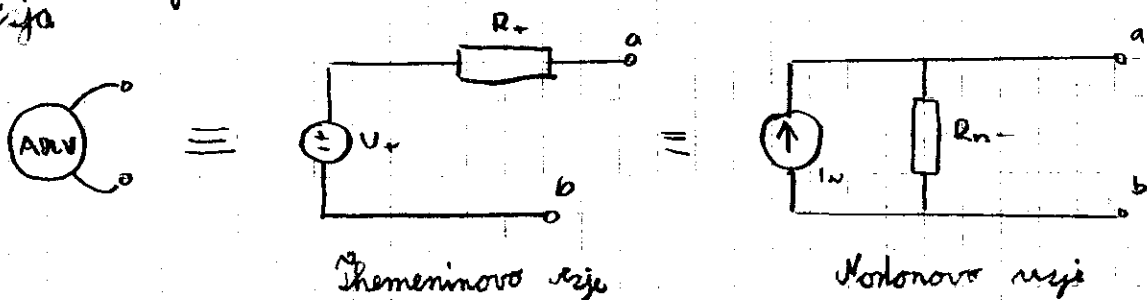
$$U_3 I_{03} = P_{03} - P_{q3}$$

Ze gremo s tem dalje

$$\sum_{k=1}^n U_k I_k = \sum_{k=1}^n (P_{0k} - P_{qk}) = 0$$

$$\sum_{k=1}^n P_{0k} = \sum_{k=1}^n P_{qk}$$

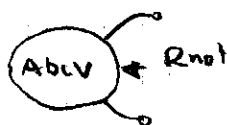
4. Skladnjata se ta dva spenka na obkono dvpolsno linearna vezja

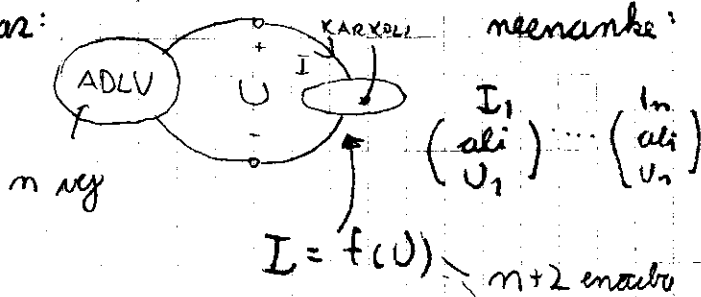
U_r - napetost odprtih spenk ADLV

I_w - tok kratkega stika ADLV

$R_T = R_n = U_r / I_w = R_{not}$ - notranja upornost originalnega vezja pri deaktiviranih vezjih

dokaz:

zapišemo po Kirchhoffu: $m+1$ enačb za $(m+2)$ nesamanki - to so linearne enačbe

2 eliminaciji notranjih nesamank v ADLV dobimo eno enačbo z nesamankama U in I .

$$AU + BI + C = 0 \quad (I = f(U))$$

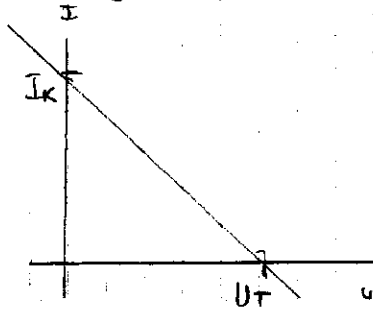
kar koli 1 naj bo: odprto stikalo; $I=0$, $U=U_g$
 $AU_T + B + C = 0$ $A = C / -U_T$

2 kratek stik $U=0$; $I=I_k$

$$0 + BI + C \quad B = -\frac{C}{I_k}$$

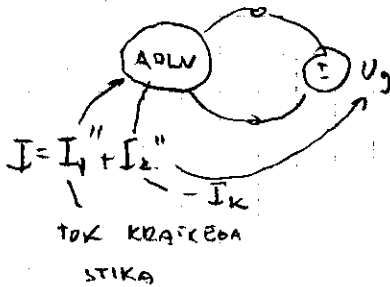
$$-C \frac{U}{U_T} - C \frac{I}{I_k} + C = 0$$

$$\frac{U}{U_T} + \frac{I}{I_k} = 1 \text{ odsekovna enačba}$$

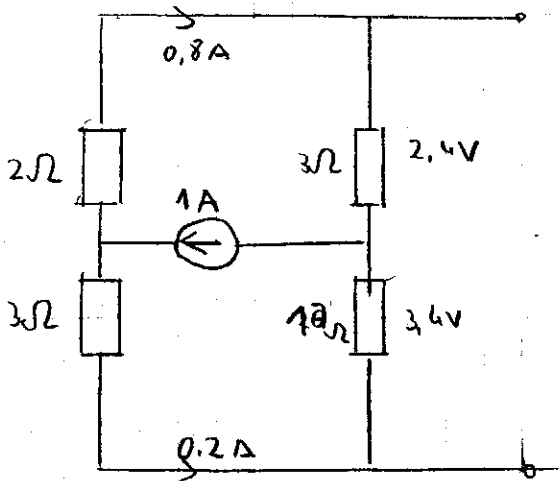
in to lahko predstavimo z virji vira

Dokaz da je R notranja upornost

ko je aktiven vir je
 $R_{not} = \frac{U_g}{I_k}$

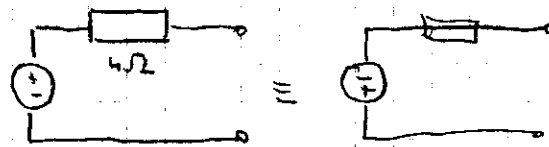
Ugled: 3-30

U odprtih spojk

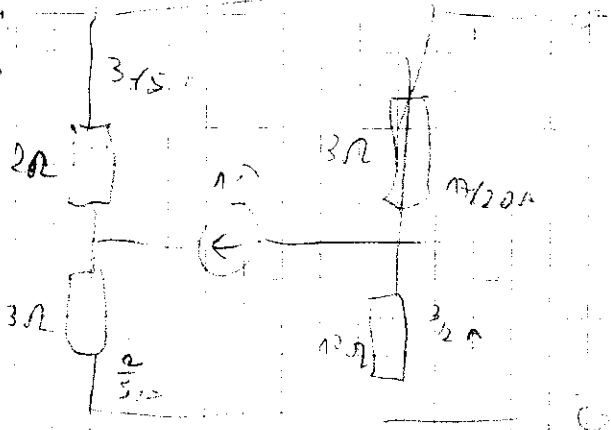
$$U_T = 2,4 - 3,4 = 1V$$

$$R_{not} = (20 \parallel 5) \Omega = 4 \Omega$$

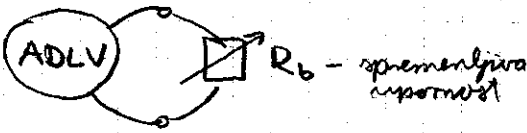

Se pa bi hoteli močumati: loka kralkega stika

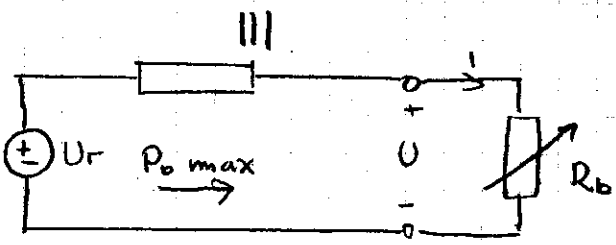
$$I_x = \left(\frac{3}{5} - \frac{12}{20}\right) A = -1,4 A$$

5. maksimum moči

Kakšna mora biti upornost, da bo moč večja največja

$$P_o = R_b \cdot I^2 = \frac{R_b^2 U_r^2}{(R_b + R_r)^2} = P_o(R_b)$$

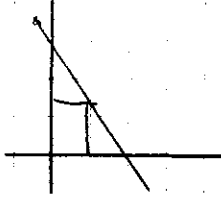
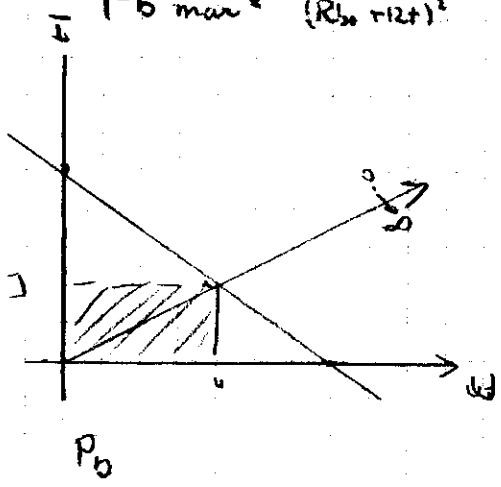
$$\frac{dP_o}{dR_b} = \frac{U_r^2}{(R_b + R_r)^4} [(R_b + R_r)^2 - 2(R_b + R_r) \cdot R_b] = 0$$

$$(R_b + R_r)^2 = 2R_b (R_b + R_r)$$

$$R_b = R_r$$

govorimo, da je linearna prilagoditev nosilni

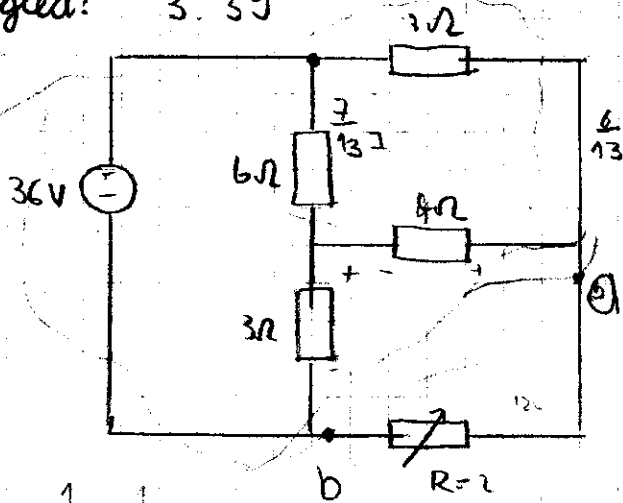
$$P_o \text{ max} = \frac{R_b U_r^2}{(R_b + R_r)^2} = \frac{U_r^2}{4R_r}$$

$$P_o \text{ max} = \frac{I_r}{2} \cdot I = \frac{U_r}{2}$$

$$I = \frac{U_r}{2R_r}$$

zgod: 3.39

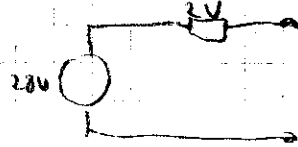
$$\frac{1}{7} + \frac{1}{6} = \frac{1}{12}$$

$$R' = (3 + 4) \parallel 6 + 3 + \frac{42}{13} + 3 = \frac{81}{13} \Omega$$

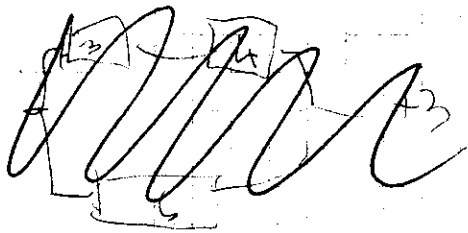
$$I = \frac{36V}{R'} = \frac{364}{819 \cdot 13} = \frac{59}{9} A$$

$$U_T = 4\Omega \cdot \frac{6}{13} I + 3\Omega I = \left(\frac{24}{13} + 3 \right) I \quad V = 28V$$

$$R_{not} = 3 \parallel (6 \parallel 3) + 4 \Omega = 2\Omega$$

$$P_{max} = 14 \cdot 7 = 98W \quad P = \frac{U_T^2}{4R_T}$$

WWW.STROMAR.SI